

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERE BAKIŞ
AÇISININ TOPLUMSAL UZAKLIK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ:
SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal ERDOĞAN

**Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP

Eylül-2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERE BAKIŞ
AÇISININ TOPLUMSAL UZAKLIK BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL ERDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri

“Bu tez 09.09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Sinem YILDIRIM AÇI	Başarı	S. Yildirim Aci
Doç. Dr. Abdurrahman BENLİ	Başarılı	Abdurrahman Benli
Doç. Dr. Leila Başar KARUPEK	Başarılı	Leila Başar Karupek

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
--	---	-------------

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	HİLAL ERDOĞAN
Öğrenci Numarası	:	1660Y05002
Enstitü Anabilim Dalı	:	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı	:	İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERE BAKIŞ AÇISININ TOPLUMSAL UZAKLIK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ
Benzerlik Oranı	:	%17

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

09/09/2019
Öğrenci İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP

Tarih: 09.09.2019

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında, konu seçiminden başlayıp son ana kadar her aşamasında çalışmamı sahiplenerek özverili yaklaşımı ile yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP'e değerli katkıları ve emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Öğrenim hayatım boyunca desteklerini her zaman hissettiren ve hayatımda emeği geçen tüm hocalarıma, çalışmama katkıda bulunan ve anketleri dolduran katılımcılara, katılımcılara ulaşmamda yardımcı olan tüm arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca edindiğim çok değerli dostlarıma her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için ve bu günlere gelmemi sağlayan herkese çok teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme sonsuz şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Hilal ERDOĞAN

9 Eylül 2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET.....	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL BOYUTUYLA GÖÇ VE GÖÇ EDEN BİREYLERİN UYUM SÜRECİ.....	5
1.1. Uluslararası Göç ve Göç İle İlgili Kavramlar	5
1.2. Tanımlamalar Boyutuyla Göç Eden Birey Olmak	6
1.2.1. Göçmen	6
1.2.2. Mülteci	8
1.2.3. Sığınmacı.....	8
1.3. Uluslararası Göçün Tarihsel Dinamikleri	9
1.4. Uluslararası Göçün Nedenleri	14
1.4.1. Göç Veren Ülkeler Açısından Nedenler.....	14
1.4.2. Göç Alan Ülkeler Açısından Nedenler.....	16
1.5. Göç Eden Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar	17
1.6. Göçmenlere Yönelik Sosyal Uyum Süreci	20
1.6.1. Sosyal Uyum	20
1.6.2. Toplumsal Kabul	21
1.6.3. Toplumsal Uzaklık (Sosyal Mesafe)	22
İKİNCİ BÖLÜM: SURİYE İÇ KARIŞIKLIĞI VE DÜNYA VE TÜRKİYE’DE YANSIMALARI.....	23
2.1. Suriye’de Yaşanan İç Karışıklık ve Suriyeli Göçmenler	23
2.2. Suriye İç Savaşının Türkiye Yansımaları	24
2.3. Göçmenlere Yönelik Ulusal Düzeyde Hukuki Düzenlemeler	29

2.4. Göçmenlere Yönelik Uluslararası Düzeyde Hukuki Düzenlemeler	38
2.5. Yazılı ve Görsel Medyada Suriyelilerin Temsili	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK TOPLUMUNUN SURİYELİ GÖÇMENLERE KARŞI TOPLUMSAL UZAKLIĞI ÜZERİNE SAKARYA’DA BİR TEKSTİL FİRMASINDA BİR ARAŞTIRMA	52
3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	52
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	53
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	55
3.4. Araştırmanın Bulguları.....	56
3.4.1. Araştırmanın Demografik Bulguları	56
3.4.2. Kullanılan Ölçme Araçlarının Geçerlik-Güvenilirlik Çalışması.....	59
3.4.3. Frekans Analizleri	60
3.4.3.1. Anket Soruları Frekans Analizleri	60
3.4.3.2. Açık Uçlu Soruları Frekans Analizleri.....	69
3.4.4. Araştırmanın Bulgularına İlişkin Değerlendirme.....	72
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	74
KAYNAKÇA	77
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	87

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK	: Avrupa Konseyi
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
ÇUS	: Çok Uluslu Şirketler
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
OECD	: Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü
ORSAM	: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
PICMME	: Hükümetlerarası Avrupa Göç Örgütü
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TREVI	: Terörizm, Radikalizm, Aşırılık ve Şiddet
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Planı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Konunu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Göçmenlerin Tanımlanma Kategorileri	9
Tablo 2 : Avrupa’da Göç Hareketleri.....	10
Tablo 3 : Suriyeli Mültecilerin Ülkelere Göre Dağılımı	24
Tablo 4 : Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	25
Tablo 5 : Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İlde 7 Barınma Merkezi).....	26
Tablo 6 : Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere göre Dağılımı.....	27
Tablo 7 : Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı(26.09.2019 itibariyle)	29
Tablo 8 : 2005-2019 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz (Yasadışı) Göçmen Sayıları	31
Tablo 9 : Göç Alanında Türkiye’nin Onayladığı Başlıca Uluslararası Sözleşmeler.....	32
Tablo 10: BM’lerin Göç İle İlgili Başlıca Hukuki Düzenlemeler.....	39
Tablo 11: AB’de Başlıca Göç Politikaları ve Hukuki Düzenlemeler	42
Tablo 12: AK’ta Yer Alan Göç İle İlgili Düzenlemeler.....	44
Tablo 13: ILO’da Yer Alan Göç İle İlgili Başlıca Düzenlemeler	45
Tablo 14: Refah Devleti Modellerinde Göçmen Politikaları	47
Tablo 15: Katılımcıların Cinsiyetleri	56
Tablo 16: Katılımcıların Yaş Durumu	57
Tablo 17: Katılımcıların Medeni Durumu	57
Tablo 18: Katılımcıların Çocuk Sayıları	58
Tablo 19: Katılımcıların Ortalama Aylık Hane Gelirleri	58
Tablo 20: Katılımcıların Eğitim Düzeyleri	59
Tablo 21: Cronbach Alpha Katsayısı	60
Tablo 22: Evlenmek İster Misiniz?	60
Tablo 23: Komşuluk Etmek İster Misiniz?	61
Tablo 24: Arkadaşlık Etmek İster Misiniz?	61
Tablo 25: Ticari Ortaklık Kurmak İster Misiniz?	61
Tablo 26: Sırrınızı Paylaşmak İster Misiniz?	62
Tablo 27: Aynı Ülkenin Vatandaşı Olmak İster Misiniz?	62
Tablo 28: Aynı İşyerinde Çalışmak İster Misiniz?-Aynı Meslekte Olup Aynı Ücreti Almak İster Misiniz?.....	63

Tablo 29: Suriyeli Bir Kişinin Sahibi Olduğu Bir İşyerinden Alışveriş Yapmak İster Misiniz?	63
Tablo 30: Çocuğunuzun Aynı Eğitim Kurumunda Eğitim Almasını İster Misiniz?- Çocuğunuzun Aynı Sınıfta Olmasını İster Misiniz?	64
Tablo 31: İhtiyaç Duyduğunuzda Yardım İster Misiniz?- İhtiyaç Duyduklarında Yardım Eder Misiniz?	65
Tablo 32: Düzenli Olarak Devletten Sosyal Yardım Almalarını İster Misiniz?	65
Tablo 33: Kızınızın Veya Yakınınızdaki Bir Kızın/Oğlunuzun Veya Yakınınızdaki Bir Delikanlının Evlenmesini İster Misiniz?	66
Tablo 34: Cenaze/Düğün Törenlerine Katılmak İster Misiniz?	67
Tablo 35: Yemeğini Yer misiniz?-Kestiğini Yemek İster Misiniz?	67
Tablo 36: Soruların Toplu Yüzdelikleri	68
Tablo 37: Toplam Anket Analizleri	69
Tablo 38: Hangi Koşullarda Toplumsal Uzaklığınız Değişir?	70
Tablo 39: Ülke Ekonomisi Daha İyi Olsa Bakış Açınız Değişir mi?	71

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği			
Tezin Yazarı: Hilal ERDOĞAN		Danışman: Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP	
Kabul Tarihi: 09.09.2019		Sayfa Sayısı: 87	
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri		Bilim Dalı: İnsan Kaynakları Yönetimi Ve Endüstri İlişkileri	
Göç, dünyadaki tüm toplumları olumsuz/olumlu etkileyen bir süreçtir. İnsanlık, tarihi boyunca zorunlu ya da isteğe bağlı göç hareketlerine tanıklık etmiştir. Göç genel bir ifade ile insanların bulundukları yerlerden belirli sebeplerle farklı bir yere gerçekleştirdikleri hareket olarak tanımlanabilmektedir. Bu yer değiştirme hareketi toplumun yapısında önemli değişiklikler yaşanmasına sebep olmaktadır. Ortadoğu’da “Arap Baharı” olarak adlandırılan yönetim değişiklikleri hareketleri tüm yakın coğrafyayı etkilemiştir. Değişiklik hareketleri Suriye’de bir iç savaş doğurmuştur. Yaşanan iç savaş neticesinde dünyanın en büyük zorunlu göç hareketleri yaşanmaktadır. Türkiye sınır komşusu olması ve geçmişten günümüze devam eden ilişkiler sebebiyle Suriyeli halkın en çok göç ettiği ülke konumundadır. Uzayan savaş ve ülkede bir istikrar sağlanamamasından dolayı ülkelerine dönemeyen Suriyeliler artık Türkiye’de kalıcı hale gelmeye başlamışlardır. Bu kalıcı olma durumu ülke vatandaşları ile Suriyeliler arasında bir kabul düzeyi ve uzaklık düzeylerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye’de kalıcı hale gelen Suriyelilere karşı Türk toplumunun toplumsal uzaklık derecesinin ne düzeyde olduğunun ortaya konması önemlidir. Kalıcı hale gelme sürecinde yerel halkın Suriyelilere karşı bakış açısında değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu konuda literatürde Suriyelilerin hukuki statüsü, uyum ve entegrasyon süreçleri, Suriyelere bakış açısı, yapılan yardımlarla ilgili pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Ancak toplumsal uzaklık ölçeğine dayalı yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın önemi ise toplumsal uzaklık ölçeği kullanılarak yerel halk ile Suriyeliler arasındaki toplumsal uzaklığı ortaya koyarak literatüre katkı sağlamaktır. Bu çalışma ile amaçlanan, Suriye’de başlayan iç savaşla dünyanın dört bir yanına dağılan Suriyelilerin durumunu ve ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan hukuki düzenlemeler kapsamında ev sahibi ülke vatandaşları ile Suriyeliler arasındaki toplumsal uzaklığı incelemektir. Ayrıca uzaklık derecelerini tespit ederek uzaklığın herhangi bir koşula bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini incelenmek amaçlanmıştır.			
Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Sosyal Mesafe, Entegrasyon, Yasal Düzenlemeler			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree Ph.D.	☒		
Title of Thesis: Investigation of the Perspectives of Syrians under Temporary Protection in the Context of Social Distance: The Case of Sakarya Province			
Author of Thesis: Hilal ERDOĞAN		Supervisor: Assoc. Prof. Sinem YILDIRIMALP	
Accepted Date: 09.09.2019		Number of Pages: 87	
Department: Labor Economics and Industrial Relations		Subfield: Human Resources Management and Industrial Relations	
Migration is a process that affects all societies in the world negatively / positively. Throughout its history, humanity has witnessed forced or voluntary migration movements. Migration can be defined in general terms as the movement of people from their location to a different place for certain reasons. This movement of displacement causes significant changes in the structure of society. In the Middle East, the so-called “Arab Spring yönetim movements of governance changes have influenced the entire geography. The change movements gave birth to a civil war in Syria. As a result of the civil war, the world's largest forced migration movements are experienced. Having borders Turkey is the country where the past and present relationships because of the ongoing Syrian people's most emigrated. Syrian protracted war and who can not return to their country because of the lack of stability in the country have begun to become permanent in Turkey. This persistence led to the establishment of a level of acceptance and distance between the citizens of the country and the Syrians. In this context, the degree of social distance of the Turkish community in Turkey against Syria becomes permanent it is important to demonstrate that it is at what level. In the process of becoming permanent, it is seen that there has been changes in the perspective of local people towards Syrians. In the literature, it is seen that there are many studies about the legal status of the Syrians, the integration and integration processes, the perspective of the Syrians and the aid provided. However, there is no study based on social distance scale. The importance of this study is to contribute to the literature by revealing the social distance between local people and Syrians by using social distance scale. The aim of this study is to examine the situation of Syrians scattered all over the world with the civil war in Syria and the social distance between the citizens of the host countries and the Syrians within the scope of legal arrangements made at national and international level. In addition, it was aimed to determine whether the distance varies depending on any condition by determining the degrees of distance.			
Keywords: Migration, Migrant, SocialDistance, Integration, Legal Regulations			

GİRİŞ

Göç, insanoğlunun varoluşundan bu yana en temel hareketlilik olarak kendini her çağda göstermektedir. Asırlar boyunca toplumlararası bir hareketlilik yaşanmaktadır. Göç, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel nedenlere bağlı olarak bireylerin ikamet ettikleri yerlerden başka bir yere gerçekleştikleri hareketlilik durumu olarak tanımlanmaktadır. Evrensel bir etkiye sahip olan göç, ikamet edilen yere geri dönme veya gidilen yerde daimi olarak kalma düşüncesinin bulunduğu coğrafi, toplumsal ve kültürel boyutta yer değişikliği olarak da ifade edilmektedir. Genel tanımı ile göç, dünyadaki tüm toplumları etkileyen bir süreç olma özelliği taşımaktadır.

Uluslararası Göç Hukuku (2009)'nda göç kavramı; *“uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek”* olarak tanımlanmaktadır. Buna göre yer değiştirmenin gönüllü ve zorunlu olarak gerçekleşmesi mümkündür. Savaşlar, doğal yıkımlar, siyasi karışıklık ve ekonomiye dayalı nedenlerle insanların zorunlu ya da gönüllü olarak göç ettikleri görülmektedir. Bu sebeple kavram, mülteciler, sığınmacılar, düzensiz göçmenler, yerinden edilmiş toplulukları da kapsayan bir nitelik taşımaktadır.

Birleşmiş Milletlerin tanımlamasına göre göçmen, *“sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey”* olarak, mülteci ise; *“ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”* şeklinde tanım bulmaktadır. Uluslararası Göç Hukuku'na sığınmacı kavramı ise; *“ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler”* olarak tanımlanmaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü tarafından hazırlanan Uluslar arası Göç Terimleri Sözlüğüne göre göçler; bireysel, çalışma amaçlı, dairesel, dönüş, düzenli, düzensiz, gizli, iç, kitlesel/toplu, spontane/kendiliğinden gelişen, yardımlı, uluslar arası, zorla göç kavramlarıyla tanımlanmaktadır.

Dünya genelinde yaygınlaşan hem iç hem dış göçlerin bir sonucu olarak birçok sorun yaşanmaktadır. Göç eden bireyler ve göç alan ülke vatandaşları bakımından farklı

sorunlar gündeme gelmektedir. Genel olarak iki toplumunda da en önemli sorun birbirleriyle uyumu ve entegrasyon sürecidir.

Ortadoğu’da hak, özgürlük talebi ile başlayan halk hareketleri, ilk olarak 2010’da Tunus’ta iktidara karşı toplu gösteriler olarak başlamıştır. 2011 senesi boyunca Arap dünyasını oluşturan ülkelere yayılmıştır. Yaşanan bu çatışmalar 2011’de Suriye’yi de etkilemiş ve bir iç karışıklık haline dönmüştür. Yaşanan iç karışıklık dünyanın en büyük nüfus hareketlerinin yaşanmasını doğurmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Haziran 2018 istatistikleri uyarınca, Suriye’den iç karışıklık sebebiyle ayrılıp Suriye dışına sığınmacı şeklinde göçen insanlar, 6,3 milyonu bulmuştur (BMMYK, 2018). Suriye’de yaşanan iç karışıklığın bir sonuca bağlanamaması ve sürecin uzamasıyla mülteciler gittikleri ülkelerde çeşitli etkiler yaratmaya başlamışlardır. Göç etmek zorunda kalan Suriyeliler ülkelerine dönemedikleri ve geldikleri ülkede kalıcı olmaya başladıklarından dolayı ülkeler göç eden bireylere karşı sosyal politikalar geliştirmek durumunda kalmaktadır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal boyutuyla göç kavramı incelenmiş ve göç eden bireylerin uyum süreci açıklanmıştır. Uluslar arası literatürde göç kavramıyla ilgili terimler incelenmiş, göç eden birey olarak göçmen, mülteci, sığınmacı kavramları açıklanmıştır. Bunun dışında dünyada yaşanan ilk göç hareketlerinden başlayarak göçün tarihsel dinamikleri incelenmiştir. Uluslararası göçün göç veren ülkeler ve göç alan ülkeler açısından nedenleri açıklanmıştır. Göç eden bireylerin sorunları ve uyum süreçleri üzerinedir. Göç eden bireylerin karşılaştıkları sorunlar açıklanmıştır. Göç eden bireylere yönelik sosyal uyum süreci sosyal uyum, toplumsal kabul ve toplumsal uzaklık kavramları ile anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Suriye’de yaşanan iç karışıklık ve Dünya ve Türkiye’ye olan yansımaları üzerinde durulmuştur. Suriye’de yaşanan iç karışıklık sürecine değinilmiş ve Suriyeli göçmenler anlatılmıştır. Göç eden bireylere yönelik ulusal düzeyde yapılan hukuki düzenlemeler incelenmiştir. Göç eden bireylere yönelik uluslararası düzeyde yapılan hukuki düzenlemeler incelenmiştir ve yazılı ve görsel medyada Suriyelilerin nasıl temsil edildikleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Sakarya İli’nde faaliyet gösteren bir tekstil firmasında çalışanlar üzerinde anket uygulaması yapılmış ve bulgular

değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular ile çalışmaya katılan katılımcılar ile Suriyeliler arasındaki toplumsal uzaklık dereceleri ortaya konulmuştur.

Çalışmanın Konusu

Dünyadaki tüm insanları ve ülkeleri etkileyen bir hareketliliği ifade eden göç, asırlardır yaşanmakta, günümüzde de devam etmektedir. Yaşanan göçler; ekonomik olabileceği gibi doğal afetler veya siyasi savaşlar gibi nedenlere bağlı olarak da yaşanabilmektedir. Yaşanan zorunlu veya gönüllü göç hareketleri sonucunda hem ülkeler açısından hem de bireyler açısından büyük etkiler yaşanmaktadır. 2011 yılında Suriye’de halk hareketi olarak başlayan olaylar sonrasında büyük bir iç karışıklığa dönüşmüştür. Yaşanan iç karışıklık sonucunda milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve dünyanın farklı bölgelerine göç etmişlerdir. Bu göç hareketinden en fazla etkilenen ülke ise Türkiye olmuştur. Uzayan iç karışıklık ve ülkede bir istikrar sağlanamamasından dolayı ülkelere dönemeyen Suriyeliler artık gittikleri ülkelerde kalıcı hale gelmeye başlamışlardır. Bu kalıcı olma durumu ülke vatandaşları ile Suriyeliler arasında bir kabul düzeyi ve uzaklık düzeylerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın konusunu, Türkiye’de kalıcı hale gelen Suriyelilere karşı Türk toplumunun toplumsal uzaklık derecesinin ne düzeyde olduğunun ortaya konması oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma ile amaçlanan, Suriye’de başlayan iç karışıklık nedeniyle dünyanın dört bir yanına dağılan Suriyelilerin durumunu ve ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan hukuki düzenlemeler kapsamında ev sahibi ülke vatandaşları ile Suriyeliler arasındaki toplumsal uzaklığı incelemektir. Ayrıca uzaklık derecelerini tespit ederek uzaklığın herhangi bir koşula bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini incelenmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi

Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonrası Türkiye’ye büyük bir göç hareketi yaşanmıştır. Geçen sekiz yılın ardından ülkelere dönemeyen Suriyeliler artık Türkiye’de kalıcı hale gelmiştir. Bu süreçte yerel halkın Suriyelilere karşı bakış açısında değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu konuda literatürde Suriyelilerin hukuki statüsü, uyum süreçleri, Suriyelere bakış açısı, yapılan yardımlarla ilgili pek çok çalışmanın yapıldığı

görülmektedir. Ancak toplumsal uzaklık ölçeğine dayalı yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın önemi ise toplumsal uzaklık ölçeği kullanılarak yerel halk ile Suriyeliler arasındaki toplumsal uzaklığı ortaya koyarak literatüre katkı sağlamaktır.

Çalışmanın Yönetimi

Araştırmada, *Emory Bogardus* tarafından 1925 yılında geliştirilen toplumsal uzaklık ölçeği esas alınmaktadır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Yapılan literatür araştırması sonucunda konuyla ilgili olan makalelerden, tez çalışmalarından ve ilgili kitaplardan yararlanılarak anket soruları oluşturulmuştur. Örneklem seçiminde basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anketler yüz yüze anket yapma tekniğiyle uygulanmıştır. Anket uygulamasının ardından ankete katılan örneklem grubundan alınan bilgiler SPSS Version 22 (Statistical Package for Social Scientists) programında analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL BOYUTUYLA GÖÇ VE GÖÇ EDEN BİREYLERİN UYUM SÜRECİ

Göç kavramı, bireylerin daimi olarak ikamet ettikleri yerlerden başka bir yere doğru olan hareketliliği olarak tanımlanmaktadır. Bu hareketlilik tüm dünyadaki insanları etkileyen bir yapıya sahiptir. Bu hareketlilik asırlar boyu yaşanmakta ve günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple göç güncellik taşıyan bir sorundur. Bu kapsamda birinci bölümde öncelikle göç konusunda kavramsal boyut ele alınmış ve göç eden bireylerin uyum süreci incelenmiştir.

1.1. Uluslararası Göç ve Göç İle İlgili Kavramlar

Dünyadaki tüm insanları ve ülkeleri etkileyen bir hareketliliği ifade eden göç, asırlardır yaşanmakta, günümüzde de devam etmektedir.

Göç kavramı sosyal bir sistem içerisinde olan bireylerin ya da toplumların dağılımını (Tekeli, 2010) ifade eden bir kavram niteliğindedir. Önemli bir sosyal olgu olarak yaşanan göçler; ekonomik fırsatlara ulaşma isteği sonucunda gerçekleşebileceği gibi deprem, sel gibi doğal olaylar ya da siyasi çalkantılar ve savaşlar gibi nedenlerle yaşanabilmektedir (Kaygalak, 2009). Bu gibi yaşanan durumlar göçlerin farklı şekillerde tanımlanmasına da neden olmaktadır.

Bu doğrultuda göçler temelde; ilkel, zorlayıcı, zoraki ve serbest/özgür olarak gerçekleşen göçler olarak kategorilere ayrılabilir. İlkel göçler, temel olarak fizyolojik ihtiyaçların karşılanması amaçlanarak yapılan göçler olarak tanımlanabilmektedir. Zorlayıcı göçler, devlet ya da bir kamusal otoritenin baskısı ile oluşabilmekteyken zoraki göçler savaş veya bir doğal afet sonucunda gerçekleşmektedir. Serbest/özgür olarak gerçekleşen göçlerde bireyler göç kararını herhangi bir zorlama ya da zorlayıcı neden olmaksızın kendi iradeleri sonucunda almaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü'nce hazırlanan Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü göçleri; bireysel, çalışma amaçlı, dairesel, düzenli, düzensiz, gizli, iç, kitlesel, kendiliğinden gelişen, yardımlı, uluslararası, zorla göç ve dönüş göçü kavramlarıyla tanımlanmaktadır. *Bireysel göç*; kişinin birey olarak ya da ailesiyle beraber göç etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bireysel göçler göç eden bireyin kendi imkânları tarafından

gerçekleştirilir. *Çalışma amaçlı göç*; istihdam olanaklarına sahip olabilmek amacıyla bireylerin anayurtlarından ayrılarak başka bir devlete gitmeleri olarak tanımlanmaktadır. *Dairesel göç*, ülkeler arasında belirli süreli veya daimi biçimde yaşanan bir göç olarak tanımlanmaktadır. Dairesel göç hareketi isteğe bağlı bir biçimde gerçekleştiği takdirde ve aynı zamanda göç veren ülkelerin ve göç alan ülkelerin işgücü ihtiyaçları ile örtüştüğü zaman iki taraf içinde olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. *Dönüş göçü*; göç eden bireyin en az bir yıl farklı bir ülkede yaşadktan sonra kendi vatanına geri dönmesi olarak tanımlanmaktadır. Geri dönüş gönüllü ya da bireyin isteği dışında da gerçekleşebilmektedir. *Düzenli göç*; devletler tarafından tanınan, yasal olan yollar kullanılarak gerçekleşen göç olarak tanımlanmaktadır. *Düzensiz göç ise*; gönderen ülke, transit durumda olan ülke ve alıcı ülkelerin yasal düzenlemeleri kapsamında olmadan gerçekleştirilen bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmasına rağmen açık veya genel bir tanımı bulunmamaktadır. *Gizli göç*; uluslararası göç hukuku kurallarını ihlal ederek gerçekleştirilen göç olarak tanımlanmaktadır. *İç göç*; bireylerin yaşadıkları ülkenin bir bölgesinden farklı bir bölgesine geçici ya da daimi şekilde göç etmeleri olarak tanımlanmaktadır. *Kitlesele göç*; topluluklar halinde ve aniden gerçekleşen yer değiştirme hareketi olarak tanımlanır. *Kendiliğinden gelişen göç*; bireyin ya da bir grubun herhangi bir ülke veya uluslararası/ulusal bir yardım almaksızın bir göç planı hazırlayıp o plan çerçevesinde hareket etmesiyle gerçekleşmektedir. *Yardımlı göç*; göç eden bireylerin devletler veya ulusal ya da uluslararası bir kuruluş yardımıyla göç hareketini gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır. *Uluslararası göç*; göç eden bireylerin belirli bir süreliğine veya daimi şekilde uluslararası sınırın geçilmesi durumuyla bir farklı ülkeye gitmek amacı ile kendi ülkelerinden ayrılmaları olarak tanımlanmaktadır. *Zorla göç*; doğal olarak kendiliğinden gerçekleşen ya da insan eliyle yapılan içerisinde insan hayatını tehdit eden bir zorlama unsuru neticesinde gerçekleşen göç hareketleri olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Tanımlamalar Boyutuyla Göç Eden Birey Olmak

Göç kavramı ve farklı göç sınıflandırmaları; oluşma ve gelişme türüne göre birbirine çok yakın olan ve sıkça kullanılan “göçmen”, “mülteci” ve “sığınmacı” kavramlarını gündeme getirmektedir.

1.2.1. Göçmen

Uluslararası düzlemde evrensel kapsayıcılıkta göçmen tanımlaması bulunmamakla beraber Uluslararası Göç Örgütü, göçmen kavramının bireysel rahatı sağlama amacı taşıyan, dışarıdan herhangi bir mecburiyet olmadan bireyin kendi özgür iradesi ile göç kararı verdiği durumları kapsadığını ifade etmektedir. Bu doğrultuda göçmen kavramı, sosyo ekonomik durumu iyileştirme, kendi veya ailenin geleceğe yönelik beklentilerini arttırma amacıyla farklı bir ülke ya da bölgeye göç hareketi gerçekleştiren bireyi, bireyin aile üyelerini kapsadığını söylemektedir. Başka bir ifade ile göçmenler ülkelerinden baskı ve zulüm görme korkusuyla değil; çalışma, eğitim daha iyi bir hayat sürme düşüncesiyle ayrılan bireyler ve aile fertleri olarak tanımlanmaktadır.

Göç Terimleri Sözlüğü, göçmene yönelik farklı sınıflandırmalar yapmaktadır. Bu sınıflandırmalara göre (IOM, 2009); *çevresel göçmen*; yaşam koşullarını negatif yönde etkileyebilen çevre koşulları altında oluşan ani veya kademeli değişiklikler nedeniyle ülkelerinden geçici ya da kalıcı şekilde ayrılma zorunluluğu duyan ya da ayrılma isteği olan bireyler ya da topluluklar olarak tanımlanmaktadır. *Daimi yerleşimciler*; göç etmek istedikleri ülke tarafından yasal olarak ülkeye girişlerine izin verilen göçmenler olarak tanımlanır. *Düzensiz göçmen*; göç ettikleri ülkeye yasadışı yollarla giriş yapan ve o ülkede hukuki bir statüsü bulunmayan bireyler olarak tanımlanır. *Ekonomik göçmen*; yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla göç eden bireyler olarak tanımlanır ve mevsimsel olarak göç eden bireyleri tanımlamak içinde kullanılmaktadır. *Geçici göçmen işçiler*; bireysel veya bir işletme tarafından bağitlanan bir iş akdi neticesinde belirli bir süre kabul aldığı ülkede bulunan nitelikli ya da niteliksiz işçiler olarak tanımlanmaktadır. *Göçmen işçi*; yasalarca vatandaşı olmadığı bir ülkede ücretli bir işte çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır. *Kayıt dışı (belgesiz) göçmen işçiler/düzensiz durumlu göçmen işçiler*; göç ettikleri ülkeye giriş yapmalarına ya da ülkede kalmalarına yasal olarak izin verilmeyen bireyler veya aile fertleri olan kişiler olarak tanımlanır. *Kayıtlı/belgeli göçmen-göçmen işçi*; göç edilmek istenen ülke tarafından yasal olarak giriş yapmasına izin verilmiş bireyler ve ücretli olarak çalışma izni bulunan bireyler olarak tanımlanmaktadır. *Kısa süreli göçmen*; istirahat, tatil, tanıdık ziyareti, mesleki veya tıbbi tedavi amacı taşıyarak gerçekleştirilen yer değiştirme hareketleri haricinde, en az üç ay ancak bir seneden az olarak farklı bir ülkede bulunan şeklinde tanımlanmaktadır. *Uzun vadeli göçmen*; öz vatanından ayrılmak suretiyle en az bir seneliğine bir ülkeye gitme ve gidilen ülkede kalıcı hale gelen kişiler olarak tanımlanır. *Yerleşim amacıyla gelen göçmenler*; uzun vadede ya da herhangi bir sınırlı süreye tabi

olmaksızın ekonomik, sosyal, siyasi hakları neredeyse hiç kısıtlanmadan ülkede bulunmasına izin tanınan yabancı olarak tanımlanır. *Yoksulluğa bağlı göçmen*; maddi gereksinimlerden kaynaklı göç etme zorunluluğu yaşayan bireyi tanımlamaktadır.

Birleşmiş Milletler ise göçmen kavramını, sebeplerinin gönüllülüğe bağlı olup olmadığına, göç yollarının düzenli ya da düzensiz olmasına bakmadan öz vatani dışında bir ülkede bir seneden fazla ikamet eden kişi şeklinde açıklamaktadır.

1.2.2. Mülteci

Birleşmiş Milletlere göre mülteci; *“İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”* şeklinde tanımlamaktadır. Diğer ifade ile mülteci statüsünde olan bireyler; anavatanlarından ayrılmaya zorlanmakta veya can güvenliği tehlikesiyle göç etmektedirler. Mülteci; yabancı, sınırdaki insan, içerideki yabancı gibi birçok sosyolojik kavram ile anılmaktan dolayı çoğu zaman huzursuz bir konumdadır. Bu durum onların kendi yurdunda olamamalarından ve göç ettikleri ülkelerin henüz bir parçası haline gelememelerinden kaynaklanmaktadır (Ritzer, 2011). Bu durumlarından dolayı mülteciler geldikleri ülkenin vatandaşı olabilmekte ya da kendi ülkelerine geri dönmektedirler. Kendi ülkelerine dönemedikleri durumda bulundukları ülkeden başka bir ülkeye gidebilmektedirler.

1.2.3. Sığınmacı

Uluslararası Göç Hukuku sığınmacı kavramını; *“ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler”*(IOM, 2009) olarak tanımlanmaktadır. Yapılan başvurularda olumlu olmayan bir netice durumunda bu bireyler bulundukları ülke sınırlarından ayrılmak zorundadırlar. İnsani veya farklı sebeplerle göç ettikleri ülkede kalmaya yönelik izin alamama durumunda ülkeden sınır dışı edilme ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Göçmen kavramı serbest göç hareketini gerçekleştiren bireyler için kullanılmaktadır. Mülteci ve sığınmacı kavramları ise, zoraki ve zorlayıcı göç hareketini gerçekleştiren bireyler için kullanılmaktadır. Bunun yanında mültecilerin, göç ettikleri ülkelere

yerleşebilmeleri hatta göç ettikleri ülkelerin vatandaşı olabilme durumları onları zaman içinde göçmene dönüştürebilmektedir. Aynı durum mülteci statüsü için başvurduğu devletin kararını bekleyen sığınmacılar için de geçerlidir. Mülteci ve sığınmacı kavramları göçmen kavramı etrafında ele alınmaktadır. Ancak bu durumun en belirleyici noktası, göçmenlerin köken ülkedeki hukuki durumları ve ikamet biçimleridir.

Tablo 1:
Göçmenlerin Tanımlanma Kategorileri

		Göçmenlerin Köken Ülkedeki Hukuki Konumu	
		Yasal	Yasa Dışı
Göçmenlerin İkamet Biçimleri	Geçici	Geçici süreli göçmen	İllegal göçmen/sığınmacı
	Sürekli	Kalıcı vatandaş	Mülteci

Kaynak: Baştürk, 2015.

Tabloya göre “geçici süreli göçmen” için ikamet biçimi “geçici”, köken ülkedeki hukuki konum olarak “yasal” özellikler ön plandadır. “Kalıcı vatandaş” için ise ikamet biçimi “sürekli” köken ülkedeki hukuki konumu “yasal” özellikleri önemlidir. Benzer şekilde “illegal göçmen/sığınmacı” için ikamet biçimi “geçici” köken ülkedeki hukuki konumu “yasa dışı” özellikleri, “mülteciler” için ise ikamet biçimi “sürekli” köken ülkedeki hukuki konumu “yasa dışı” özellikleri belirleyici olmaktadır.

Buna göre göçmen tanımında önemli bir kriter olan köken ülkedeki hukuki konum temelde sınır geçişinde gerekli belgelerin sunulup sunulmaması ile ilgilidir. Sınır geçişinde gerekli belgeleri sunmayan ve denetimden geçmeyen göçmenler; mülteci ya da sığınmacı olarak (Ulutaş ve Kumaş, 2014) tanımlanmalarının yanında, düzensiz göçmen olarak da adlandırılmaktadır.

1.3. Uluslararası Göçün Tarihsel Dinamikleri

İlk çağlarda genellikle ilkel etkilerle şekillenen göçler; sonraki dönemlerde yaşanan coğrafi keşifler, tarım ve sanayideki gelişmeler ile farklı özellikler taşımış ve nihayet Sanayi Devrimi ile çoğunluğu ticaret ve çalışma hayatı odaklı nedenlerle şekillenen bir hal almıştır. Daha çok göçmen hareketlerinin temelini oluşturan bu tür gelişmelere, aynı dönemde artan mülteci ve sığınmacı hareketleri eşlik etmiştir. Örneğin 18. ve 19. yüzyıllarda ve 20. yüzyılın ikinci yarısı içinde çalışmak ya da sürekli yerleşmek üzere Avrupa kıtasından, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika ve Avustralya kıtalarına

göçler (Talas, 1997) gerçekleşmiştir. Benzer şekilde J. W. Moses; “International Migration: Globalization’s Last Frontier” adlı eserinde 1820’den başlayarak 19. yüzyılın sonuna kadarki dönemde Avrupa’dan ABD’ye 50 milyon civarında insanın göç ettiği bilgisi aktarılmaktadır. 1880 yılı öncesi dönemde ABD’ye girişin büyük ölçüde düzensiz olmasından dolayı gelmek isteyen herkesin ABD’ye gelebilmesine bağlanan bu gelişme, Uluslar arası Göç Konferansı’nın 1889 yılında belirttiği “her uygar ülkenin bireye tanıdığı temel özgürlüğe uygun şekilde ifade hakkını onaylıyoruz” ilkesine dayandırılmaktadır. Ancak bu durum Birinci Dünya Savaşı’nda ulus devletlerin küresel insan hareketleri karşısında köklü kısıtlamalara gitmesi ile çarpıcı bir şekilde değişmeye başlamıştır (Ritzer, 2011’den aktarma). Bundan sonraki dönem diğer bir ifade ile iki dünya savaşı arası (1918-1945) dönem uluslararası göçün yavaşladığı bir dönem olarak ifade edilmektedir. Bu değişim temelde ekonomik durgunluğa ve savaş dönemlerinde artan yabancı düşmanlığına bağlanmaktadır. Savaş döneminde tüm ülkelerin savaş esirlerini kendi ülkelerinde zorla çalıştırması şeklinde topluma yansıyan bu gelişme, daha çok uluslararası göçlerin ekonomik yönünü de oluşturmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında çözölen imparatorluklar ile başka bir boyut kazanan göçmenlik olgusu, özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın ardından sömürgeci devletlerin tavsiyesi ile ve yeni oluşan ulus devletlerin önemli nüfus hareketlerine yol açması (Ulutaş ve Kumaş, 2014) ile önemli bir dönemece girmiştir.

2.Dünya Savaşı ile günümüze gelen süreçte uluslararası göçmenlik hareketi daha çok Avrupa’daki gelişmeler neticesinde şekillenmiştir.

Tablo 2:
Avrupa’da Göç Hareketleri

Dönemler	Kapsadığı Zaman Dilimleri	Dönemin Temel Belirleyicileri
1. Dönem	1940’ların Sonu-1950’lerin Başı	Kitlesele Göçmen Akımları
2. Dönem	1950’lerin Başı-1973’e Kadar	Sözleşmeli İşçi Alımları
3. Dönem	1974’den-1980’ler	Kapıların Kapanması
4. Dönem	1980’lerin Ortası-2001’e Kadar	Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler

Kaynak: Stalker, 2003.

Tabloya göre birinci dönem; İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaklaşık 15 milyon kişiyi kapsayan bir göç dalgasını ifade etmektedir. Bu durum özellikle Almanya, Polonya ve

eski Çekoslovakya sınırlarının değişmesi neticesinde doğmuştur. 1950 yılı itibariyle Batı Almanya'da nüfusun %30'unun mülteci olması bu durumu net bir şekilde göstermektedir. Bu durum 1950'li yılların ortalarından itibaren azalma göstermiş ve 1961 Berlin Duvarı yapımına dek düşük seviyede sürmüştür (Stalker, 2003). İkinci önemli göç dalgası (ikinci dönem) ise; İkinci Dünya Savaşı sonrasında Akdeniz havzasının kuzey şeridinde bulunan gelişmekte olan bölge ve ülkelerden, yüksek bir konjonktür yaşayan Batı Avrupa'nın gelişmiş sanayi ülkelerine olmuştur. Bu kapsamda örneğin Batı Almanya'ya gelişmekte olan ülkelerden emek göçü 1955'den sonra başlamıştır. Savaştan sonraki dönemde özellikle 1960'dan sonra Almanya'da aşırı bir istihdam potansiyelinin oluşması; önceleri İspanya, Portekiz, İtalya ve Yunanistan'dan sonraları ise Türkiye, Yugoslavya, Fas, Cezayir, Tunus'tan yoğun işçi göçlerinin gerçekleşmesine neden olmuştur (Tuna ve Yalçıntaş, 1999).

Zaman içinde nitelik değiştirerek sürekli yerleşme isteklerine dönüşen(Talas, 1997) bu göçlerin niteliği; uluslararası ekonomik ilişkilerin artması, ülkelerin birbirlerine bağımlı hale gelmeleri ve devletlerin askeri/güvenlik fonksiyonları yerine ticari fonksiyonlarını öne çıkarmaları ile daha da farklılaşmıştır. Aynı şekilde bu dönemde göç ve ticaret; göç devletlerinin ortaya çıkmasına yol açmış, iktidar ve menfaate dayalı durumlarda göç hareketliliğini etkilemiştir (Toksöz, Erdoğan ve Kaşka, 2012). Avrupa'nın yeniden yapılandığı bir dönemi ifade eden yine aynı dönemde; OECD ülkelerinin ortalama %5 büyüme göstermesi, önemli derecede işgücü talebi oluşturmuştur. Artan işgücü talebini karşılama yarışına giren devletler başta gerekli olan işgücünü olanlardan karşılamaya çalışmışlardır. Bu kapsamda Almanya, İngiltere ve Fransa önce İtalya, İspanya ve Portekiz'e yönelmiştir. Daha sonraları ise Fransa Kuzey Afrika'ya, İngiltere Karayipler'e, Almanya ise Yugoslavya ve Türkiye'ye yönelmiştir. Bu döneme bakıldığında Batı Avrupa'da net göçün on milyon civarında gerçekleştiği görülmüştür (Stalker, 2003).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan uluslararası göç devinimleri, Batı Avrupa'ya göçmen işçilerin gelmeleri ile önemli boyutlara ulaşmıştır. Genelde gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere gerçekleşen bu dalga, uluslararası ekonomik ve sosyal ilişkilerin etkisi ile ayrı bir önem kazanmış ve küresel yeni ekonomik düzen deviniminde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Öte yandan bu dönemin önemli bir yönünü de yurt dışına giden Türk işçileri oluşturmaktadır. 1950 ve

1960’larda Türkiye’den Federal Almanya’ya giden işçilerin sayısı 1980 sonunda bir milyonu, eş ve çocukları ile iki milyonu aşmıştır (Talas, 1997). Bu yoğun göç akını sonrasında 1970’li yılların ortasına dek Batı Avrupa’ya düzenli olan Türk vatandaşlarının göçü, Batılı ülkelerin göçü durdurma kararları doğrultusunda uyguladıkları katı vize uygulamaları ve sınırları kapatma kararları ile düzensize dönüşmüştür (Toksöz, Erdoğan ve Kaşka, 2012). Yapılan bu kısıtlamalar 1980 ve 1990 yılları boyunca devam etmesine rağmen 2000’li yıllarda azalma göstermiştir.

Diğer taraftan 1960’lı yılların sonlarından itibaren üçüncü dönemde ülkelere gerçekleşen kitlesel göçlere muhalefet hareketleri doğmuştur. “Kapıların kapanması” şeklinde ifade edilen bu dönemin belirleyici bir özelliğini, dışarıdan gelen göçlere karşı alınan kararlar oluşturmaktadır. Örneğin İngiliz Milletler Topluluğu (British Commonwealth) kapsamında bulunan ülkelere İngiltere gelen göçlere karşı aldığı kararlar bunlardan en önemlilerini oluşturmaktadır. Bunun yanında 1973 yılında yaşanan petrol şoku etkisiyle ortaya çıkan ekonomik durgunluk, tamamen işçi alımlarının durdurulmasına yol açmıştır. Yaşanan gelişmelere bağlı olarak geri dönmesi beklenen göçmenlerin, söz konusu ülkelere yerleşerek kalmayı tercih etmeleri beklenen sonucu sağlamamıştır. Ayrıca aynı dönemde Avrupa Birliğine üye olan Yunanistan, Portekiz ve İspanya canlanan ekonomileri ile yeni cazibe merkezleri olmaya başlamıştır (Stalker, 2003). Ancak buna rağmen gelişmiş ülkelere olan göç dalgası yavaşlamamış aksine artmıştır.

Öte yandan başta Orta Doğuda yaşanan siyasi çalkantılara bağlı olarak artan sığınmacılar, mülteciler ve yasadışı göçmenler, Avrupa’da 1980’li yılların ortalarından 2001’e kadar olan dönemi tanımlayan en önemli unsurdur. Nitekim bu etki günümüzde de devam etmektedir. Ayrıca Doğu Avrupa’da komünizmin düşmesine yol açan politik yükselmelerin yaşandığı bir dönem olarak bilinen bu dönem; Doğu Avrupa’da seyahat özgürlüğü elde eden bireylerin, dünyanın farklı yerlerine hareket etmeye başladığı bir zaman dilimi olarak da tanımlanmaktadır. Bu durum farklı coğrafyalardan Avrupa’ya göç eden insan toplulukları ile birlikte önemli bir göç dalgasını gündeme getirmiştir. Örneğin 1980 öncesi dönemde yaklaşık 108 bin kişi Türkiye’den Almanya’ya gelmiştir. 1989-1998 yılları arasında ise 4 milyondan fazla iltica başvurusu olmuştur. Bunların %43’ü Avrupa’nın başka yerlerinden, %35’i Asya ve %19’u Afrika olmuştur. Bu iltica yoğunluğu sonucunda ise, Batı Avrupa hükümetleri iltica kabulünü daraltan politikalar

benimsemişlerdir (Stalker, 2003). Benimsenen güçleştirme politikalarını göçmenlerin hareketlerini engellemede yetersiz kalmış ve kendi çabalarıyla insan kaçakçıları aracılığıyla yapılan yasa dışı göçmenliğin artmasına neden olmuştur.

Özellikle küreselleşen dünyada ticaret, finans, yatırım vs. pek çok değişkenden farklı olarak insanların göçüyle (özellikle emek göçüyle) ilgili kısıtlamaların tam olarak kaldırılmamış olması ve bu konuda AB'nin en büyük istisnayı oluşturması kıtanın, göçmenler ile ilgili güttüğü politikalarının farklı bir yönünü oluşturmaktadır. Ancak bazı bölgelerde göç ile ilgili kısıtlamaların halen uygulandığı bilinmektedir. Bu durum temelde üç ana faktör ile açıklanmaktadır. Bunlardan birincisini; ekonomik refaha erişme amacıyla ülkelerin ihtiyaç duyduğu emeği muhafaza etmeye mecbur olmaları oluşturmaktadır. Hem çok yüksek ücretli, vasıflı kişileri hem çeşitli profesyonelleri hem de yarı-vasıflı ve vasıfsız işçileri kapsayan bu faktör temelde; ülkelerin bu tür işçileri düzenli olarak ve çok sayıda kaybetmeleri durumunda küresel piyasada rekabet etme kapasitelerini de kaybetme riskine dayanmaktadır. Diğer bir faktör ise başka bir ülkeye sayıca çok göçmen akışı gerçekleştiğinde çeşitli çatışmaların ortaya çıkmasıdır. Bu çatışma çoğu kez yeni gelenler ile uzun zamandır burada bulunanlar arasında ortaya çıkmaktadır. Bu sorundan dolayı birçok ülke, göçmenlik önündeki ciddi engelleri kaldırmamayı tercih etmektedir. Son faktör ise terör endişesinden kaynaklanmaktadır. Dünyanın pek çok bölgesinde özellikle ABD'de ve birçok Avrupa ülkesinde yaşanan terör endişesi göçlerin önündeki engellerin kaldırılmamasına yol açan önemli bir etkidir (Ritzer, 2011).

Yoğun göç dalgalarının yaşandığı diğer bir kıta da Amerika'dır. Bu kapsamda özellikle kuzey ülke ekonomilerinin güney ülke ekonomilerine göre daha gelişmiş ve daha canlı olması, sadece kıta içi göçlerin değil küresel göçlerin de temel belirleyicisi olmuştur. Ekonomik refah, daha fazla iş imkânı, eğitim vb. konularda sahip olunan kıta içi ve küresel konum, bu ülkelerin önemli birer cazibe merkezi haline getirmiştir. Örneğin bu ülkelere en fazla göç Meksika başta olmak üzere Filipinler, Çin, El Salvador gibi diğer ülkelerden olmaktadır. Özellikle Meksika'dan olan göçlerin yasadışı olması ise önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha çok sınırı yasadışı geçme şeklinde gerçekleşen bu göçler, vize süresi bitmesine rağmen kalmaya devam etme şeklinde de görülmektedir. Temel sebebi ise en düşük ABD standartlarının Meksika'dan çok daha iyi olması ve her zaman daha fazla iş imkânının olması oluşturmaktadır (Ritzer, 2011).

Öte yandan belirtilen ülkelere gerçekleşen göçlerin önemli bir yönünü de beyin göçü oluşturmaktadır. Örneğin 1961-1983 yılları arasında gelişmekte olan ülkelere yapılan göçlerin hedefi ABD ve Kanada başta gelmiştir. Bu dönemde İngiltere de dâhil olmak üzere yaklaşık 700 bin bilim insanı, mühendis, doktor vb. kişiler belirtilen ülkelere göç etmişlerdir (Toksöz, 2006).

1990'lı yıllar için belirtilen bu özellikler 2000'li yıllarda da devam etmiştir. Gerek Avrupa ülkelerinde gerek diğer kıta ülkelerinde göçmen sayıları bu dönemden itibaren sürekli artmıştır. Göçlerin temelinde ekonomik ve sosyal kaygılar belirleyici rol oynamıştır ve oynamaktadır. Özellikle Orta Doğu'da yaşanan siyasi çalkantılar ile bu durum daha da belirginleşmiştir. Örneğin UNCHR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği) 2012 raporu; dünyada her gün ortalama 23 bin insanın savaşa veya maruz kaldıkları zulümden kurtulma amacıyla evlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca rapora göre; günümüzde mülteci ve sığınmacı sayılarının 1994'ten beri gözlemlenen en yüksek sayılarda gerçekleşmesinin temelinde Suriye'de yaşanan iç savaş bulunmaktadır.

Öte yandan sadece mülteci ve sığınmacılara özgü olmayan bu durum, düzenli düzensiz tüm göçmenleri kapsayacak şekilde artarak değişmektedir. Bu değişim süreci BM raporlarında açıkça görülmektedir. Göçmen nüfus bulundurma bakımından dünya bölgeleri değerlendirildiğinde Avrupa'nın en önde bulunduğu ve bu kıtayı Asya, Kuzey Amerika, Afrika, Latin Amerika ve Okyanusya'nın takip ettiği görülmektedir.

1.4. Uluslararası Göçün Nedenleri

Yaşanan göçlerin doğal afet, savaş, ekonomik nedenler ve bireylerden kaynaklanan nedenleri olduğu gibi ülkeler açısından da kaynaklanan nedenleri vardır.

1.4.1. Göç Veren Ülkeler Açısından Nedenler

Göçmenlik konusu göç veren ülkeler açısından değerlendirildiğinde bu ülkeler için itici faktörler olarak da ifade edilebilen farklı nedenler söz konusu olmaktadır. Bu faktörler arasında; göçmenlerin motivasyonu, anayurtlarında hedeflerine ulaşmayı güçleştiren ya da imkânsız kılan geri plandaki işsizlik, düşük ücret vs. sorunlar, savaş, kıtlık, politik kovuşturma ya da ekonomik çöküntü vb. önemli yıkımlar bulunmaktadır (Ritzer, 2011). Aynı şekilde iç çatışmalar, politik baskılar, ayrımcılık ve insan hakları ihlalleri göçe

neden olabilmektedir (Bloch, 2011). Söz konusu nedenler göçlerin zorunlu olup olmaması açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda göç veren ülkelerde nüfus ve işsizlik, kişi ve ülke kaynaklı ekonomik nedenler ve mesleki alanda yeni tekniklere ulaşma isteği gibi nedenler daha çok isteğe bağlı göçlere zemin oluşturmaktadır. Başka ifade ile ekonomik boyutta olan nedenler zorunlu göçe yol açmadığından göçmen kavramını karşılamaktadır. Göç veren ülke açısından nüfusun; çağa uygun eğitilememesi, gerekli mesleki eğitimlerle vasıflandırılmaması, güvenceli bir şekilde istihdam edilememesi, yeterli sağlık olanakları ile donatılamaması ve artışının kontrol altında tutulamaması göç verme sürecinde temel teşkil etmektedir. Aynı zamanda göç eden kişilerin genelde kırsal kökenli olmaları, çoğunluğunun niteliksiz ve yoğun bir biçimde açık ya da gizli işsiz konumunda olmaları ve yaşadıkları yerde oldukça düşük düzeyde ücret kazanmaları ya da makro çapta işsizlik gibi kronik ekonomik sorunlara maruz kalmaları özellikle işsiz kesimin göç etmesine yol açmaktadır (Talas, 1997).

Dünyada ekonominin yanı sıra politik ve sosyal alanda da az gelişmiş bölgelerdeki gelir dağılımı adaletsizliği, iç savaşa uzanan karışıklıklar, deprem sel gibi tabii afetler nedeniyle ortaya çıkan mülteci hareketlerinin küresel seviyede hissedilir boyuta geldiği görülmektedir.

Göç veren ülkeler açısından göçmenliğin önemli bir nedenini de mesleki alanda yeni tekniklere ulaşma isteği oluşturmaktadır. Gelişmekte ve sanayileşmekte olan ülkelerde yeni tekniklere ulaşma isteği hem kişisel düzeyde hem de toplum düzeyinde oluşabilmektedir. Göçmen nitelikli işçilerin ileri sanayi ülkelerinde mesleki alanda yeni bilgi ve teknik edinme beklentileri ile şekillenen bu süreç (Talas, 1997), artan rekabet ortamında gelişmekte olan ülkeler açısından avantajlı hale gelmektedir.

Diğer bir taraftan göç veren ülkeler açısından göç konusunun önemli bir yönünü de beyin göçü oluşturmaktadır. Ekonomik, sosyal ve siyasal birçok nedenden kaynaklanabilen bu göç türü; göçü gerçekleştiren kişilerin göçmen, sığınmacı ya da mülteci olarak tanımlanmalarında etkili olmaktadır. Buna göre özellikle ekonomik ve sosyal refahın arttırılması gibi amaçlarla gönüllü gerçekleşen göçlerde göçü gerçekleştiren kesim, göçmen olarak anılırken, siyasi baskılar, rejim bunalımları ve askeri darbeler gibi nedenlerle şekillenen göçlerde aynı kesim sığınmacı ya da mülteci olarak anılmaktadır. Bu durum temelde menşe ülkede yaşanan siyasi baskılar ve rejim bunalımlarının bu kesim için baskı, hapis ya da benzeri durumlar ile

sonuçlanabilmesinden kaynaklanmaktadır (Bülbül, vd., 2014). Başka bir ifade ile yüksek eğitim görmüş nüfusu kaybeden ve beşeri sermayesi ekonomik kaynağı olan ülkeler açısından son derece önemli bir kayıp anlamına gelmektedir.

Öte yandan işgücü göçü veren ülke ekonomileri; işsizlik sorununu azaltarak sosyal güvenlik harcamalarını kısma, yurtdışında çalışan işçilerin yurda gönderdikleri işçi dövizlerinin ulusal bütçe ve ödemeler dengesine olumlu katkı yapması, ülkeye dönen işçilerin getirdikleri tasarruflar ile yeni yatırımların yapılması ve göçmen işçilerin yurtdışında kazandıkları bilgi birikimini ve yeni teknolojileri üretime uygulamaları sonucunda ulusal kalkınmaya katkıda bulunmaları ve işgücünün vasıf düzeyinin yükselmesi (Özcüre, 2010) sağlayabildikleri noktada başarılı olabilmektedir.

1.4.2. Göç Alan Ülkeler Açısından Nedenler

Göç veren ülkeler boyutundan değerlendirildiğinde itici faktör olabilen konuların tamamlayıcısı niteliğinde ve yaşanan sorunların çözümü olarak değerlendirilen konular, göç alan ülkeler açısından çekici faktörleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda gidilecek ülkedeki elverişli göçmenlik siyaseti, yüksek ücretler ve işsizlik oranlarının düşük olması, bu tür ülkelerde göçmenler için bulunan resmi ve gayri resmi ağlar, emeğe duyulan ihtiyaç anayurt ile gidilecek ülke arasındaki kültür ve dil benzerliği gibi faktörlerden her biri göç alan ülke açısından çekici faktör niteliğindedir. Benzer şekilde göç alan ülkede emeğe olan ihtiyacın boyutu, Çok Uluslu Şirketlerin (ÇUŞ'ların) işçi ihtiyacı, yaşlanan nüfus ve devletin refah sistemlerini desteklemekte kullanmak üzere göçmenlerden elde ettiği yeni gelirleri (Ritzer, 2011) çekici faktörlerin diğer yönlerini oluşturmaktadır.

Öte yandan göç alan ülkeler bakımından göçten yarar sağlama, önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu kapsamda işverenler için yabancı işgücünün düşük ücretli işgücü anlamına gelmesi ve bu noktayı belirgin kılmaktadır. Örneğin Doğu Blok'unun çöküşüyle birlikte Batı işverenlerinin en vasıflı elemanların en ucuza çalıştırılması gibi (Kurtuluş, 2000). Ülkelerin sağlamış oldukları bu kapsamda yararlar işçi gönderen ülkelerin elde ettiklerinden daha az önemli değildir. İşçi kabul eden ülkelerin sağladıkları yararların azaldığını, umduklarının altına düştüğünü ve başka seçeneklerin bulunabileceğini gördükleri takdirde, gelişleri durdurmakta ve çeşitli yollardan dönüşleri zorlayarak, kolaylaştırarak ve özendirerek yabancı işçi sayısını,

ekonomilerinin optimum gereksinim düzeyinde tutabilmektedirler (Talas, 1997). Başka bir ifade ile ekonominin işgücü gereksinimi, ucuz emek gücü, ağır, tehlikeli ve yerli işgücünün ilgi göstermediği işleri yaptırma ve diğer yararlar ülkelerin göç alımında etkili rol oynamaktadır.

Daha çok yaşamış oldukları ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik sorunları ile göç ederek geldiği ülkenin sorunlarını kıyaslayan göçmen; geldiği ülkede süreli mi yoksa süresiz mi kalacağını belirlemektedir. Bu karar sürecinde ülkelerinde; ekonomik refahı, işsizlik oranı, hükümetin göçmenlere yönelik tutumu vb. konular etkili olmaktadır. Göçmenlerin böyle bir durumda nasıl bir tutum belirleyeceği mülteci ya da sığınmacı olmalarına göre önemli oranda değişmektedir. Aynı şekilde göç alan ülke de bünyesinde bulundurduğu göçmeni kazanç olarak gördüğünde desteklemektedir. Maliyet olarak gördüğü noktada ise göç hareketini engellemektedir.

Bu kapsamda ucuz işgücü; gelişmekte olan, işsizliği yüksek ve gelecek güvencesi hemen hemen olmayan insanları fazla olan ve kendi insanların haklarını ve çıkarlarını koruma olanakları sınırlı olan ve bu alanda deneyimleri az olan ülkelere geliyorsa yerli işgücüne nazaran işverene ve genelde ülke ekonomisine daha az maliyetli olmaktadır. Aynı şekilde yabancı bir toplum bireyinin dil bilgisi yokluğu, yasalar hakkında bilgi sahibi olmaması, örgütsüz olması, işten çıkarılma korkusu vb. gibi nedenler de bu ucuzluğu önemli derecede mümkün kılmaktadır. Benzer şekilde gelişmiş ülke işçilerinin kimi işlerde ya ağır ya tehlikeli olduğu için veya insan onuru ile uyuşmadığını düşünmelerinden dolayı çalışmayı reddettikleri bilinmektedir (Talas, 1997). Yer altı işleri, kömür madenleri, maden ocakları ve temizlik işlerinde çalışacak işçi bulmakta sıkıntı çeken ülkeler bu gibi işlerde yabancı işçi çalıştırmaktadır.

Göçmenler tarafından çekici faktör olarak değerlendirilen konulardan biri de “diasporadır”. Geleneksel, etnik vatanlarından ayrılıp dünyanın farklı yerlerine yayılan etnik nüfuslar şeklinde (IOM, 2009) tanımlanan bu toplumsal yapı, özellikle göçmenlerin daha kolay ev ve iş bulmasına yardımcı olmaktadır (Ritzer, 2011). Diğer bir ifade ile bu tür yapılar aynı topluluktan birçok göçmenin aynı yöne göç etmesine yol açmaktadır.

1.5. Göç Eden Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar

Göç, insanlık için değişmeyen olguların başında yer almaktadır. Göç tanımları incelendiğinde birçok boyutu olan bu kavramın karmaşık bir yapısının olduğu görülmektedir (Işıklı, 2012). Yapısı gereği göç kavramının yorumlanması konusunda güçlüklerle karşılaşmaktadır. İnsan yaşamında önemli etkiye sahip göç olgusu kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal faktörler gibi birçok değişik unsurun etkisi altında gerçekleşmektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 2017 istatistikleri 68.5 milyon kişinin kendi ülkeleri dışında yaşamakta olduğunu belirtmektedir (UNCHR, 2017). Birçok kişi, yaşam koşullarını iyileştirmek düşüncesiyle göç etmiş bireylerdir. Bunun yanında birçok kişi de sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlanmamaktadır.

Göç eylemi içinde birçok içsel ve dışsal neden barındırmaktadır. İnsanlar içsel olarak kendi yaşamlarının ve ailelerinin yaşamının mutluluğu, sağlığı ve huzuru için gönüllü göç ederler. Bunun yanında ülkelerinde yaşanan savaşlar gibi dışsal nedenlerden dolayı da göçler yaşanmaktadır. Her ne nedenle olur olsun göç eden bireylerin yeni bir ülkeye ve topluma yerleşme süreci beraberinde birçok sorunu doğurmaktadır. Göç eden bireylerin yaşamış oldukları sorunlar göç edilen ülkeye ya da bölgeye varmadan henüz göç sürecinde başlayabilmektedir. Daha çok zorunlu göç kapsamında mülteci ve sığınmacılarda görülen bu tür sorunlar, farklı şekillerde olabilmekte hatta bazı durumlarda ölüm ile sonuçlanabilmektedir. Öte yandan çok sayıda göçmenin özellikle gelişmiş ülkelere girmiş ve yerleşmiş olması, başta iskân sorunu olmakla birlikte birçok alt yapı sorununu gündeme getirmektedir. Bunun dışında dil, din, ırk, davranış, dünya görüşü, gelenek ve görenek gibi çok farklı nedenlerden dolayı da farklı sorunlar görülmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999). Bu kapsamda göçmenlerin yaşamış oldukları sorunlar ekonomik, sosyal ve siyasal olabilmektedir.

İlk olarak değerlendirilen sorunlar temelde ekonomik boyutludur. Göçmenler göç ettikleri ülkelerde ekonomik açıdan birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmaktadır. İşgücü piyasasında pazarlık olanakları ve yetenekleri azdır. Ücret seviyesi düşük, ağır ve güvencesiz işlerde çalışıyor oldukları görülmektedir. Çoğunlukla tekstil, inşaat ve gıda sektörlerinde çalışmaları onları işsizlik olgusuyla karşı karşıya bırakmaktadır. Fizyolojik ve barınma ihtiyacından kaynaklanan bu tür sorunları mal ve can güvenliği sorunları takip etmektedir.

Her toplumun kendine has geleneksel, kültürel kodları veya yaşam alışkanlıkları göç sebeplerini farklılaştırabilir. Göç nedenlerinin farklılığı; göç eden bireylerin karşılaştıkları sorunlarda da farklılık yaşamasına neden olmaktadır. Ancak sebebine bakılmaksızın göçün, insan ve toplum sağlığı üzerinde önemli etkisi söz konusudur (Kartarı, 2006; Aksoy, 2012). Sağlık, fiziksel ve zihinsel öğeleriyle bir bütündür. Stres ise bu bütünlüğün uyumunu bozan ve çevrenin birey için süregelen biçimde tehditkâr olarak algılanması durumudur. Dolayısıyla stres hem zihinsel hem de beden sağlığını etkileyen bir olumsuzluk algısıdır (Gülmez ve Öztürk, 2018). Özellikle zorunlu göçler, bireyin psikolojik sağlığı üzerinde negatif değişimlere neden olmaktadır. Bu etkisiyle göçün, kişilerin sağlıklarını da etkileyecek kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Yaşanan göç olgusu bireyin stres ve psikolojik olarak travma yaşamasına neden olmaktadır. Göç eden bireylerin alıştıkları yaşamlarından ayrı kalmaları yalnızlık duygusu yaşamalarına neden olmaktadır. Doğrudan ve dolaylı olarak stres göç eden bireylerin psikolojik sağlıklarının bozulmasına neden olmaktadır. Olumsuz hayat şartlarıyla karşı karşıya kalmak göç eden bireyi hayal kırıklığına uğratmakta ve stresle baş etmekte zorlamaktadır.

Göç ve sağlık arasındaki bu durum sağlıklı iken sağlıksız konuma düşme olarak tanımlanan Epidemiyolojik paradoks kavramını ortaya çıkarmaktadır (Lu, 2008). Bu epidemiyolojik paradoks beraberinde birçok sağlık sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bireyin memleketinden ayrılışı, sosyal kopuş yaşaması, iletişimde yaşanan azalma, değer ve duygu sisteminde değişim sonucu bireysel kriz ve çatışmaların yaşandığı ve bunların çözümlenememesi sonucu başta depresyon ve psikosomatik yakınmalar gelmek üzere farklı reaksiyonlarla karşı karşıya kalınmaktadır (Peltokorpi, 2010). Schouler-Ocak (2005) göçün akla düşmesiyle birlikte başlı başına potansiyel bir travmanın başladığını belirtmiştir. Bhugra'da (2004) bireylerin kültürel farklılıkları ne kadar belirgin ise, yaşayacakları travma da o kadar bedensel ve psikolojik tepkiler vereceklerini belirtmektedir. Ayrıca göç eden bireyler; kültür çatışması, aile içi rol ve sorumluluklardaki değişiklikler, şiddet, post travmatik stres bozukluğu gibi sebeplerle de pek çok ruhsal sorunla yüzleşmek zorunda kalmakta, çocuk yaştakilerdeyse korku, içe kapanma (Işıklı, 2012) şeklindeki durumlara sıklıkla rastlanıldığı görülmektedir.

Göç edenlerin yaşadıkları önemli ruhsal sorunlarla beraber fiziksel ve sosyal sorunlarda görülmektedir. Göç eden bireylerde sıkça rastlanan, tedavisiz bırakıldığında ölümle sonuçlanan sağlık sorunlarının başında bulaşıcı hastalıklar gelmektedir (Mccann, Poot, Sanderson, 2010). Bulaşıcı rahatsızlıklar göçmen bireylerde yoğun gözlenmekte ve yetersiz maddi şartlar, beslenmeyle ilgili sorunlar, hijyenik olmayan ortamlarda yaşanılması, farklı kültürel özelliklerden dolayı hastaneye veya sağlık kuruluşlarına gidilmemesi, alt yapının yetersi olması, göç eden bireylerin bulaşıcı hastalıklara bir adım daha yaklaştırmaktadır (Gökkaya, 2009; Mccann, Poot, Sanderson, 2010). Göç eden bireylerin sağlık güvencesinin bulunmaması ve ekonomik koşullarının yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı ilaç temin etme hususunda zorluk yaşamaktadırlar. Bu bireyler anne çocuk sağlığı, aile planlaması hizmetleri açısından incelendiğinde bu hizmetlerden yeterince yararlanamadıkları görülmektedir (Aksu, 2010). Sağlıksız ortamlarda ve sağlık personeli olmadan yapılan doğumlar neticesinde ölüm oranlarında artış yaşanmaktadır.

Dünya genelinde yaygınlaşan hem iç hem dış göçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan sorunlardan biri de sosyal dışlanmadır. Buna göre göç edenler, göç ettikleri ülkelerde kamuoyu, yazılı ve görsel medyanın da onlar hakkında negatif bir imaj oluşturmaları sebebiyle dışlanma yaşayabilmektedirler (Şenkal, 2007). Bu bağlamda göç eden kişilerin niteliklerinin düşük olması, göç edilen ülkenin lisanına ve kültürel yapısına yabancı olmaları sebebiyle entegrasyon sorunları yaşayabilmektedir.

1.6. Göçmenlere Yönelik Sosyal Uyum Süreci

Göç çok yönlü etkilere sahip bir hareket olarak değerlendirilmektedir. Hem göç hareketini gerçekleştiren bireyler açısından hem de göç edilen yerde yaşayan yerel halk açısından büyük etkilere sahiptir. Yaşanan göç sonucunda göç eden bireyin göç ettiği yere ve oradaki bireylere karşı uyumu ve göç alan yerdeki bireylerin göç hareketi ile gelen bireylere karşı uyumu oldukça önemli bir konudur. Bu kapsamda sosyal uyum kavramı çok boyutlu anlamlar taşımaktadır.

1.6.1. Sosyal Uyum

Göç hareketi, genel bir tanım itibarıyla bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilmektedir. Geçmişten günümüze değin dünyada siyasi, ekonomik, kültürel ve diğer nedenlerden kaynaklanan birçok göç hareketi yaşanmıştır. Yaşanan bu göç

hareketleri sonucunda sayıları milyonları aşan insan toplulukları dünyanın farklı coğrafyalarına dağılmış ve dağılmaya devam etmektedir. Yaşanan göç hareketlerinin nedenleri ve sonuçları bireyler ve toplumlar üzerinde ekonomik, politik ve kültürel açıdan büyük değişikliklere ve dönüşümlere neden olmaktadır. Göç, göçmen bireyler açısından ve yerel halk boyutuyla farklı sonuçlar doğurmaktadır. Yaşanan sonuçlar neticesinde her iki açıdan da toplumsal uyum süreci önemli etkiler yaratmaktadır. Göç kavramı, sosyo-psikolojik açıdan ele alındığında ise; kültürleşme, asimilasyon, entegrasyon veya uyum süreçleri gibi farklı yaklaşımlarla karşılaşılmaktadır.

Sosyal uyum kavramının işlevi ve içeriği bakımından esnek olması sebebiyle bu kavrama standart bir anlam yüklenmesi mümkün olmamaktadır. Farklı yaklaşımlar tarafından sosyal uyumun değişik ölçü ve unsurları öne çıkartılmakta, farklı bakış açıları ortaya koyulmaktadır (Ongan, 2013). Yapılan çalışmalarda sosyal uyum çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Yine yapılan çalışmalarla göçmenlerin yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmeleri, kültürel iletişim kurmaları göç eden bireylerin entegrasyonu konusunda önemli rol oynamaktadır.

1.6.2. Toplumsal Kabul

Toplum yapısı içinde değişik kültür özelliklerine, değer yargılarına sahip sosyal grupların birlikte yaşadıkları bilinmektedir. Bu grupların birlikte yaşamını açıklamada üç farklı boyuttan söz edilmektedir. Bunlardan ilki, gönüllü (göçmen) veya zorunlu (mülteciler, yerli gruplar ve ulusal azınlıklar) yaşamalarıdır. İkincisi, hareketlilik boyutudur. Bazı gruplar kendi topraklarında (yerleşik) yaşarken bazıları da kendi topraklarından uzak yaşamak zorunda kalabilirler (göçmen ve etnik kültürel gruplar). Üçüncü boyut ise göç edilen yerde geçirilen süredir. Toplumdaki bazı gruplar göreceli kalıcı özellik (etnik kültürel gruplar ve yerli gruplar) gösterirken bazıları geçici (uluslararası öğrenciler, işçiler ve sığınmacılar) olarak değerlendirilmektedir. Kültürleşmeyi değerlendirirken tutum, amaç, değer ve becerileri dikkate almak gerekir (Berry, 1997'den akt Şeker, 2015). Göç olgusuyla birlikte sosyal değişim ve toplumsal kabul gündeme gelmektedir.

Göç edenler kadar göç alanlar da sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Göç eden bireyin sosyo ekonomik yapısı, politik görüşü ve kültürel geçmişi, deneyimleri göç ettikleri ülkelerle

uyumlu olmalarını çoğu zaman güçleştirmekte bunun yanında bazı durumlarda kolaylaştırabilmektedir. Etkileşim her iki taraf için de değişimi zorunlu kılmaktadır.

Göç eden bireyin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, geçmişi gibi özelliklere bakılmaksızın göçmen olma durumunun bireyin psikolojik dünyasında olumlu/olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Göç eden bireyler zorunlu ya da gönüllü olarak göç ettikleri ülkelerde bir yabancı durumundadırlar. Bu yabancılık duygusu anavatana özlemi ve hasreti beraberinde getirir. Göç eden bireyler kendi dillerini, yaşamış oldukları hayatları bir anda değiştiremezler. Etkileşim her iki taraf için de değişimi zorunlu kılmaktadır. Bu değişim sürecinde sosyal uyum ve toplumsal kabul olgusu göç eden bireyler ve göç alanlar açısından önem arz etmektedir. Toplumsal kabul kavramı, toplumda pasif olarak onay bulmaya yönelik bir anlamı ifade etmektedir (Mütevellioğlu, 2006). Toplumsal kabul kavramı belli başlı görüşlerin toplumsal gruplar tarafından onaylanması olarak tanımlanmaktadır.

1.6.3. Toplumsal Uzaklık (Sosyal Mesafe)

Toplumsal uzaklık kavramını diğer ifadeyle sosyal mesafe kavramını *Bogardus*, bireyler ve birey grupları arasındaki yakınlık ya da uzaklık ile belirlenen bir mesafe olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal uzaklık aslında bireyler arasındaki sosyal temasın az olmasını ifade eden bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Diğer yönüyle birey ve birey gruplarının fiziki olarak aynı mekânda birlikte yaşamalarına rağmen birbirleriyle sosyal olarak kurdukları ilişkilerin zayıf ve sınırlı kalması durumunu tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Toplumsal uzaklığı görülebilir hale getiren şey, farklı nüfuslar arasında yaşanan dışlanma ve kabule yönelik ilişki tarzlarıdır. Dışlama ve kabul ilişkileri, kişisel tercihlerle ilişki içinde bulunmakla beraber kültürel bir boyuttur. Birey, bir kişiye selam vermesine rağmen o kişiyle komşuluk yapmak istemiyor ise, komşuluk yapsa bile o kişiyle evlenmeyi düşünmüyor ise bu durum bize bireyim bir seçim yaptığını göstermektedir. Bireyin bu seçimlerini etkileyen unsur toplumsal yaşamdan edindiği varsayımlardır. Harlak'ın da dediği gibi, “*bir grup üyesi, diğer grupları kendi değer sisteminin sağladığı bakış açısının dışında algılayamamaktadır*” (Harlak 2000). Diğer bir yönüyle bu durum aslında var olma durumunun bir gereksinimidir. Aron bu durumu “*hiç bir grup, toplum, üyelerine belirli düşünce, inanma ve davranma yollarını kabul ettirmedikçe var olamaz*” şeklinde tanımlamaktadır (Aron 1973).

İKİNCİ BÖLÜM: SURİYE İÇ KARIŞIKLIĞI VE DÜNYA VE TÜRKİYE’DE YANSIMALARI

Arap Ortadoğu’sunda yaşanan ve literatürde Arap Baharı olarak adlandırılan halk hareketleri 2010 yılında başlamış ve sonrasında tüm Arap Ortadoğu’suna dağılmıştır. İlk başta demokrasi isteğiyle başlayan halk hareketleri zaman içinde ülkelerde büyük bir iç karışıklığa dönüşmüştür. 2011 yılında Suriye’ye sığınan bu halk hareketleri ülkede büyük bir iç karışıklığın yaşanmasına neden olmuştur. Aradan geçen zamana karşı halen ülkede bir istikrar sağlanamamış ve milyonlarca kişi ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda ikinci bölümde Suriye’de yaşanan iç karışıklık ve Suriyeli göçmenler ele alınmış, yaşanan iç karışıklığın Türkiye’ye yansımaları ve ulusal ve uluslararası düzeyde kapılan hukuki düzenlemeler incelenmiştir. Yazılı ve görsel medyada Suriyelilerin temsili incelenmiştir.

2.1. Suriye’de Yaşanan İç Karışıklık ve Suriyeli Göçmenler

Literatür de “Arap Baharı” olarak adlandırılan değişim rüzgârları; demokrasi arayışı, özgür olma isteği olan Arap haklarının insani haklara erişim isteklerinden dolayı meydana gelmiştir. Kısa bir sürede büyük bir coğrafyaya yayılmıştır. Yapılan protestolar ve mitinglerle başlayan özgürlük ve demokrasi hareketi zamanla bir iç karışıklık haline dönüşme niteliği kazanmıştır.

Arap Ortadoğu’su demokratikleşme alanında dünyanın gerisinde kalmıştır. Bu durum nedenleri arasında bu gölgelerin uzun yıllar sömürge olarak yönetilmesi, mezhep bağlarının kuvvetli olmasından kaynaklanan otoriter bir yönetim anlayışının hâkim olmasıdır. Arap halkının demokrasi isteğiyle ilk olarak 2010 yılında Tunus’ta kendini göstermiş, 2011 yılında ise Mısır, Libya, Suriye’de büyük halk hareketleri olarak devam etmiştir. Sonrasında Cezayir, Bahreyn, Ürdün, Yemen ve Lübnan gibi ülkeleri de kapsar konuma gelmiştir (Paksoy, 2013; Öztürkler ve 2012). Yaşanan bu çatışmalar 2011 yılında Suriye’ye sığınmış ve oldukça derin yaralar açmaya başlamıştır.

Halk hareketlerinin yaşanmasıyla Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de varolan hükümetlerin yıkılmasına sebep olmuştur. Suriye’de ise bir iç karışıklık yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanan iç karışıklık sadece Suriye’yi değil yakın coğrafyayı da etkisi altına almıştır (Sandıklı, 2012).

2.2. Suriye İç Savaşının Türkiye Yansımaları

Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle Avrupa ve Ortadoğu arasında bir köprü konumundadır. Bu konum Türkiye’yi Avrupa, Ortadoğu ve Asya ülkelerinden yaşanan göçlere karşı koridor vazifesi durumuna getirmiştir. Anadolu toprakları yüzyıllar boyunca tür türlü göç hareketine ev sahipliği yapmıştır. Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin ülkelere etkileri yalnızca siyasi olmamıştır. Yaşanan halk hareketlerinin ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri de söz konusudur. Bu durumdan en çok etkilenen ülkelerin başında Suriye ile en uzun sınır komşuluğu bulunan Türkiye gelmektedir.

Suriye’de iç karışıklığın büyüyüp ülkenin tamamını kapsayacak konuma gelmesi ve ülkede artık can ve mal güvenlerinin kalmaması nedeniyle Suriye halkı çareyi ülkelerinden ayrılmakta bulmuşlardır. Bu durum yakın tarihte dünyanın şahit olduğu en büyük zorunlu göçe neden olmuştur (Arslan vd., 2017). İç karışıklık neticesiyle ülkelerinden ayrılma mecburiyetinde olan milyonlarca kişi başta Türkiye sonrasında Lübnan, Mısır, Irak ve Ürdün gibi ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır.

Tablo 3:
Suriyeli Mültecilerin Ülkelere Göre Dağılımı

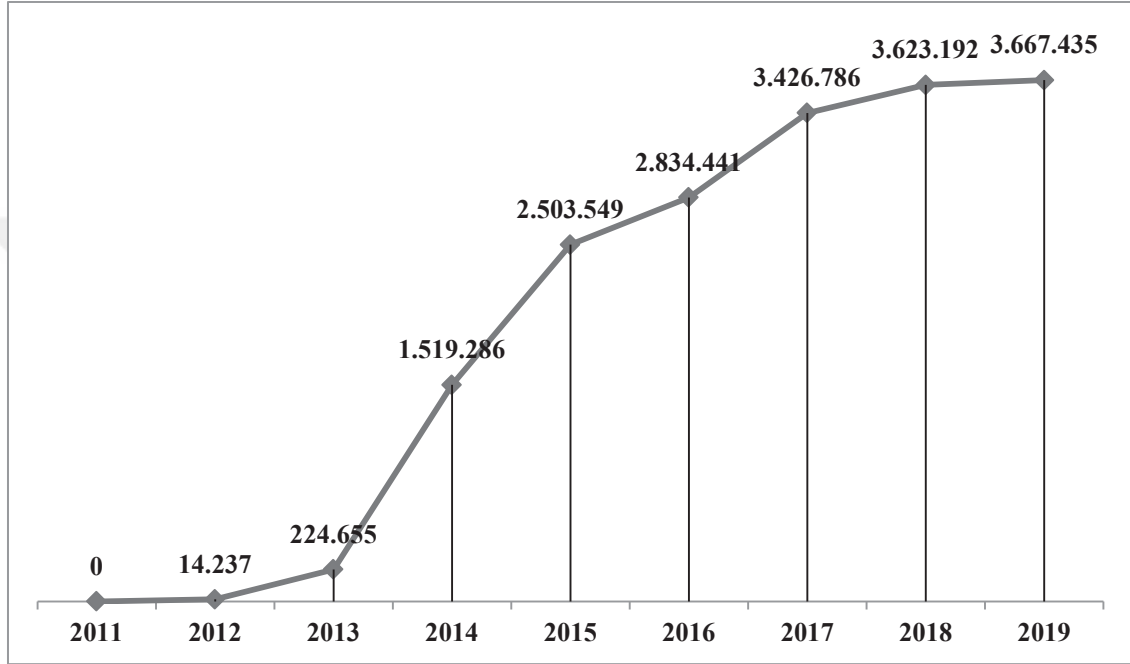
Ülke Adı	Suriyeli Mülteci Sayısı
Türkiye	3.667.435 (29.09.2019)
Lübnan	924.161 (31.08.2019)
Ürdün	657.445 (05.09.2019)
Irak	228.573 (31.08.2019)
Mısır	130.371 (31.07.2019)
Diğer (Kuzey Afrika)	35.713 (30.11.2018)

Kaynak: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonrasında ülkelerin kaçmak zorunda olan insanlar 2011 yılından beri aralıksız bir şekilde Türkiye’ye giriş yapmaktadır. Türkiye göçmenlere karşı açık kapı politikası yürütmektedir ve bu politikalar Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği ile anlaşmalı bir şekilde yürütülmektedir. (Yeşil, 2014). 2011 yılının Mart ayında başlayıp hâlihazırda devam etmekte olan Suriye iç savaşından kaçarak farklı din, dil ve mezhepten gelen birçok Suriyeli yaşamlarına Türkiye topraklarında devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nce (BMMYK) Haziran 2018'de yayınlanan veriler, Suriye iç karışıklığından kaçan, sığınmacı statüsünde Suriye dışına göç edenlerin sayısının 6,3 milyon dolaylarında olduğunu göstermektedir (BMMYK, 2018).

Tablo 4:
Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak:26.09.2019 tarihi itibarıyla, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Türkiye’de 2012 senesinde geçici koruma kapsamı altında 14.237 yerinden edilmiş Suriyeli bulunurken, 2013’te bu rakam 224.655’e yükselmiştir. Ancak dikkat çeken yükselmenin 2013-2015 arasında gerçekleştiği, sayının 2.503.549 kişiye ulaştığı görülmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Eylül 2019 verileri, Suriyeli nüfusun 3.667.435 (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>) milyonu bulduğunu göstermektedir.

Tablo 5:
Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İlde 7 Barınma Merkezi)

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	17.973	17.973
KİLİS (1)	Elbeyli	8.557	8.557
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	11.537	11.537
HATAY (3)	Altınözü	2.699	11.171
	Yayladağı	4.334	
	Apaydın	4.138	
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	13.415	13.415
TOPLAM	62.653		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURİYELİ SAYISI	3.604.782		

Kaynak:29.09.2019 itibarıyla, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, Adana, Kilis, Kahramanmaraş ve Osmaniye’de birer tane Hatay’da ise üç adet geçici barınma merkezi bulunmaktadır. Ancak 2019 verilerine baktığımızda Türkiye’de bulunan Suriyelilerin neredeyse tamamı geçici barınma merkezleri dışında yaşamaktadır.

Tablo 6:

Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere göre Dağılımı

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN DAĞILIMI (26.09.2019)				
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
	TOPLAM	3.667.435	82.003.882	4,47%
1	ADANA	238.736	2.220.125	10,75%
2	ADİYAMAN	26.012	624.513	4,17%
3	AFYON	7.889	725.568	1,09%
4	AĞRI	1.094	539.657	0,20%
5	AKSARAY	3.076	412.172	0,75%
6	AMASYA	742	337.508	0,22%
7	ANKARA	94.069	5.503.985	1,71%
8	ANTALYA	1.816	2.426.356	0,07%
9	ARDAHAN	123	98.907	0,12%
10	ARTVİN	34	174.010	0,02%
11	AYDIN	8.003	1.097.746	0,73%
12	BALIKESİR	4.702	1.226.575	0,38%
13	BARTIN	165	198.999	0,08%
14	BATMAN	22.434	599.103	3,74%
15	BAYBURT	20	82.274	0,02%
16	BİLECİK	596	223.448	0,27%
17	BİNGÖL	1.091	281.205	0,39%
18	BİTLİS	1.049	349.396	0,30%
19	BOLU	2.679	311.810	0,86%
20	BURDUR	8.811	269.926	3,26%
21	BURSA	176.743	2.994.521	5,90%
22	ÇANAKKALE	5.969	540.662	1,10%
23	ÇANKIRI	559	216.362	0,26%
24	ÇORUM	2.648	536.483	0,49%
25	DENİZLİ	12.669	1.027.782	1,23%
26	DIYARBAKIR	32.974	1.732.396	1,90%
27	DÜZCE	1.874	387.844	0,48%
28	EDİRNE	1.082	411.528	0,26%
29	ELAZIĞ	14.024	595.638	2,35%
30	ERZİNCAN	103	236.034	0,04%
31	ERZURUM	1.117	767.848	0,15%
32	ESKİŞEHİR	4.989	871.187	0,57%
33	GAZİANTEP	450.546	2.028.563	22,21%
34	GİRESUN	180	453.912	0,04%
35	GÜMÜŞHANE	110	162.748	0,07%
36	HAKKARİ	5.250	286.470	1,83%
37	HATAY	439.200	1.609.856	27,28%
38	IĞDIR	86	197.456	0,04%
39	ISPARTA	6.721	441.412	1,52%
40	İSTANBUL	549.159	15.067.724	3,64%
41	İZMİR	146.668	4.320.519	3,40%
42	KAHRAMANMARAŞ	92.899	1.144.851	8,11%
43	KARABÜK	871	248.014	0,35%
44	KARAMAN	796	251.913	0,32%
45	KARS	179	288.878	0,06%
46	KASTAMONU	2.569	383.373	0,67%
47	KAYSERİ	79.978	1.389.680	5,76%
48	KIRIKKALE	1.662	286.602	0,58%

49	KIRKLARELİ	2.702	360.860	0,75%
50	KIRŞEHİR	1.395	241.686	0,58%
51	KİLİS	116.161	142.541	81,49%
52	KOCAELİ	57.025	1.906.391	2,99%
53	KONYA	109.176	2.205.609	4,95%
54	KÜTAHYA	868	577.941	0,15%
55	MALATYA	28.093	797.036	3,52%
56	MANİSA	14.547	1.429.643	1,02%
57	MARDİN	87.589	829.195	10,56%
58	MERSİN	203.908	1.814.468	11,24%
59	MUĞLA	15.401	967.487	1,59%
60	MUŞ	1.499	407.992	0,37%
61	NEVŞEHİR	10.006	298.339	3,35%
62	NİĞDE	4.793	364.707	1,31%
63	ORDU	710	771.932	0,09%
64	OSMANİYE	51.131	534.415	9,57%
65	RİZE	989	348.608	0,28%
66	SAKARYA	16.530	1.010.700	1,64%
67	SAMSUN	6.162	1.335.716	0,46%
68	SİİRT	4.067	331.670	1,23%
69	SİNOP	149	219.733	0,07%
70	SİVAS	4.050	646.608	0,63%
71	ŞANLIURFA	428.018	2.035.809	21,02%
72	ŞIRNAK	15.023	524.190	2,87%
73	TEKİRDAĞ	14.664	1.029.927	1,42%
74	TOKAT	1.015	612.646	0,17%
75	TRABZON	3.305	807.903	0,41%
76	TUNCELİ	54	88.198	0,06%
77	UŞAK	2.390	367.514	0,65%
78	VAN	2.153	1.123.784	0,19%
79	YALOVA	3.912	262.234	1,49%
80	YOZGAT	4.565	424.981	1,07%
81	ZONGULDAK	599	599.598	0,10%

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Türkiye’de toplam nüfus 82.003.882 milyonken (www.goc.gov.tr), geçici koruma kapsamında kayıt edilen Suriyeli sayısı 3.657.694 milyondur ve genel nüfusa oranı %4,40’tır. İl nüfusu ile Suriyelilerin yüzdelik oranının en yüksek olduğu il ise Kilis’tir. Kilis’te bu oran %80,80’dir. %26,73 nüfusa oranla en yüksek olan bir diğer il ise Hatay’dır. Nüfusa oranı %0,03’le en düşük orana sahip il Giresun’dur. Geçici koruma kapsamında Türkiye’de bulunan Suriyeli sayılarının yer aldığı tabloda görüldüğü üzere kayıt edilen Suriyeliler yoğunluk olarak Akdeniz Bölgesinin doğusu ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batısında bulunmaktadır.

Tablo 7:
Geçici Koruma Kapsamında Buluna Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı
(26.09.2019 itibariyle)

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.987.531	1.679.904	3.667.435
0-4	288.565	269.513	558.078
5-9	255.110	240.188	495.298
10-14	200.019	185.187	385.206
15-18	151.430	123.585	275.015
19-24	322.888	230.283	553.171
25-29	206.333	146.619	352.952
30-34	169.528	124.406	293.934
35-39	119.764	94.727	214.491
40-44	78.975	70.035	149.010
45-49	58.576	55.916	114.492
50-54	47.343	45.430	92.773
55-59	32.948	33.320	66.268
60-64	22.993	23.756	46.749
65-69	15.088	15.769	30.857
70-74	8.484	9.151	17.635
75-79	4.714	5.924	10.638
80-84	2.607	3.272	5.879
85-89	1.407	1.876	3.285
90+	757	947	1.704

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, Türkiye’ye sığınmış Suriyeli nüfus arasında 14 yaş altında 1 milyonun üzerinde çocuk bulunmaktadır. Türkiye, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) bünyesinde, Suriyeli sığınmacılara acil insani yardım yapılmakta, sağlık ve eğitim hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir (AFAD, 2017). Geçici barınma merkezlerinde bulunan Suriyeli nüfusu 62.653 bin, geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyeli nüfusu 3.604.782 milyondur (www.goc.gov.tr). Bu verilerden de anlaşıldığı üzere Suriyelilerin çoğu kamp dışında yaşamını sürdürmektedir. Bu yüzden yapılan yardımlar Suriyelilerin bir kısmına ulaşmaktadır.

2.3. Göçmenlere Yönelik Ulusal Düzeyde Hukuki Düzenlemeler

Türkiye’de göçmenlere yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması temelde uluslararası düzenlemelerin onaylanmasına dayanmaktadır. Bu kapsamda uluslararası kuruluşlara üyelik ve üyelik süreci, diğer konularda olduğu gibi göçmenlik konusunda da ulusal mevzuatın belirlenmesinde etkili olmuştur. Özellikle son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası düzlemde artan göçmenlik sorununda; Türkiye’nin kilit

rol oynaması ve göçmenliğin daha çok mülteci ve sığınmacı ağırlıklı artması bu süreci daha da belirgin kılmıştır (ORSAM-TESEV, 2015). Örneğin 2014 yılında Türkiye’de resmi kaynaklara göre 1.519.286 milyon Suriyeli göçmen yaşamaktayken bu sayı 2019 yılına gelindiğinde 3.667.435 (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>) milyonu bulması konunun önemini ortaya koymaktadır. Türkiye’de göçmenlere yönelik yapılan analizlerde göçler düzenli göçler ve düzensiz göçler başlıkları altında incelenmektedir. Düzenli göçler daha çok çalışma amaçlı, eğitim amaçlı ve diğer amaçlar doğrultusunda değerlendirilebilirken düzensiz göçler temelde yasadışı olmaktadır. Ancak son yıllarda her iki göç türünde de önemli dalgalanmaların olduğu görülmektedir.

Türkiye’de düzenli göçmenlerin çalışabilmeleri için çalışma ve ikamet izinlerinin alınmış olması zorunluluğu bulunmaktadır. Göçmenlere verilen çalışma süreleri iki ayrı gruba ayrılmaktadır. İlk grupta çalışma izinleri bir yıllık izin verilir ve üç yıla kadar da uzatılabilmektedir. Sonrasında bu izin altı yıla kadar çıkarılabilmektedir. Göçmenlerin kendisiyle beraber en az beş yıl ikamet eden aile bireylerine e süreli çalışma izni verilmektedir. Süresiz çalışma izni almak isteyen göçmenlerin; Türkiye’de en az sekiz yıl kesintisiz olarak ikametemiş ve toplam altı yıllık yasal çalışma süresini tamamlamış olmaları gerekmektedir. En az beş yıl yasal ve kesinti olmadan Türkiye’de ikamet eden göçmenlere bağımsız olarak çalışma izni verilir. 2003 yılında Türk Vatandaşlığı Kanununda bazı değişiklikler yapılmıştır ve bu değişiklikler sonucunda üç yıllık evli olmaları ve evlilik sürecini birlikte geçirmiş olan yabancılara evlilik yoluyla vatandaşlık verilmektedir.

Türkiye’ye yapılan göçlerin bir diğer yönü de düzensiz göçler diğer bir ifade ile yasadışı göçler oluşturmaktadır. Düzensiz göçmenler ülkelerin yasalarına aykırı ülkeye giriş yapmaları durumunda ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8:

2005-2019 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz (Yasadışı) Göçmen Sayıları

Yıllar	Düzensiz Göçmen Sayısı
2005	57.428
2006	51.983
2007	64.290
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
2011	44.415
2012	47.510
2013	39.890
2014	58.647
2015	146.485
2016	174.466
2017	175.752
2018	268.003
2019	301.442

Kaynak: 26.09.2019 itibariyle, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,
<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>.

2015 senesine oranla %19'luk artış yaşanarak 2016'da yakalanmış düzensiz göçmen sayısının 174.466 olduğu ifade edilmektedir. 2005'ten 2016 yılı sonuna kadar yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise 817.863'tür. 2018 yılında yakalanan kaçak göçmen sayısı 34.053 bin olarak gerçekleşmiştir.

Bu kapsamda düzenli özellikle düzensiz göçler (mülteciler ve sığınmacılar) Türkiye'de çok farklı sorunlara yol açmaktadır. Buna göre dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıklarına bağlı olarak toplumsal uyum güçleşmektedir. Öte yandan konu ile ilgili çok farklı sorunlara değinilse de aslında öncelikli çözümlemesi gereken sorunların başında hem vatandaşlar hem de göçmenler için mal ve can güvenliği gelmektedir. Özellikle mülteci ve sığınmacı konumunda olanların hayati ihtiyaçlarının asgari düzeyde karşılanması ve

bu konuda da çocuk ve kadınlara öncelik verilmesi göçmenlere yönelik geliştirilen sosyal politikalarda önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Türkiye’de göçmenlere yönelik sosyal politikaların geliştirilmesinde ve uygulanmasında onaylanan uluslararası sözleşmeler ve kabul edilen ulusal kanunlar önemli bir yer tutmaktadır. Göçmenlere yönelik sosyal politikalara hem uluslararası hem de ulusal anlamda kaynaklık eden bu tür uygulamalar; özellikle göçmenlik konusunun önem kazandığı 1990’ların sonu ve 2000’li yıllardan sonra ağırlık kazanmıştır.

Tablo 9:

Göç Alanında Türkiye’nin Onayladığı Başlıca Uluslararası Sözleşmeler

Kabul Tarihi	Sözleşmeler
1954	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
1962	1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi
1968	Sığınmacıların Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü
1985	1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
1995	1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi
1999	1984 tarihli Her Tür İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesine Dair Sözleşme
2002	1965 tarihli Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme
2003	1966 tarihli Uluslar arası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
2003	1966 tarihli Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi
2003	BM Sınır Aşan Organize Suçlar Sözleşmesi
2003	2000 tarihli Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol
2003	2000 tarihli İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol
2004	1990 tarihli Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Korunmasına ve Hakları Sözleşmesi

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2014.

Bu doğrultuda 1954 yılında onaylanan *İnsan Hakları Sözleşmesi* ile başlayan süreç 60’lı yıllarda da devam etmiştir. 1962 yılında *1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi* ve 1968 yılında *Sığınmacıların Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü* onaylanmıştır. Daha sonraki yıllarda ise *1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Tür*

Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1984 tarihli Her Tür İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesine Dair Sözleşme, 1965 tarihli Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme, 1966 tarihli Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 1966 tarihli Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi, BM Sınır Aşan Organize Suçlar Sözleşmesi, 2000 tarihli Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, 1990 tarihli Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Korunması ve Hakları Sözleşmesi onaylanmıştır.

Bu kapsamda örneğin; insan hakları sözleşmesinde ifade edilen “herkes” kavramı ile ilgili açıklamalar Türkiye için de geçerliliğini korumuştur. Mülteci statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi tarafı ve sözleşme çerçevesinde yer alan ‘coğrafi kısıtlama’ yı kabul eden ve bu kısıtlamayı günümüzde hala saklı tutan az sayıdaki devletler arasında Türkiye de yer almaktadır. Öte yandan 1968 yılında 1967 Protokolü’nü kabul etmiştir. Öte yandan göçmenlere yönelik uygulanan sosyal politikalarda onaylanan uluslararası sözleşmeler kaynaklığında ulusal düzenlemeler de büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda 2003 yılında kabul edilen 48 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun önemli rol oynamaktadır. Kanun temel olarak “403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan” yabancı kişilerin “Türkiye’deki çalışmalarını izne bağlama ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirleme” amacıyla kabul edilmiştir. Daha çok düzenli göçleri kapsayan kanunun başlıca konuları yabancıların; izin alma yükümlülüğü ve izin verme yetkisi çalışma izinleri ile çalışma izni muafiyet ve sınırlama izinlerinin verilmesi, uzatılması, reddi, iptali ve yargı yoluna başvurma izinlerinin verilmesi veya uzatılması bildirim yükümlülüğü, denetleme ve düzenleme yetkisi ile cezai hükümler bildirim sorumluluğu gibi konuları düzenlemektedir.

Özellikle 2013’de kabul edilen 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” yakın tarihlerde yoğunlaşan göçmen akını konusunda önemli çözümler sunmaktadır. Kanun; “yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir” (1. md). Kapsamını ise; “yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda,

sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını” (2.md) amacını taşımaktadır (www.mevzuat.gov.tr).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun'un 63.maddesine göre; *“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”.*

Geçici koruma kavramı 2014 yılında Türk Hukuku'nda yer almaya başlamıştır. Bu dönemde geçici koruma 6458 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 4.bölümünde düzenlenmiştir. Geçici koruma başlığı adı altındaki 91. madde uyarınca, *“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.”*

Kanun kapsamına girecek kişilerin Türkiye'ye kabul edilmesi, ülkede kalması, ülkeden çıkışı halinde yapılacak işlemleri, hak ve yükümlülükleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi 22.10.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” kapsamına alınmıştır. Yönetmeliğin 3. maddesi uyarınca geçici koruma *“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı”* ifade etmektedir. Yönetmeliğin 6. bölümünde geçici koruma altındakilere verilecek hizmetler düzenlenmiştir. 26.maddeye göre, *“yönetmelik kapsamına giren yabancılara sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanacaktır”.* Bu kapsamda *“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların*

Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” 15.01.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğe göre, geçici koruma kapsamındakiler, “kendilerine verilen geçici koruma kimlik belgesinde kayıtlı ikamet ili olarak gösterilen il sınırları içinde çalışabileceklerdir. Çalışma hükümleri bakımından Türk mevzuatına tabidirler. Bir yıllık düzenlenen çalışma izni için, yılın bitmesine 60 gün kala yeniden başvuru süreci başlar. Süre uzatımı önce 3, daha sonra 6 yıllık çalışma izinleri olarak tekrar verilir.”

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” ile birlikte istihdam kotası düzenlemesi yapılmıştır. Düzenleme uyarınca; *“çalışma iznine başvurulmuş iş yerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, o iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının %10’unu geçmemelidir.”* Ancak işveren tarafınca, işyerinin kayıtlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki 4 haftalık süre içerisinde yabancıların çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunamadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilecektir (Demir, 2016). Geçici koruma altındakilere asgari ücretin altında ücret verilemez.

“Geçici koruma altındaki yabancılar, en az altı aylık geçici koruma süresinin doldurulmuş olması koşuluyla, Türkiye İş Kurumu tarafından aktif işgücü hizmetleri kapsamında düzenlenen kurs ve programlara katılabilir ve bu kapsamda bir işyerinde mesleki eğitim ve işbaşı eğitimi görebilirler. Mesleki eğitimlerini tamamlayan yabancıların eğitim gördükleri işyerinde çalıştırılmak istenilmesi durumunda, işverenler tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)’na başvuruda bulunularak çalışma izni alınması zorunludur. Bu kapsamda yapılan başvurularda istihdam kotası Bakanlıkça farklı uygulanabilir (Özdemir, 2016). Çalışma izin başvurusu sürecinde sağlık meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığından, eğitim meslek mensuplarının ise Milli Eğitim Bakanlığından veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından ön izin almaları gerekir. Ön izin olmadan yapılan başvurular Bakanlıkça dikkate alınmamaktadır.”

6458 sayılı Kanunun 27. maddesine göre; *“çalışma izni veya çalışma izin muafiyeti ikamet izni yerine geçmektedir. Ancak, 6458 sayılı Kanunda tanımlanan mülteci ya da ikincil koruma statüsü dışında yabancıların herhangi bir nedenle ikamet izni olması yabancıya çalışma hakkı vermez (6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu, 2016:*

madde 12).” Bu durumda Suriyeli nüfusa verilen “çalışma izin belgesi” ile “çalışma izni muafiyetine ilişkin bilgi formu” ikamet izni yerine geçmeyecektir.

Türkiye’de Suriyelilere sosyal güvenlik hizmeti 2013/1 ve 2013/8 sayılı genelge kapsamında Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca verilmektedir. Herhangi bir kampta kayıtlı olma şartına bakılmaksızın tüm devlet hastanelerinden ücret vermeden yaralanma imkânı sunulmaktadır.

Son dönemlerde Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu gündemdedir. Belirli sayıdaki Suriyeliye vatandaşlık hakkı verildiği ve vatandaşlık hakkı verilenlerin çoğunun aslında Türk kökenli olduğu görülmektedir (Gülyaşar, 2017). TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulmuş Mülteci Hakları Alt Komisyonunca hazırlanan Göç ve Uyum raporunda; 30.000 civarında Suriyeliye vatandaşlık verildiği ve bu kişilerden 10.000’inin 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 7. maddesine göre *“Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk olması nedeniyle vatandaşlık aldığı”*, “Suriyeliler Barometresi-2017: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi” çalışmasındaysa, Kasım 2017 itibariyle 38 bin Suriyeli nüfusun vatandaşlığa geçirildiği ifade edilmiştir (Erdoğan, 2018, “Göç ve Uyum Raporu”, 2018). Belirtilen sayının son dönemlerde 60 bin kişiyi ulaştığı bilinmektedir (Özbey, 2018).

“Göç ve Uyum” adlı raporda, Türkiye’de 3,4 milyon Suriyeli nüfusun vatandaşlık alması durumunun söz konusu olmadığı, geçici korumadaki Suriyelilerin sadece % 1’inin vatandaşlık aldığı, çok sayıda Suriyelinin vatandaşlık aldığı haberlerinin gerçeği yansıtmadığı, Türkiye sınırlarında dünyaya gelen 276.158 Suriyeli çocuğun vatansız statüsünde kalması ile kayıp bir neslin ortaya çıkacağı ve bu çocukların vatandaşlık alması hususunda etki analizine dayanan çalışma gerçekleştirilmesini takiben, mevzuat düzenlemesi yapılmasının önemine dikkat çekilmiştir(Göç ve Uyum Raporu, 2018).

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 8.Maddesi ise; *“Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.”*ifadesine yer vermektedir.

Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusun vatandaşlığı konusunda, iki tarafın görüşlerini içeren bir araştırmada bu hususa farklı yaklaşım sergilendiği görülmektedir. Buna göre, yapılan görüşmeler ve araştırmalarda Suriyeli nüfusun vatandaşlık isteği

olduğu ancak Türk halkının vatandaşlık konusunda tersi bir düşünceye sahip olduğu, karşı çıktıkları ifade edilmektedir (Gülyaşar, 2017). Yakın zamanda gerçekleştirilen “Suriyeliler Barometresi-2017: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi” araştırmasında da; Suriyeli nüfusun % 68,6’sının kendilerine vatandaşlık verilmesi isteği taşıdıkları, Türk halkının % 72,8’inin ise Suriyelilere vatandaşlık verilmesini istemedikleri ortaya konmuştur (Erdoğan, 2018).

Geçici Koruma Yönetmeliğinin 25. maddesi göre: “*Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.*” Bu düzenlemeyi içeren madde, Suriyeli nüfusun Türk vatandaşlığına başvuru hakkını engelleyici hükümler içermektedir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 11. maddesine göre yetkili makamca Türk vatandaşlığı kazanmak için başvuruda aranan koşullardan biri olan “*başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmek*” koşulu, Suriyeli nüfusun Türkiye’de beş yıl ikamet etseler dahi kendilerine verilen geçici koruma kimlik belgesi süresinin ikamet izni toplamında dikkate alınmaması sebebiyle, Suriyeli nüfus için geçerli değildir. Evlilikle Türk vatandaşlığının kazanılmasında 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu’nun 11.Maddesi, belirtilen beş yıl ikamet etme koşulu bulunmaması sebebiyle, Suriyelilerin evlilikle vatandaşlık alması, 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu’nun 16. maddesinde belirtilen, “*Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden*” ve aranan koşulların hepsinin sağlanması durumunda gerçekleşebilmektedir (Ekşi, 2015).

Suriyeli göçmenlere, ayrıca, 5901 sayılı “Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller” başlıklı 12. maddesinin a fıkrası gereği; “*Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda hizmeti geçenler*” ile d fıkrası gereği “*göçmen olarak kabul edilen kişilere*” Cumhurbaşkanı kararı ile vatandaşlık verilebilmektedir. Suriyeli göçmenlerden bir kısmının; “*Türk soylu ve Türk kültürüne ait olmalarından*” dolayı önce iskânlı veya serbest göçmen kabul edilebilme, sonra da 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu’nun yukarıda belirtilen maddesi gereği T.C vatandaşlığına geçme imkânı bulunmaktadır. Buran (2017), ifade

edilen koşullar sebebiyle 100 bin ile 300 bin arasında Suriyeli nüfusun Türk vatandaşlığı alabileceğini vurgulamıştır.

Ayrıca 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 12. maddesi *“Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller” c fıkrasına göre “vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler” kapsamında değerlendirilecek olan Suriyeli göçmenler, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halleri bulunmamak şartı ve talepte bulunmaları koşuluyla Cumhurbaşkanı kararı ile vatandaşlık kazanabilirler.”* düzenlemesine yer vermektedir. Bu doğrultuda 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 11'i maddesinin düzenlediği beş yıl ikamet etme koşulu aranmamaktadır (Ekşi, 2015).

2.4. Göçmenlere Yönelik Uluslararası Düzeyde Hukuki Düzenlemeler

Göçmenlere yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması noktasında uluslararası kaynakların önemli bir yeri vardır. Özellikle Birleşmiş Milletler (BM)'nin bu konuda yapmış olduğu çalışmalar ve hukuki düzenlemeler gibi ülkelere ve örgütlere kaynaklık etmektedir. Göçmenlere yönelik sosyal, hukuki ve ekonomik düzenlemelerin ilk aşamada 1948 tarihli Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'ne dayandırılması ve bu düzenlemenin de BM bünyesinde kabul edilmesi bu durumun önemli bir göstergesidir. Bundan sonraki dönemde de BM nezdinde farklı konularda düzenlemeler yapılmaya devam etmiştir.

Göçmenlere yönelik BM nezdinde kabul edilen en önemli düzenlemem 1948 tarihli BM Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'dir. Bildirgenin 2. maddesindeki “herkes” kavramından hareketle bildirgede belirtilen tüm temel insan haklarından göçmenler de yararlanabilecektir.

Tablo 10:
BM'lerin Göç İle İlgili Başlıca Hukuki Düzenlemeler

Yıllar	Düzenleme	Konu ve Kapsamı
1948	BM Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi	Herkesin seyahat etme ve oturma hakkı ve ülkeden ayrılma ve ülkeye dönüş hakkı
1951	Göçmenlerin ve Vatansızların Statüsüne Dair Konferans /Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşme	Vatansız bireylere bulundukları ülkede düzenli yaşam koşullarının sağlanması ile ilgili düzenlemeler. Mültecilerin siyasi, ekonomik, kültürel vb. sorumlulukları
1966	Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi	Bulunulan ülkede özgürce seyahat etme ve örgütlenme hakkı
1966	Ekonomik, Sosyal, Kültürel Uluslararası Sözleşme	Göçmenlere karşı ayrımcılık yasağı ve sendikal örgütlenme hakkı
1968	Sığınmacıların Statüsüne İlişkin 1967 Protokol	Mülteciler için 1951 tarihli (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme) sınırlamaya bakmaksızın eşit yasal statülerden yararlanmanın istenilir olduğunu dikkate almaktadır.
1974	Dünya Nüfus Konferansı	Ülkelerin göçmen politikaları belirlemesi
1984	Uluslar arası Nüfus Konferansı	Göçmenlik ve kalkınma ilişkisi ele alınmıştır.
1990	Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunması Sözleşmesi	Göçmen işçiler ve aileleri ile ilgili hakların düzenlenmesi ve korunması
1994	Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı	Kadınların, gençlerin ve çocukların korunması
2003	2000 Tarihli Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol	Kara, deniz ve hava yoluyla gerçekleşen göçmen kaçakçılığını önleme
2003	2000 Tarihli İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol	İnsan ticaretini, özellikle kadın ve çocuk ticaretini önlemek ve bununla mücadele etmek için atılacak etkin adımları, insan tacirlerinin cezalandırılması ve bu ticaretin mağdurlarının uluslar arası düzeyde tanınmış insan hakları düzeyinde korunması gereği
2004	1990 Tarihli Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Korunması ve Hakları Sözleşmesi	Göçmen işçiler ve ailelerinin haklarının, şeref ve haysiyetlerinin güvence altına alınması ve durumlarının iyileştirilmesi amacıyla daha fazla gayret edilmesi
2006	Yüksek Düzey Diyalog	Göç ve kalkınma ilişkisi

Kaynak: Ulutaş ve Kumaş, 2014.

1968 yılında BM İnsan Hakları Konferansında, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin BM'ye üye tüm devletlerde bağlayıcı olduğu yönünde karar verilmiştir (Ulutaş ve Kumaş, 2014). Öte yandan 1951 tarihli Göçmenlerin ve Vatansızların Statüsüne Dair Konferansta Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşme'de, vatansız bireylere bulundukları ülkelerde düzenli yaşam koşullarının sağlanması ile ilgili çok sayıda düzenlemeye yer verilmiştir. Sözleşmede daha çok mültecilerin hukuki statüsü, gelir getirici işlerde çalışabilmeleri, sosyal durumu ve mültecilere yönelik diğer idari düzenlemeler yer almaktadır.

Takip eden dönemde önemli bir gelişme de Uluslar arası Göç Örgütü (IOM)'nün kurulmasıdır. IOM, ya da ilk olarak bilindiği gibi, Avrupa'dan Göçmenlerin Hareketi için Geçici Hükümetler arası Komite (PICMME), 1951'de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupa kaosundan ve yerinden edilmesinden kaynaklı olarak doğmuştur (www.iom.int/iom-history). Diğer yandan yapılan düzenlemeler yaşanan sorunlara bir çözüm olamamış ve 1954 yılında Cenevre Sözleşmesi hazırlanmıştır.

2003 yılında Türkiye'nin çekince koyarak imzaladığı 1966 Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne göre, bir ülkede yasalara uygun olarak kalan her bireye bulundukları ülke içerisinde istedikleri gibi seyahat edebilme özgürlüğü ve her birey vatandaşı olduğu ülkeyi veya herhangi bir ülkeyi terk etme özgürlüğüne sahiptir. Bu kapsamda sözleşme seçilme hakkını yurttaşlara (md. 25) sendika kurma ve sendikaya üyelik hakkını (md. 22) göçmenleri de kapsayacak şekilde herkese tanımıştır (Gemalmaz, 2010). Aynı şekilde 1966 tarihli Ekonomik, Sosyal, Kültürel Uluslararası Sözleşmesi'nin 2. maddesi, *“Sözleşmede beyan edilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi herhangi bir statüye göre ayrımcılık yapılmaksızın kullanılmasını güvence altına almayı”* garanti etmiştir. Benzer şekilde 8. maddede “sendikal örgütlenme” hakkı tanınmıştır. Bu tür haklar sözleşmeye taraf olan devletler (md. 1) tarafından “herkes” için uygulandığından göçmenleri de kapsamaktadır.

Öte yandan 1974'de Bükreş'te gerçekleşen Uluslar arası Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı ekonomik kalkınmalarını tamamlamış ülkelerin kalkınmasında, nüfus artışlarının engel olduğunu belirtmiş ama ekonomik kalkınmasının henüz tamamlanamamış olan ülkelerle bu konuda bir anlaşmaya varamamışlardır. 1984 senesinde gerçekleşen Dünya Nüfus Kalkınma Konferansı da aile planlaması vurgusu

yapmıştır (TBMM, 2006). Buna göre Konferans'ın ana konusunu göçmenlik oluşturmamaktadır. Ancak Konferans'ta katılımcı ülkelerden; göçmen sayıları, artış trendleri, göçmenliğin aşırı düzeyde, yeterli düzeyde ve oldukça az olup olmadığı ve bu durumun diğer sosyal ve ekonomik politikalarla ilişkisi gibi konuların araştırılması istenmiştir (UN, 2002).

Öte yandan Türkiye tarafından 1999 yılında imzalanan 1990 tarihli “*Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Sözleşme*”, göçmen işçi ve aileler hakkında; haklar konusunda ayrımcılık yapılmaması (md.7), aile fertlerinin insan hakları (md.8), yaşama hakkı (md.9), insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelere maruz bırakılamayacağı (md.10), kuvvet kullanarak zorla çalıştırılamayacağı (md.11), din ve vicdan özgürlüğü (md.12), fikir ve düşünce özgürlüğü (md.13), özel hayatın korunması (md.14), mal-mülk edinme (md.15), özgürlük ve kişinin güvenliği (md.16), kültürel kimlik ve insanca muamele (md.17), vatandaşlar ile aynı haklara sahip olma (md.18), suç teşkil etmeyen fiillerden dolayı cezalandırmama (md.19), sendika hakkı (md.26), koşullu sosyal güvenlik (md.27) gibi konularla ilgili çok sayıda düzenlemeyi kapsamaktadır. Aynı şekilde 1994'te Kahire'de toplanan Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile yasa dışı göçmenler “belgesizler” olarak anılmaya başlanmıştır. Bu Konferans'a uluslararası göçle ilgili en kapsamlı metin oluşturulmuştur. 2006 yılında da BM nezdinde göç ve kalkınma ilişkisi, “Yüksek Düzey Diyalog” ile tartışılması gereken bir soruna dönüşmüştür (Ulutaş ve Kumaş, 2014).

Göçmenlere yönelik uluslararası düzenlemelerin önemli bir kaynağı da Avrupa Birliği (AB) oluşturmaktadır. Avrupa'nın özellikle bölgesel anlamda en fazla göç alan kıta özelliği taşıması Birlik açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bunun sonucunda Birlik için göçmenlik, her dönem önemli bir sorun olarak değerlendirilmiş ve 1957 Roma Anlaşması'ndan itibaren göçmenliğin farklı yönlerini ele alan çok sayıda düzenlemeye yer verilmiştir.

Tablo 11:**AB’de Başlıca Göç Politikaları ve Hukuki Düzenlemeler**

Yıl	Düzenleme	Konu ve Kapsam
1957	Roma Anlaşması	Emeğin serbest dolaşım hakkı
1968	1612/68 Sayılı Tüzük	İşçilerin ve ailelerinin serbest dolaşım hakkı
1976	12 Ülkeden Oluşan TREVI Grubu	Göç ve sınır kontrolü için işbirliğinin sağlanması
1985	Shengen Anlaşma	Kısa süreli güvenli serbest dolaşım
1986	Avrupa Tek Senedi	Mal, hizmet, sermaye ve kişilerin serbest dolaşımı
1992	AB Anlaşması (Maastricht)	İç sınırları olmayan bir alanın oluşturulması, göç ve sığınma politikalarının da hükümetler arası işbirliğinin oluşturulması
1999	Amsterdam Anlaşması	Göç ve sığınma politikaları, serbest dolaşım Avrupa Topluluğu politikası olarak belirlenmiştir
1999	Finlandiya-Tampere Zirvesi	Göç konusunda yetki ve sorumluluğun Birliğe geçişi
2000	AB Temel Haklar Şartı	AB vatandaşları ve Birlik içinde herkes için bireysel, siyasal, sosyal ve ekonomik hakların tanımlanması
2002	1030/2002288 Sayılı Konsey Tüzüğü	Üçüncü ülke vatandaşlarının oturma izin formatlarının tekelleştirilmesi
2003	Nice Anlaşması	Yasadışı göç ve sığınma politikasına ilişkin düzenlemelerde Avrupa Parlamentosu, Konsey ile birlikte ortak karar prosedürü hakkı elde etmiş; göç ve iltica politikasına ilişkin konularda oy çokluğu ile karar alınması mümkün kılınmıştır
2003	Aile Birleşimi Hakkına İlişkin 2003/86 Sayılı Konsey Direktifi	AB üyesi ülkelerde yasal olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının ve bu kişilerin yakınlarının aile birleşimi hakkından yararlanabilmeleri için gerekli asgari koşullar belirlenmiştir
2003	Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Uzun Süreli Yerleşik Statüsü Elde Etmesine İlişkin 2003/109 Sayılı Konsey Direktifi	Üye ülkelerde uzun süredir yasal olarak yaşayan üçüncü ülke vatandaşlarına tanınan hakların mümkün olduğunca AB vatandaşlarına tanınan haklara yaklaştırılması hedefi benimsenmiştir
2004	La Haye Programı	Gelecek beş yıl için adalet, özgürlük ve güvenlik alanının güçlendirilmesi, göç politikası konuların oy birliğinden oy çokluğuna geçilmesi
2004	Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Eğitim, Öğrenci Değişimi, Ücretsiz Staj Veya Gönüllü Hizmet Amacıyla Kabullerine İlişkin 2004/114 Sayılı Konsey Direktifi	Eğitim, öğrenci değişimi, ücretsiz staj ve gönüllü hizmet amacıyla üç aydan fazla bir süre için üye ülkelere giriş yapmak isteyen üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin ulusal mevzuatların uyumlaştırılması
2004	Avrupa Konseyi-Hague Programı	2005-2010 yıllarını kapsayacak biçimde göç ve ilticaya yönelik politikaların oluşturulması
2004	AB Sınır Güvenliği Birimi FRONTEX	2007/2004 Sayılı Konsey Tüzüğü ile birlikte yasadışı göçmen girişlerinin önlenmesi

2005	Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Bilimsel Araştırma Amacıyla Kabullerine İlişkin 2005-71 Sayılı Konsey Direktifi	AB'nin araştırmacılar için cazibe merkezi haline getirilmeye çalışılması
2009	Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Yüksek Nitelikli İşlerde Çalışmaları Amacıyla Kabul Ve İkametlerine İlişkin 2009/50 Sayılı Konsey Direktifi	Yüksek nitelikli üçüncü ülke vatandaşları için "mavi kart" adı verilen yeni bir oturma izni
2010	Stockholm Programı	2010-2014 dönemi için adalet, içişleri ve güvenlik alanına ilişkin yol haritasının belirlenmesi
2011	Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Üye Ülke Sınırları İçinde Çalışmalarına Ve İkametlerine İlişkin Tek İzin İçin Tek Başvuru Prosedürüne Ve Üye Ülkelerde Yasal Olarak İkamet Eden Üçüncü Ülke Vatandaşı Çalışanlara İlişkin Ortak Kurallara Dair 2011/98 Sayılı Direktifi	Üçüncü ülke vatandaşlarının kabul ve ikamet koşullarına ilişkin düzenlemelerin uyumlaştırılması ihtiyacı

Kaynak: Ulutaş ve Kumaş, 2014; Özgürce, 2010.

Bu kapsamda özellikle Roma Anlaşması'nın 50. ve 51. maddelerinde serbest dolaşım hakkının gerekli ve doğal sonuçları olarak, genç işçilerin değişimi ile göçmen işçilerin sosyal güvenliği düzenlenmiştir. Bu kuralda tam bir serbest dolaşımdan çok genç işçileri yabancı ülkeleri tanımaya ve yer değiştirmeye özendirme söz konusu olmuştur. 51. madde ise serbest dolaşımın sosyal güvenlik alanında kurulması amacıyla alınması gerekli olan önlemleri düzenlemektedir (Gülmez, 2008). Öte yandan 1968 yılı 1612/68 Sayılı Tüzük ile işçilere ve ailelerine serbest dolaşım hakkı tanınmış ve 1976 yılında göç ve sınır güvenliği için 12 ülkeden oluşan TREVI (Terörizm, Radikalizm, Aşırılık ve Şiddet) grubu kurulmuştur.

Diğer önemli bir düzenleme ise kısa süreli güvenli serbest dolaşım için imzalanan 1985 Shengen Anlaşması'dır. Anlaşma başta Benelüks [Belçika(Belgium), Hollanda(Netherland), Lüksemburg (Luxembourg)] ülkeleri, Fransa ve Almanya'yı kapsamaktadır. 2003 yılı itibariyle ise kapsadığı ülke sayısı 25'e yükselmiştir. Aynı şekilde 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi ile mal, hizmet, sermaye ve kişilerin serbest dolaşımı sağlanırken, 1992 Maastricht Anlaşması ile birlik vatandaşlarına serbest dolaşım, ikamet ve çalışma hakkı tanınmıştır. Aynı zamanda bu anlaşma ile göç ve sığınmacı konularının hükümetler arası işbirliği ile çözülmesi kararlaştırılmıştır. 1999 yılı Amsterdam Anlaşması'nda yine göç ve sığınma politikaları ve serbest dolaşım, Avrupa Topluluğu politikası olarak belirlenmiştir. Ortak göç politikaları için de beş yıllık geçiş dönemi hedeflenmiştir. Yine aynı yıl Finlandiya-Tampere zirvesinde göç konusundaki yetki ve sorumluluk Birliğe geçmiş ve Avrupa ortak sığınma

sisteminin oluşturulması için göçmenlerin ülkeleri ile işbirliği yapılmıştır. 2000 yılı AB Temel Haklar Şartı ile de AB vatandaşları ve Birlik içinde herkesin; bireysel, siyasal, sosyal ve ekonomik hakları tanınmıştır. Aynı zamanda göçmenlere örgütlenme, grev hakkı tanınmış ve ikamet edenlere de sosyal güvenlik haklarına erişim sunulmuştur.

Öte yandan 2002 yılında 1030/2002288 sayılı Konsey tüzüğü ile üçüncü ülke vatandaşlarının oturma izin formatları tekelleştirilmiştir. 2003 Nice Anlaşması ile de yasa dışı göç ve sığınma politikalarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 2004 yılı La Haye Programı ile gelecek beş yıl için özgürlük, adalet ve güvenlik alanlarının oluşturulması konularında oy birliğinden oy çokluğuna geçilmiştir. Bunun yanında Avrupa Konseyi-La Hague Programı ile 2005-2010 yılı için göç ve ilticaya yönelik politikalar oluşturulmuştur. Avrupa Birliği düzenlemelerinin yanında Avrupa Konseyi (AK) de göçmenlik ile ilgili önemli düzenlemelere kaynaklık etmektedir.

Tablo 12:
AK'ta Yer Alan Göç İle İlgili Düzenlemeler

Yıllar	Düzenleme	Konu ve Kapsam
1950	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	Ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan çok sivil ve politik hakların korunmasına öncelik vermektedir.
1961	Avrupa Sosyal Şartı	Temel sosyal ve ekonomik hakları içerir. Medeni ve politik hakları garanti eden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni takviye etmektedir.
1996	Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	1961 tarihli sözleşmede var olan eksiklikleri gidermekte ve sosyal hakların kapsamını genişletmektedir.
1977	Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi	Göçmen işçilerin ve aile bireylerinin sosyal gelişme refahlarını kolaylaştırmaktadır.

Buna göre özellikle 1950 yılında imzalanan “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*”, *BM Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesi*'nde olduğu gibi “herkes” için temel hak ve özgürlükleri düzenlemektedir. Aynı şekilde 1961 “*Avrupa Sosyal Şartı*” *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nde bulunmayan sosyal, ekonomik haklar içermekte ve “herkes” için bağlayıcılığı olan bölgesel bir belge özelliği taşımaktadır. 1996 “Gözden Geçirilmiş Sosyal Şartta” ise haklar önemli ölçüde genişletilmiştir. Nitekim 18. maddede; anlaşmaya taraf ülkelerde gelir getirici bir iş edinme hakkı ve 19. maddede; çalışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma yardım hakkı yer almaktadır. 1977 yılında Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nde ise; işe alma (md. 2), sağlık muayenesi ve mesleki kontrol (md. 3), giriş ve çıkış hakkı (md. 4), iş sözleşmesi

formaliteleri (md. 5), bilgi verme (md.6), yolculuk (md. 7), çalışma izni (md. 8), oturma izni (md. 9), vb. çok sayıda düzenlemeye yer verilmiştir.

Öte yandan uluslar arası düzenlemelerin önemli bir yönünü de çalışma hayatı oluşturmaktadır. Bu kapsamda özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 97 ve 143 sayılı sözleşmeleri ilk sırada gelmekte, bunun yanında kabul ettiği diğer öneriler önemli konuları içermektedir.

Tablo 13:
ILO'da Yer Alan Göç İle İlgili Başlıca Düzenlemeler

Yıllar	Düzenleme	Konu ve Kapsam
1949	97 Sayılı Göçmen İstihdamı Sözleşmesi	Yasal statüdeki göçmen işçilerin ülkelerinden ayrılmaları, yolculukları, kabulleri ve gelirlerinin transferine ilişkin konuları kapsamaktadır.
1949	86 Sayılı Göçmen İstihdamı Önerisi	Göçmen işçilerin istihdam ve diğer eksikliklerinden dolayı sınır dışı edilmeleri engelleyen ve göç ettikleri ülkede kalıcılıklarını korumayı amaçlayan düzenlemeleri içermektedir.
1975	143 Sayılı Kötü Koşullarda Göç ve Göçmen İşçilere Fırsat ve Muamele Eşitliğinin Sağlanması Sözleşmesi	97 Sayılı Sözleşme'ye göre daha geniş kapsamlı 143 Sayılı Sözleşme yasal olan olmayan tüm göçmen işçilere yöneliktir. Daha çok istismara dayalı koşullardaki emek göçü üzerinde odaklanmaktadır. Ayrıca sözleşme; yasal olmayan yollardan göçlerin ve düzensiz göçmen işçi istihdamının engellenmesini, düzensiz göçü örgütleyenlerin ve düzensiz göçmen çalıştıran işverenlerin cezalandırılmasını, temel insan haklarını ve istihdamdan doğan kimi hakları düzenlemektedir.
1975	151 Sayılı Göçmen İşçiler Hakkında Öneri	Göçmenlerin tedavi ve fırsat eşitliği, sosyal politika, istihdam ve konut bölümlerinden oluşmaktadır.
2006	Emek Göçü Üzerine Çok Taraflı Çerçeve Metni	Düzenli ve düzensiz göçmenlerin haklarının korunması, göçü yönetmek ve göçmen işçileri korumak için tutarlı ve kapsamlı politikalar geliştirmektedir.
2011	189 Sayılı Ev işçileri Sözleşmesi ve 201 Sayılı Önerisi	Ev işçilerini kapsamaktadır ve ev işçilerinde çalışan göçmen işçilerin “insana yaraşır iş” anlayışı ile istihdamı konu edinmektedir.

Kaynak:İçduygu, 2014; Ulutaş ve Kumaş, 2014: 290-292; Toksöz, Erdoğan ve Kaşka, 2012.

ILO'nun göçmen işgücü ile ilgi düzenlemeleri temelde iki ana sözleşme üzerine kuruludur. Bunlar 97 Sayılı (1949 İstihdam İçin Göç Sözleşmesi) ve 143 Sayılı (1975 Göçmen İşçiler İlave Şartlar Sözleşmesi) sözleşmelerdir. Sözleşmelerin temel amacı; işgücü göçünün yaşadığı durumları düzenleme ve diğer ülkelerde çalışan işçilere özel

koruma sağlamaktadır. Aynı şekilde 97 sayılı ILO Sözleşmesi sadece yasal olarak kabul edilen işçileri kapsarken 143 sayılı ILO Sözleşmesi yasal olan ve olmayan tüm göçmen işçilere en az korunmayı sağlayan ilaveler içermektedir (İçduygu, 2014).

Öte yandan düzenli statüdeki göçmen işçilerle ilgili olan 97 sayılı Sözleşme; onların ülkelerinden ayrılmaları, yolculukları ve ülkeye kabullenişlerini kapsar niteliktedir. Bunun yanında ise 86 Sayılı Göçmen İstihdamı Önerisi; göçmen işçilerin istihdam ve diğer eksikliklerinden dolayı sınır dışı edilmelerini engelleyen ve göç ettikleri ülkede kalıcılıklarını korumayı amaçlayan düzenlemeleri içerirken 151 Sayılı Göçmen İşçiler Hakkında Öneri; göçmenlere yönelik tedavi ve fırsat eşitliği, sosyal politika, istihdam ve konut bölümlerinden oluşmaktadır. 2011 yılı 189 Sayılı Ev İşçileri Sözleşmesi ve 201 Sayılı Önerisi ev işçilerini kapsamaktadır ve ev işlerinde çalışan göçmen işçilerin “insana yaraşır iş” anlayışı ile istihdamını konu edinmektedir.

Göçmenlere yönelik uluslararası hukuk düzenlemelerinde BM, AB, AK ve ILO gibi örgütler çok farklı konularda önemli derecede kapsayıcı sosyal politika düzenlemelerine yer vermişlerdir. Ancak bu düzenlemeler üye ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarına göre farklı şekillerde yorumlanmakta ve ona göre boyutlandırılarak uygulanmaktadır. Hükümetlerin siyasal, ekonomik ve sosyal yapıdaki konumunun belirleyici etkisiyle göçmenlere yönelik sosyal politikaların konusunu ve kapsamını belirleyen bu durum, ülkelerin farklı göçmenlik politikaları gütmeleri ile şekillenmektedir. Buna göre gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin göçmenlik politikaları tarihsel gelişim sürecinde farklılaşmıştır (UN, 2008). Ülkelerin göçmenlere yönelik politikaları temelde; ülkelerin refah sistemi, göçmenlere verdiği hakları belirleme kriteri, göçmen politika sistemi ve takip edilen göçmen politikalarına göre şekillenmekte ve buna göre sosyal politikalar uygulanmaktadır.

Tablo 14:
Refah Devleti Modellerinde Göçmen Politikaları

Ülke	Refah Sistemi	Haklar	Göçmen Politika Sistemi	Göçmen Politikaları
ABD	Liberal	İhtiyaç temelli	Kapsayıcı	Doğum yeri odaklı
Almanya	Muhafazakâr	İş temelli	Dışlayıcı	Nesil odaklı
İsveç	Sosyal Demokrat	Vatandaşlık temelli	Kapsayıcı	İkametgâh odaklı

Kaynak: Sainsbury, 2006.

Klasik GöstaEsping-Andersen sınıflandırmasına göre incelenen Liberal, Muhafazakâr ve Sosyal Demokrat ayrımının temel örneklerinde göçmen politikalarına yaklaşım, diğer sosyal politikalar gibi farklılık arz etmektedir. Buna göre liberal refah modelinin temel örneğini oluşturan ABD’de göçmenlik politikaları; ihtiyaç temelli, kapsayıcı ve doğum yeri odaklı belirlenip uygulanmaktadır. Bu kapsamda dikkat edilmesi gereken önemli nokta, uygulanan sosyal politikaların ihtiyaç temelli kapsayıcı olmasıdır. Diğer bir ifade ile bu durum süreklilik arz etmemekte kısa süreli ihtiyaçları karşılamaktadır. Muhafazakâr modelin temel örneğini oluşturan Almanya’da göçmenlik politikaları ise; iş temelli, dışlayıcı ve nesil odaklı belirlenip uygulanmaktadır. Diğer bir ifade ile Almanya’da göçmenler uygulanan sosyal politikalar vatandaşlara uygulanan sosyal politikalar ile aynı değildir. Sosyal Demokrat modelin temel örneğini oluşturan İsveç’te ise haklar; vatandaşlık temelli, kapsayıcı ve ikametgâh odaklı düzenlenmekte ve uygulanmaktadır. Liberal sistem ile aynı göçmen politika sistemine sahip olan İsveç, temelde liberal sistemden daha kapsayıcı özellikler taşımakta, göçmenlere nerdeyse vatandaşlar gibi sosyal politikalar uygulanmaktadır. Bu durum daha çok liberal modelin ihtiyaç temelli sosyal demokrat modelin vatandaşlık temelli olmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan liberal refah modelinin diğer bir önemli örneği olan İngiltere’de göçmen politika sistemi, göçmen hareketini sadece ulusal sınırlar içinde değil uluslar arası sınırlar dâhilinde de kısıtlamaya yönelik olup “hareket rejimini” uygulamaktadır. Örneğin 2008 sonu itibariyle ülke içindeki göçmen hareketlerini daha iyi izleyebilmek için AB dışından gelen yabancılara kimlik kartı verilmeye başlanmıştır. Bu sayede gerek duyduğunda onların hareketi daha iyi kısıtlanabilmektedir. Bu türden bir gözlem ve kısıtlama uygulamasının temeli ise göçmenlerle bağlantılı görülen gerçek ya da farazi terörizm ve suç tehlikesi ya da korkusuna dayanmaktadır (Ritzer, 2011). Benzer

kapsamda uygulanan önemli bir sosyal politika konusu da “yasalaştırmadır”. Daha çok Belçika, Fransa, Almanya, Hollanda, İspanya, İtalya, Avusturya, İsveç ve İsveç gibi batı Avrupa ülkelerinde diğer bir ifade ile muhafazakâr ve sosyal demokrat sosyal refah modellerinde ağırlıklı görülen bu tür politikaların yönünü; her bir ülkede bulunan yabancı nüfus, yasal ve yasadışı olarak ülkeye giriş yapan göçmenlerin sayısı, yapılan iltica başvurularının yoğunluğu ve yabancılara ait suç oranları belirlemektedir. Uygulamaya konulan diğer politika yasadışı iş takibidir (Kurtuluş, 2000). Göçmenleri; zorla çalıştırma, kötü şartlarda çalıştırma, insan kaçakçılığı, baskı ve tehdit uygulama gibi uygulamalardan da koruma amacı taşıyan bu tür cezalar, sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması açısından önemli bir yere sahiptir.

Öte yandan gün geçtikçe artan göçmenlik sorununa yönelik farklı sosyal politika uygulamaları da amaçlanmaktadır. Buna göre örneğin BM Kalkınma Programı Raporu’na göre çalışanların haklarının ve güvenliğinin sınır ötesi bir konu haline getirilmesi gibi konular hedeflenmektedir. Bunu yanında yeni bir “Toplumsal Sözleşme” oluşturularak ülkeler arasında daha kapsamlı bir diyalog mekanizması dile getirilmektedir (UNDP, 2015).

2.5. Yazılı ve Görsel Medyada Suriyelilerin Temsili

Suriye’de iç karışıklığın halen yaşanması ve bölgedeki istikrarsızlığın devam etmesi Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin her geçen gün geçici/misafir olmaktan çıkmalarına ve daimî ikamet elde etmeye yönelmelerine neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere ilk başta misafir olarak görülen Suriyelilere karşı toplumsal kabul düzeyi oldukça yüksektir. Ancak misafirliğin daimi ikamete dönüşmesi ve son dönemlerde vatandaşlık konularının gündeme gelmesiyle birlikte Suriyelilere olan misafirperverlik duygusu yerini olumsuz tepkilere ve söylemlere bırakmaktadır. Bu noktada varolan toplumsal kabulün sürdürülebilirliği kapsayıcı bir göç yönetimiyle mümkün kılınabilmektedir.

Suriyeli göçmenlere yönelik “yüksek ama kırılgan toplumsal kabul düzeyi”nin oluşmasında yazılı ve görsel medyanın etkisi oldukça yüksektir. Televizyon ve gazete haberlerinde nasıl temsil edikleri oldukça önemli bir konudur. Çünkü medya haberlerinde temsil şekilleri toplum algısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Hall (1994), haber medyasındaki haberlerin gündelik yaşamda olup bitenleri topluma olduğu

gibi yansıtmadığı ve hatta yaşanan gerçekliğin bu haberlerle yeniden inşa edildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla Hall (1994)’den aktaran Çelenk (2005) göre, temsil sürecinin sözlü ya da yazılı göstergeler kullanarak gerçek dünyada varolan şeylere anlam yüklemesi ve anlamların değişmesine imkân sağlayan süreçtir.

Van Dijk temsili, toplumun genelinin varolan hâkim söylemlerinin ürünü olduğunu ifade etmektedir. Göçmenlerin medyada temsil şekilleriyle ilgili yapılan çalışmalarda ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel yapıları arasındaki ilişkileri incelenmektedir. Batı ülkelerinde göçmenler bir tehdit olarak görülmektedir. Glosgow Medya Çalışmaları Grubu’nun göçmenlere yönelik yaptıkları çalışmada da ortaya konulduğu üzere göç süreci negatif yönlü bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Van Dijk batı medyası üzerinde yaptığı çalışmalarda ırkçılık konusu üzerinde durmaktadır. Van Dijk ırkçılık konusunu “Onlar farklıdır”, “Uyum sağlayamazlar”, “Olumsuz eylemlerde yer alırlar”, “Sosyal/ekonomik menfaatlerimizi tehdit ederler” söylemleriyle birlikte dört başlık altında belirtmektedir (Van Dijk, 1987; akt. Efe, 2015). Bu bağlamda Van Dijk ideolojik strateji olarak “olumlu kendini-sunma” ve “olumsuz ötekini-sunma” olarak gerçekleştiğini ve göçmenlere yönelik genel söylemlerin “yük” teması etrafında şekillendiğini belirtmektedir. Sonuç olarak göçmenler göç edilen ülkelere ekonomik bir yük şeklinde algılanmaktadır. Haber metinlerinde de göçmenlerin barınma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasının ve sağlanan maddi yardımların ekonomik yüke sebep olduğu gibi söylemler dile getirilmektedir (Van Dijk, 1987 akt. Göker ve Keskin, 2015).

Yapılan haberlere bakıldığında Suriyeli göçmenler Türkiye’ye gelmeye başladıkları yıldan itibaren siyasi duruma dayalı olarak da hırsızlık kapkaç gibi haberlerde bazı dönemlerde artış yaşandığı görülmektedir. Bu tür haberlerin medyada yer alması toplumda önyargıların artması ve kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Medyada hırsızlık, kapkaç veya saldırı haberleriyle bahsedilen Suriyeli göçmenler Türk toplumunda büyük tepkilerin oluşmasına ve panik havasının oluşmasına neden olmaktadır. Bu haberlerin akabinde Suriyeli göçmenlerin kaldıkları çadırların ve işyerlerinin yerel halk tarafından yakılması haberleri medyada haber yapılmamıştır. Van Dijk azınlıklarla ilgili suç söylemlerinin yer aldığı haberlerde hikâyeyle ilgisiz bir şekilde ırksal etkilerin en çok kullanılan yöntem olduğunu söylemektedir. Yapılan

haberlerde bahsedilen aktörlerin, haber konusu olayların hangi kelimelerle anlatıldığı algının doğrudan etkilenmesi sonucu doğurmaktadır (Akın vd., 2010).

Stanley Cohen'in "moral panic" terimi yazılı ve görsel medyanın toplum üzerindeki etkisi bakımından oldukça önemli bir kavramdır. Cohen'in bahsettiği kavram "medyada toplumun belirli bir kesiminin sürekli olumsuz haberlerle yer almasının toplumda tehdit algısı ve panik yarattığını" anlatmaktadır. Suriyeli göçmenlerin medya haberlerinde sorunlarla, anlaşmazlıklarla, şiddetle, çatışma tarzı konularla anılması toplum üzerinde göçmenlerin düzensizlik yaratan bir unsur şeklinde algılanmasına, onlara karşı bir saldırı algısının oluşmasına neden olmaktadır.

Türkiye'de göçmen sayıları son yıllarda artış göstermektedir. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye'deki göçmen sayısında çok hızlı bir artış yaşanmaktadır ve halen savaşın devam etmesi göçmenlerin ülkede kalıcı hale gelmelerine neden olmaktadır. Misafirlikten daimi ikamete doğru giden göçmenlere yönelik olumsuz bir algı yayılmaya başlamıştır. Göçmenlerle ilgili olumsuz algının kamuoyunda yaygınlaşması, diğer toplumsal dinamiklerin yanında medya haberleri temsilleriyle de oldukça yakından ilgilidir. Televizyon haberlerinin göçmenlerle ilgili haberlerinde kullanılan söylem ve ifadeler, toplumca kabul edilen egemen bir söylemin oluşmasına zemin oluşturmaktadır. Bu ifade ve söylem tarzı, toplumun sorunları anlama ve yorumlamasında ciddi rol oynayarak, mevcut korkuların, tedirginliklerin artmasına sebep olmaktadır (Boztepe, 2017).

Türkiye'de televizyon haberlerinde Suriyeli göçmenlerin temsil edilmesiyle ilgili yapılan çalışmalarda göçmen sorununun olumsuz bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Televizyonda yayın yapan kanalların kendi ideolojik yapıları da yapılan haberlerde baskın bir rol oynamaktadır. Göçmenlerin konu olduğu haberler genelde dram ve suç üzerine kurulmaktadır. Televizyon haberlerinde göçmenlere yönelik genelde en yoğun haberler başka ülkelere giderken yolda ölmeleri ya da yaşadıkları kötü koşullardır.

Boztepe (2017), televizyon haberleri üzerine yaptığı araştırmada da ortaya koyduğu üzere haber bültenlerinde Suriyeli göçmenlerin "ekonomik yük" söylemi oldukça yaygındır. Ayrıca yapılan haberlerde Suriyeli göçmenlerin kayıt dışı çalıştıkları ve ucuz işgücü konumunda oldukları için yerli çalışanlar için birer tehdit unsuru olduğu

vurgulanmakta ve yerli halk ile Suriyeli göçmeler arasında bir karşıtlığı vurgulamaktadır. Yapılan haberlerde Suriyeli göçmenlerin sayılarının giderek arttığı ve bunu bir güvenlik sorunu haline dönüştüğü konuları da yer almaktadır. Suriyeli göçmenler için yasadışı veya kaçak kelimelerinin kullanılması toplum tarafından suçla ilişkilendirilip göçmenlere karşı olumsuz bir algının oluşmasına neden olmaktadır. Boztepe (2017)'ye göre, *“haberlerin tamamında artalan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Göçmenlerin Türkiye'ye göç etmelerinin nedeni olarak bölgedeki savaş gösterilmiştir. Ancak bu savaşın nedenleri, gelişim süreci, güncel/mevcut durumu gibi konularda bilgi verilmemiştir. Bununla bağlantılı olarak, mülteci sorunun temel nedenleri, mülteci sorunun gelişim evleri, sorunun geçmişle bağlantısı açıklanmamıştır. Haberler Türkiye'de bulunan mültecilerin neden ölümü göze alarak Avrupa'ya göç etmek istedikleri sorunun cevabı da yoktur”*.

Medyada Suriyeli göçmenlere yönelik haberlerle ilgili yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere Suriyeli göçmenler Türk medyasında oldukça az haberle gündeme gelmektedir. Medya temsili oldukça düşük seviyede gerçekleşmesi negatif ve pozitif sonuçları beraberinde getirmektedir. Negatif olarak seslerinin duyulmaması, problemlerinin ve beklentilerinin, hayat şartlarının toplum nezdinde yeterli düzeyde bilinmemesi ve kendilerini anlatabilme olanaklarının olmaması sayılabilmektedir. Diğer yandan Türk medyasının toplum algısında Suriyeli göçmenlere yönelik ön yargı oluşturabilecek söylemler uyum sürecini negatif yönde etkilemektedir. Toplumun ilgisinin Suriyeli göçmenlere çekilmemesi ve onların geri planda bırakılması Türk toplumu ile Suriyeli göçmenler arasında yaşanacak çatışmaların önüne geçilmesi durumu olumlu olarak sayılabilecek sonuçlar arasında yer alabilmektedir (Erdoğan, 2015). Suriyeli göçmenlerin medya haberlerinde kötü olaylarla yer alması sürekli olarak problem yarattıkları algısı oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK TOPLUMUNUN SURİYELİ GÖÇMENLERE KARŞI TOPLUMSAL UZAKLIĞI ÜZERİNE SAKARYA’DA BİR TEKSTİL FİRMASINDA BİR ARAŞTIRMA

Suriye’de yaşanan iç karışıklık nedeniyle milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve farklı ülkelere göç etmiştir. Yaşanan bu göçlerden hem sınır komşusu olması hem de uyguladığı açık kapı politikası ile en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Göç ile gelen Suriyelilerin ülkede artık halıcı hale gelmesi yerel halk ile aralarında toplumsal olarak bir uzaklığın oluşmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda bu bölümde Suriyeliler ile yerel halk arasında toplumsal uzaklığın var olup olmadığını ölçmek için yapılan anket uygulamasının sonuçları analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

2010 yılında Arap Ortadoğu’sunda başlayan demokratikleşme hareketleri genel literatürde Arap Baharı olarak adlandırılmaktadır. Arap Ortadoğu’sunda yaşanan bu hareketler 2011 senesinde Suriye’ye de sıçrayarak, ülkede bir iç karışıklık doğurmuştur. Yaşanan iç karışıklık ülkenin tamamını kapsayacak konuma gelmesi ve ülkede artık can ve mal güvenlerinin kalmaması nedeniyle Suriye halkı çareyi ülkelerini terk etmekte bulmuşlardır. Yaklaşık 8 senedir devam eden iç karışıklık sebebiyle milyonlarca Suriyeli ülkelerinden ayrılmak mecburiyetinde kalmıştır ve bu durum yakın tarihte dünyanın şahit olduğu en büyük zorunlu göç hareketine dönüşmüştür.

Türkiye’nin yaşanan zorunlu göç sürecinden çok yönlü bir şekilde etkilendiği bilinmektedir. Hem Suriye’ye sınır komşusu olma bakımından hem de uygulanan açık kapı politikası sonucunda milyonlarca Suriyelinin Türkiye’ye göç süreci başlamıştır. İlk aşamada sınır bölgelerinde geçici barınma merkezlerine yerleştirilen Suriyeliler zamanla ülkenin farklı bölgelerine yerleşmeye başlamış ve artık ülkede kalıcı hale gelmeye başlamışlardır.

Toplumsal uyum ve toplumsal uzaklık başka bir deyişle sosyal mesafeyi konu alan araştırmalar incelendiğinde, Türk halkının bu konudaki olumsuz düşünceleri ortaya koyulmuştur. Yapılan çalışmalarda Türk toplumunun Suriyelilere karşı düşünceleri ve tutumlarının, terör olaylarına karışarak bir nevi bu olayları tetikleyerek bir güvenlik tehdidi yarattıkları (Türkoğlu, 2011; Göde ve ark., 2014), hırsızlık, fuhuş, kaçakçılık

gibi suç olaylarına karışarak huzur kaçırdıkları (Erdoğan, 2014; Boyraz, 2015); topluma maddi yüke sebep oldukları, ucuz işgücü oldukları için iş kayıplarının yaşanmasına neden oldukları (Erdoğan, 2014; ORSAM, 2015; Döner, 2016) yönde olduğu görülmektedir. Erdoğan'ın 2014 yılında yaptığı kamuoyu araştırmasında “*Türk toplumunun Suriyeliler ile arasında çok ciddi bir kültürel mesafe koyduğunu, onlara vatandaşlık verilmesine hiç sıcak bakmadığını*” ortaya koymayı amaçladığı görülmektedir. Bu noktada araştırmanın amacı, Türk toplumunun artık Türkiye’de kalıcı hale gelen Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının var olup olmadığını ölçmektir. Bu araştırmanın hipotezleri oluşturulurken literatürde yapılan çalışmalar değerlendirilmiş olup, bölge insanının tutum ve düşünceleri göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmaya katılan katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının olup olmadığını tespit etmek için aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir;

H1: Katılımcıların Suriyelilere karşı bir toplumsal uzaklığı vardır.

H2: Katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığı mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermemektedir.

H3: Katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığı ekonomik değişkenlere bağlı olarak değişim göstermemektedir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, *Emory Bogardus* tarafından 1925 yılında geliştirilen toplumsal uzaklık ölçeği esas alınmaktadır. *Bogardus* Tutum Ölçeği ilk tutum ölçme tekniği olma özelliği taşımaktadır. *Bogardus* bu tutum ölçeğini ilk kez ABD’de insanların farklı ırk, din veya sınıf gibi gruplarda bireyler ile sosyal olarak bir ilişkiye girmeyi kabul etme veya reddetme derecesini ölçme amacıyla geliştirmiş ve ilk olarak 1929’da 24 üniversiteden gelen 1725 Avrupa kökenli Amerikalı öğrenci üzerinde kullanmıştır (Bogardus, 1959; Krech-crutchfield, 1962). *Bogardus*’a göre toplumsal uzaklık bir başka ifade ile sosyal mesafe kavramı, bireyler ve gruplar arasındaki yakınlık (sempati) veya uzaklık (antipati) ile belirlenen bir mesafe olarak tanımlanmaktadır. Bu tutum ölçeğini uygulanırken deneklere “*benim ilk hissi reaksiyonuma göre ırk grupları mensuplarını (ne tanıdığım, en iyi, ne de en fena, üyesini düşünmeden, bir sınıf olarak) aşağıda altına işaret koyduğum sınıflandırmalardan birini veya bir kaçını isteyerek kabul ediyorum*” talimatı verilmektedir (Krech-Crutchfield, 1962). *Bogardus* tutum ölçeğinde yedili bir sıralama kullanılmaktadır ve ilk uygulama hali aşağıdaki gibidir:

- *Evlenme dolayısıyla yakın akrabalığa,*
- *Kulübüme en yakın şahsi dostum olarak,*
- *Oturduğum sokağa komşu olarak,*
- *Mesleğimde çalışacak memur olarak,*
- *Memleketime vatandaş olarak*
- *Memleketime sadece ziyaretçi olarak,*
- *Memleketimden çıkarmak isterim (Bogardus, 1959).*

Bogardus tutum ölçeğinde kişilerin bir gruba yönelik tutumları, kabul edilen ilişkinin yakınlık derecesiyle ölçülmektedir. Bireylerin belli bir gruba karşı tutumlarının yanı sıra, belli bir bireyin çeşitli topluluklarla ilgili tutumlarını da karşılaştırmak mümkün olabilmektedir (Sencer-Irmak, 1984).

Bogardus'un sosyal mesafe ölçeğinin hazırlanması ve uygulanması açısından önemli ölçüde, *Likert* ve *Thurstone* tipi tutum ölçeklerine benzediği konusunda tartışmalar söz konusudur. Ancak *Bogardus*'un sosyal mesafe ölçeğinin diğer ölçeklerle arasında bazı farklılıklar olduğu ifade edilmektedir. Öyle ki *Likert* ve *Thurstone* tipi ölçekler dış gruplara ilişkin önyargıları belirlemeyi hedeflerken, *Bogardus* ölçeği, ferdin başka bir gruba karşı olumlu veya olumsuz hükümlerini içermemektedir (Krech-Crutchfield, 1962). Bir diğer ifadeyle, *Bogardus*'un sosyal mesafe ölçeği, *Likert* ve *Thurstone* tipi ölçeklerden en temel farkı olarak grup üyeleri hakkındaki olumlu ya da olumsuz derecelendirmesini içermemesi bakımından farklılaşmaktadır. Ama Şerif-Şerif, *Bogardus*'un sosyal mesafe kavramını, kişiler ve gruplar arasındaki sempati veya antipati ile belirlenen mesafe olduğunu kabul etmektedir (Şerif-Şerif, 1996). Kerch'in görüşüne göre, sonuçta, *Bogardus* ölçeği, farklı gruplara ilişkin sosyal mesafe hissinin derecesini bildiren ifadelerden oluşmaktadır. Doğal olarak, farklı olana tutumla, sosyal mesafe arasında bir korelasyon bulunduğu oranda, *Bogardus* ölçeği aynı zamanda bir tutum ölçüsü de sunmaktadır (Krech-Crutchfield, 1962).

Bütün bu tartışmalarla birlikte temel alınan *Bogardus*'un sosyal mesafe ölçeği, çeşitli ilişki biçimlerini, toplumsal özdeşleşmenin çeşitli derecelerini dile getirecek biçimde standartlaştırıcı bir düzeltmeyle, sosyal mesafe ölçeğinin her türlü gruplara karşı tutumların ölçülmesinde başarıyla kullanılabilecek bir teknik olduğu kabul görmüştür (Sencer-Irmak, 1984). Bu bağlamda *Bogardus*'un ölçeği geliştirilerek Türk toplumunu Suriyelilere karşı toplumsal uzaklık mesafesi ölçülmek istenmiştir. Toplumsal uzaklık

ölçeği, 22 sorudan oluşmuştur. Bu uzaklığı ölçmek amacıyla hazırlanan sorular aşağıdaki şekilde hazırlanmıştır:

- Evlenmek ister misiniz?
- Komşuluk etmek ister misiniz?
- Arkadaşlık etmek ister misiniz?
- Ticari ortaklık kurmak ister misiniz?
- Sırrınızı paylaşmak ister misiniz?
- Aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz?
- Aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz?
- Aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz?
- Suriyeli birinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ister misiniz?
- Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz?
- Çocuğunuzun aynı sınıfta olmasını ister misiniz?
- İhtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz?
- İhtiyaç duyduklarında yardım eder misiniz?
- Düzenli olarak devletten sosyal yardım almalarını ister misiniz?
- Kızınızın veya yakınınızdaki bir kızın evlenmesini ister misiniz?
- Oğlunuzun veya yakınınızdaki bir delikanlının evlenmesini ister misiniz?
- Cenaze törenlerine katılmak ister misiniz?
- Düğün törenlerine katılmak ister misiniz?
- Yemeğini yemek ister misiniz?
- Kestiğini yemek ister misiniz?
- Hangi koşullarda Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığınız değişebilir?
- Ülke ekonomisinin durumu daha iyi olsa Suriyelilere bakış açınız değişir mi?

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket yöntemi ve basit tesadüfî örneklem yöntemi kullanılmıştır. Anketler yüz yüze anket yapma tekniğiyle uygulanmıştır. Anket uygulamasının ardından ankete katılan örneklem grubundan alınan bilgiler SPSS Version 22 (Statistical Package for Social Scientists) programında analiz edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma tekstil sektöründe çalışan Türk vatandaşları üzerine yapılmıştır. Araştırmanın örnekleme Sakarya İli 1.Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan bir tekstil firmasında çalışan işçiler oluşturmaktadır. Araştırma için 300 örneklem kullanılmıştır.

Araştırma için tekstil sektörünün seçilmesindeki en büyük etken Suriyelilerin yoğun olarak tekstil sektöründe çalıştığının bilinmesidir. 2015 yılında İngiltere’de bulunan İş ve İnsan Hakları Merkezi adlı kuruluş tarafından tekstil sektöründeki Suriyelilerin istihdamını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaya göre, dünya ölçeğinde üretim yapan tekstil firmalarından dördünün birinci derece tedarikçilerine ait çok sayıda fabrikada Suriyeli işçi çalıştırıldığı görülmektedir. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Ocak 2017 tarihli verilerine göre tekstil işkolunda 979.984 kişi çalışmaktadır. Diğer bir ifadeyle Türkiye’de tekstil işkolunda yaklaşık 1 milyon kişi istihdam edilmektedir. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çalışma hayatı istatistikleri 2017 raporu verilerine göre 20.966 bin Suriyeli çalışma izni verilmiştir. Bunların 1.641 bini kadın, 19.325 bini ise erkektir. Tekstil ürünleri imalatı faaliyet kolunda 2.272 bin ve giyim eşyalarının imalatı faaliyet kolunda ise 2.283 bin Suriyeli kişiye çalışma izninin verildiği ifade edilmektedir.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde araştırmanın sonucu olarak ortaya çıkan katılımcılara ait demografik bulgular, toplumsal uzaklığa yönelik katılımcıların çeşitli algıları ve tutumları incelenecektir.

3.4.1. Araştırmanın Demografik Bulguları

Araştırmaya katılan 300 bireyin, cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, ortalama aylık hane geliri ve eğitim seviyeleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 15:
Katılımcıların Cinsiyetleri

	Frekans	Oran
Kadın	146	58,7
Erkek	124	41,3
Toplam	300	100,0

Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında %58,7 oranında kadın katılımcının olduğu %41,3 oranında erkek katılımcının olduğu görülmektedir. Firma bazında bakıldığında kadın çalışanların toplam çalışanların yaklaşık %80’ini oluşturduğu bilindiğine göre kadın çalışanların katılımcı oranlarının yüksek çıkması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 16:
Katılımcıların Yaş Durumu

	Frekans	Oran
18-24 yaş	64	21,3
25-34 yaş	119	39,7
35-44 yaş	89	29,7
45-54 yaş	23	7,7
55-64 yaş	5	1,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların 64'ü 18-24 yaş aralığında, 119'u 25-34 yaş aralığında, 89'u 35-44 yaş aralığında, 23'ü 45-54 yaş aralığında ve 5'i 55-64 yaş aralığındadır. Katılımcıların %39,7'sini 25-34 yaş aralığında olan bireyler oluşturmaktadır. Genç çalışan grubunda tanımlayabileceğimiz 18-35 yaş arası çalışanların oranına bakıldığında ise %61'tir. Bu da çalışanların büyük bir kısmının genç çalışanlardan oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 17:
Katılımcıların Medeni Durumu

	Frekans	Oran
Evli	181	60,3
Bekâr	103	34,3
Diğer	16	5,3
Toplam	300	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %60,3'ünün evli, %34,3'nün bekâr, %5,3'ünün ise medeni durumunu diğer olarak cevapladığı görülmektedir.

Tablo 18:
Katılımcıların Çocuk Sayıları

	Frekans	Oran
1 çocuk	55	18,3
2 çocuk	68	22,7
3 çocuk	36	12
4 çocuk	11	3,7
5 ve üstü çocuk	5	1,7
Çocuğu yok	125	41,7
Toplam	300	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayılarına bakıldığında %18,3'ünün 1 çocuk, %22,7'sinin 2 çocuk, %12'sinin 3 çocuk, %3,7'sinin 4 çocuk, %1,7'sinin 5 çocuk ve üstü çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %41,7'lik oranının ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir.

Tablo 19:
Katılımcıların Ortalama Aylık Hane Gelirleri

	Frekans	Oran
2020-2999 TL	76	25,3
3000-3999 TL	61	20,3
4000-4999 TL	59	19,7
5000-5999 TL	54	18,0
6000 TL ve üstü	50	16,7
Toplam	300	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %25,3'ünün 2020-2999 TL, %20,3'ünün 3000-3999 TL, %19,7'sinin 4000-4999 TL, %18'inin 5000-5999 TL, %16,7'sinin 6000 TL ve üzeri ortalama aylık hane gelirine sahip olduğu görülmektedir. Genel itibariyle bakıldığında ortalama aylık hane gelirlerinin katılımcılar arasında dengeli bir şekilde dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 20:
Katılımcıların Eğitim Düzeyleri

	Frekans	Oran
Okuma yazması yok	1	,3
Okur-yazar	1	,3
İlkokul/ortaokul	141	47,0
Lise ve dengi okul	111	37,0
Yüksekokul/üniversite	41	13,7
Yüksek lisans/doktora	5	1,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların eğitim düzeyleri, oranları bakımından büyükten küçüğe doğru sırası ile ilkokul/ortaokul, lise ve dengi okul, yüksekokul/üniversite, yüksek lisans/doktora, okur-yazar ve okuma yazması yok şeklindedir. İlkokul/ortaokul oranı %47, Lise ve dengi okul oranı %37 ve yüksekokul/üniversite oranı %13,7'dir. Genel olarak bakıldığında ilkokul/ortaokul ve lise/dengi okul oranı %84'lük bir oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

3.4.2. Kullanılan Ölçme Araçlarının Geçerlik-Güvenilirlik Çalışması

Ölçme aracının geçerliliği, hazırlanan anketin neyi ölçtüğü ve hazırlanış amacını ne kadar iyi gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Ölçme aracı güvenilirliği ise “ölçme aracının ölçtüğü özelliği ya da özellikler ne derece bir kararlılıkta ölçmekte olduğunun göstergesidir.” (Tavşancıl, 2005). Bu araştırmada güvenilirlik katsayılarının belirlenmesinde Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı, istatistikî temelleri tutarlı ve güvenilirlik yapısı en iyi olan katsayıdır (Tavşancıl, 2005).

Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ Güvenilir Değil

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ Düşük Derecede Güvenilir

$0.60 \leq \alpha < 0.90$ Oldukça Güvenilir

$0.90 \leq \alpha < 1.00$ Yüksek Derecede Güvenilir (Özdamar, 1999'dan akt. Tavşancıl, 2006).

Tablo 21:
Cronbach Alpha Katsayısı

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,825	,907	22

Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,825 olarak bulunmuştur. Bu oran elde edilen verilerin oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir.

3.4.3. Frekans Analizleri

Yapılan anket çalışması frekans analizlerine tabi tutulmuştur.

3.4.3.1. Anket Soruları Frekans Analizleri

Araştırmada katılımcılara 22 soru sorulmuştur. Her soru için ayrı ayrı frekans analizleri yapılmıştır. Her soru için frekans analizleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 22:
Evlenmek İster Misiniz?

Evlenmek ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	5	1,7
2.derece	8	2,7
3.derece	287	95,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların 287'si evlenmek ister misiniz soruna 3.derece cevabını vererek uzaklık derecesinin oldukça yüksek olduğunu belirtmiştir. Toplam oran içinde %95,7'lik yüksek bir oranla Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusunun cevabı uzaklığın ne derecede olduğunu ortaya koymaktadır. Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusuna 1.derece cevabını veren katılımcılar için %1,7'lik oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz soruna verdikleri derecelendirmeler kendi içinde anlamlı bir değişkenlik göstermediği görülmektedir.

Tablo 23:
Komşuluk Etmek İster Misiniz?

Komşuluk etmek ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	18	6,0
2.derece	64	21,3
3.derece	218	72,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların 218'si toplam oranın %72,7 komşuluk etmek ister misiniz sorusuna 3.derece cevabını vererek uzaklık derecesinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak evlenmek ister misiniz sorusundan farklı olarak %21,3 oranla 2.derece uzaklığı daha farklı çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların evlenmek istemeseler dahi komşuluk etme konusunda 2.derece uzaklığı tercih etmişlerdir.

Tablo 24:
Arkadaşlık Etmek İster Misiniz?

Arkadaşlık etmek ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	16	5,3
2.derece	54	18,0
3.derece	230	76,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların %76,7' si arkadaşlık kurma konusunda uzaklık derecelerinin yüksek olduğunu belirttikleri görülmektedir. Komşuluk etme derecesini daha yakın olarak gören katılımcılarda bile arkadaşlık derecesinin daha uzak olduğu görülmektedir.

Tablo 25:
Ticari Ortaklık Kurmak İster Misiniz?

Ticari ortaklık kurmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	4	1,3
2.derece	9	3,0
3.derece	287	95,7
Toplam	300	100,0

Katılımcıların 287'si %95,7'lik yüksek bir oranla Suriyeli bir kişiyle ticari ortaklık kurma konusundaki uzaklık derecelerinin oldukça yüksek olduğunu belirtmektedir. Suriyeli bir kişiyle ticari ortaklık kurmak ister misiniz sorunun dereceleri arasında

dengele bir dağılım olmadığı görülmektedir. Katılımcıların Suriyelilerle herhangi bir ticari ortaklık içerisinde bulunmak istemediği görülmektedir.

Tablo 26:
Sırrınızı Paylaşmak İster Misiniz?

Sırrınızı paylaşmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	1	,3
2.derece	10	3,3
3.derece	289	96,3
Toplam	300	100,0

Katılımcılara sorulan soruların ayrı ayrı analizlerine bakıldığında %96,3'lük oranla sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunun uzaklık derecesinin en yüksek olduğu görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunda %0,3'lük bir oranla 1.derecenin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunda dereceler arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Sırrını paylaşmak konusunun özelde mahrem bir konu olduğu da dikkate alındığında 3.derece oranının yüksek çıkmasının aslında çok uç bir uzaklık olarak derecesi olarak görmek çok doğru sonuçlar vermeyebilir.

Tablo 27:
Aynı Ülkenin Vatandaşı Olmak İster Misiniz?

Aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	4	1,3
2.derece	43	14,3
3.derece	253	84,3
Toplam	300	100,0

Katılımcılara sorulan aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz sorusuna verilen cevaplar %84,3 oranla 3.derece uzaklık olarak ortaya koyulduğu görülmektedir. Dereceler arasında dengesiz bir dağılım olduğu görülmektedir. Katılımcıların genel tepkisi aynı ülke topraklarında yaşasalar bile aynı ülkenin vatandaşı olmak istemediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun belki de en büyük nedenlerinden biri son dönemlerde Suriyeliler Türk vatandaşlığı verilmesi konusudur. Yapılan araştırmalarda görülmüştür ki vatandaşlık verilmesi konusu çok hassas bir konu olma özelliği taşımaktadır. İlk etapta misafir olarak görülen Suriyelilerin artık ülkede kalıcı

hale gelmesi ve vatandaşlık verilmesi konusu genel bir tepki yaşanmasına neden olmaktadır.

Tablo 28:

Aynı İşyerinde Çalışmak İster Misiniz?-Aynı Meslekte Olup Aynı Ücreti Almak İster Misiniz?

Aynı işyerinde çalışmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	16	5,3
2.derece	99	33,0
3.derece	185	61,7
Toplam	300	100,0
Aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	49	16,3
2.derece	65	21,7
3.derece	186	62,0
Toplam	300	100,0

Suriyeli bir kişiyle aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz sorusu ile aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz sorularına verilen cevaplarda 3.derece cevapların oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz sorusunda 1.derece cevap oranı %5,3 iken aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz sorusunda 1.derece cevap oranının %16,3 olduğu görülmektedir. Aynı iş yerinde çalışmak istemeseler bile aynı meslekte olup aynı ücreti almak konusunda aşırı rahatsızlık duymadıkları görülmektedir.

Tablo 29:

Suriyeli Bir Kişinin Sahibi Olduğu Bir İşyerinden Alışveriş Yapmak İster Misiniz?

Suriyeli birinden alışveriş yapmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	32	10,7
2.derece	70	23,3
3.derece	198	66,0
Toplam	300	100,0

Suriyeli bir kişinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ister misiniz sorusuna verilen cevaplarda uzaklık derecesinin kendi içinde farklılık gösterdiği görülse dahi

genel uzaklık derecesi yine yüksektir. Suriyeli bir kişinin sahibi olduğu bir iş yerinden alışveriş yapmak ister misiniz sorusunda %66'lık oranla 3. Derece cevapların yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 30:

Çocuğunuzun Aynı Eğitim Kurumunda Eğitim Almasını İster Misiniz?-
Çocuğunuzun Aynı Sınıfta Olmasını İster Misiniz?

Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	20	6,7
2.derece	80	26,7
3.derece	200	66,7
Toplam	300	100,0
Çocuğunuzun aynı sınıfta olmasını ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	17	5,7
2.derece	79	26,3
3.derece	204	68,0
Toplam	300	100,0

Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz sorusunda 1.derece uzaklığı seçen katılımcılarda soru aynı sınıfta olunca uzaklık derecesinin 3.derece seçildiği görülmektedir. Nispeten dereceler arasında dengeli bir dağılım söz konusu ise de çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz sorusunda 3.derece oranı %66,7 iken, aynı sınıfta olmasını ister misiniz sorusunda 3.derece oranının %68'e yükseldiği görülmektedir.

Tablo 31:
İhtiyaç Duyduğunuzda Yardım İster Misiniz?- İhtiyaç Duyduklarında Yardım Eder Misiniz?

İhtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	32	10,7
2.derece	102	34,0
3.derece	166	55,3
Toplam	300	100,0
İhtiyaç duyduklarında yardım eder misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	184	61,3
2.derece	34	11,3
3.derece	82	27,3
Toplam	300	100,0

Suriyeli bir kişiden ihtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz sorusunda uzaklık dereceleri birbirine yakın olsa da genel itibariyle 3.derece uzaklık oranı yüksektir. Ancak uzaklık derecelerinde kırılmanın yaşandığı Suriyeli bir kişinin ihtiyaç duyması halinde yardım ister eder misiniz sorusunda uzaklık derecesinin %61,3'lük bir oranla 1.derece cevapların verildiği görülmektedir. Her ne kadar genel uzaklık derecesi yüksek olsa da konu ihtiyacı olan birine yardım etmek olduğunda katılımcıların uzaklık derecesinde büyük farklılıklar yaşandığı ortaya koyulmaktadır. İhtiyacı olan birine yardım etmek Türk örf ve adetlerinde yeri olan bir davranıştır. Türk toplumu örf ve adetlerine bağlı bir toplum olduğu için ihtiyacı olan birine yardım etmek her zaman ilk önceliklerden olduğu bilinmektedir.

Tablo 32:
Düzenli Olarak Devletten Sosyal Yardım Almalarını İster Misiniz?

Düzenli olarak devletten sosyal yardım almalarını ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	8	2,7
2.derece	23	7,7
3.derece	269	89,7
Toplam	300	100,0

Suriyeli bir kişinin düzenli olarak devletten sosyal yardım almaları konusunda uzaklık derecesinin %89,7'lik bir oranla yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan

katılımcılar Suriyeli bir kişinin devletten düzenli olarak yardım almasının kişiyi tembelleştirip çalışma isteğinden uzaklaştırabileceği görüşünde bulunmuşlardır.

Tablo 33:

Kızınızın Veya Yakınınızdaki Bir Kızın/Oğlunuzun Veya Yakınınızdaki Bir Delikanlının Evlenmesini İster Misiniz?

Kızınızın veya bir kızın evlenmesini ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	2	,7
2.derece	11	3,7
3.derece	287	95,7
Toplam	300	100,0
Oğlunuzun veya bir erkeğin evlenmesini ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	3	1,0
2.derece	12	4,0
3.derece	285	95,0
Toplam	300	100,0

Katılımcıların %95,7'si kızının veya yakınındaki bir kızın Suriyeli bir kişiyle evlenmesi konusundaki uzaklıklarının oldukça yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde oğlunun veya yakınındaki bir erkeğin evlenmesi konusundaki uzaklığı da %95'lik bir oranla oldukça yüksektir. Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusundaki %95,7'lik oranla uzaklığın yüksek olması birbirini tamamlayan oranlar olarak görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz, Suriyeli bir kişiyle kızınızın veya yakınındaki bir kızın evlenmesini ister misiniz ve Suriyeli bir kişiyle oğlunuzun veya yakınındaki bir delikanlının evlenmesini ister misiniz soruları derecelerine göre kendi içinde anlamlılık kazandığı görülmektedir.

Tablo 34:
Cenaze/Düğün Törenlerine Katılmak İster Misiniz?

Cenaze törenlerine katılmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	59	19,7
2.derece	65	21,7
3.derece	176	58,7
Toplam	300	100,0
Düğün törenlerine katılmak ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	21	7,0
2.derece	32	10,7
3.derece	247	82,3
Toplam	300	100,0

Suriyeli bir kişinin cenaze törenlerine katılmak ister misiniz sorusunda katılımcıların keskin bir dağılımı yoktur. Her ne kadar 3.derece uzaklık %58,7 oranla yüksek olsa dahi diğer sorulara kıyasla cenaze törenlerine katılma konusunda katılımcıların uzaklık derecesinde düşüş olduğu görülmektedir. Toplumsal olarak etkileşimde hangi sıkıntılar yaşanır yaşınsın ölüm gibi kederli, üzüntülü durumlarda bütün sıkıntıların geride bırakılıp acıların paylaşılması geleneğinin etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Türk örf ve adetlerine göre cenaze ve düğün törenlerinin ayrı bir yeri olduğu bilenen bir gerçektir. Genel uzaklık ne kadar yüksek olursa olsun cenaze veya düğün törenlerinde bir nebze olsun uzaklığın kırıldığı görülmektedir.

Tablo 35:
Yemeğini Yer misiniz?-Kestiğini Yemek İster Misiniz?

Yemeğini yemek ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	10	3,3
2.derece	25	8,3
3.derece	265	88,3
Toplam	300	100,0
Kestiğini yemek ister misiniz?		
	Frekans	Oran
1.derece	12	4,0
2.derece	18	6,0
3.derece	270	90,0
Toplam	300	100,0

Katılımcıların 265'i Suriyeli bir kişinin yemeğini yeme konusundaki uzaklık derecesinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra yemeğini yese dahi kestiğini yemek konusunda %90'lık bir oranla uzaklık derecesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yemeğini yemek ister misiniz ve kestiğini yemek ister misiniz sorularının ayırt edici olmasının nedenlerinden bir de mezhepsel, inançlar ve yargılardır.

Tablo 36:
Soruların Toplu Yüzdelikleri

	1. Derece (oran %)	2. Derece (oran %)	3. Derece (oran %)
Suriyeli bir kişiyle,..			
Evlenmek ister misiniz?	1,7	2,7	95,7
Komşuluk etmek ister misiniz?	6	21,3	72,7
Arkadaşlık etmek ister misiniz?	5,3	18	76,7
Ticari ortaklık kurmak ister misiniz?	1,3	3	95,7
Sırrınızı paylaşmak ister misiniz?	0,3	3,3	96,3
Aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz?	1,3	14,3	84,3
Aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz?	5,3	33	61,7
Aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz?	16,3	21,7	62
Suriyeli birinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ister misiniz?	10,7	23,7	66
Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz?	6,7	26,7	66,7
Çocuğunuzun aynı sınıfta olmasını ister misiniz?	5,7	26,3	68
İhtiyaç duyduğunuz yardım ister misiniz?	10,7	34	55,3
İhtiyaç duyduklarında yardım eder misiniz?	61,3	11,3	27,3
Düzenli olarak devletten sosyal yardım almalarını ister misiniz?	2,7	7,7	89,7
Kızınızın veya yakınınızdaki bir kızın evlenmesini ister misiniz?	0,7	3,7	95,7
Oğlunuzun veya yakınınızdaki bir delikanlının evlenmesini ister misiniz?	1	4	95
Cenaze törenlerine katılmak ister misiniz?	19,7	21,7	58,7
Düğün törenlerine katılmak ister misiniz?	7	10,7	82,3
Yemeğini yemek ister misiniz?	3,3	8,3	88,3
Kestiğini yemek ister misiniz?	4	6	90

Katılımcılara sorulan soruların derecelerine göre verilen cevapların genel yüzdelik oranları yakınlıktan uzaklığa doğru sıralamanın en başlarında, ihtiyaç duyduklarında yardım etmek, cenaze törenlerine katılmak, aynı meslekte olup aynı ücreti almayı kabul etmek, Suriyeli birinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ve ihtiyaç duyduğunda yardım istemek yer almaktadır. Bu sıralamayı düğün törenlerine katılmak, çocuğunun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını istemek, komşuluk etmek, çocuğunu aynı sınıfta olmasını istemek, aynı iş yerinde çalışmak istemek takip etmektedir. Toplumsal uzaklığı belirten sorular ise, arkadaşlık etmek, kestiğini yemek, yemeğini yemek, düzenli olarak devletten sosyal almaları, evlenmek, takip ederken; derece olarak en uzaklık belirten sorular; ticari ortaklık kurmak, kızının veya oğlunun evlenmesi ve sırrını paylaşmak tutumları yer almaktadır.

Tablo 37:
Toplam Anket Analizleri

	Frekans	Oran
1.derece	513	8.55
2.derece	903	15.05
3.derece	4584	76.4
Toplam	6000	100

Genel olarak 20 soruya verilen cevapların frekans analizleri ve oranları yukarıdaki tabloda toplam haliyle verilmektedir. Tüm sorularda, katılımcıların verdiği cevaplara göre Suriyelilere bakış açılarının toplumsal uzaklık değerleri %76.4 oranında 3.derece, %15.05 2.derece ve %8.55 1.derece uzaklık olarak tespit edilmiştir.

- **H1:** “Katılımcıların Suriyelilere karşı bir toplumsal uzaklığı vardır” hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.3.2. Açık Uçlu Soruları Frekans Analizleri

Katılımcılara 20 anket sorusunun yanında 2 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Açık uçlu sorulara yönelik cevapların hipotezleri desteklediği görülmektedir. Açık uçlu soruların frekans analizleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 38:
Hangi Koşullarda Toplumsal Uzaklığınız Değişir?

Hangi koşullarda toplumsal uzaklığınız değişir?		
	Frekans	Oran
Değişmez	142	47,3
Kendi ülkelerine dönerlerse, ülkeyi terk ederlerse	86	28,7
Daha uyumlu olurlarsa, anlaşabilirsek, sorun çıkarmazlarsa	38	12,7
Aynı dili konuşursak	9	3,0
Daha temiz ve çevreye duyarlı yaşarlarsa	3	1,0
Ev sahibine dönüşmezlerse	3	1,0
Geçici barınma merkezlerinde kalırlarsa	2	,7
Diğer	17	5,7
Toplam	300	100,0

Hangi koşullarda toplumsal uzaklığınız değişir sorusuna verilen benzer cevapları SPSS programında kodlayabilmek adına bazı gruplandırmalar yapılmıştır. Yapılan cevap gruplandırmaları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Diğer cevap grubunda daha az sayıda cevap olarak verilen;

- *Devlet yardımı keserse*
- *Onlara verilen hakların bizden fazla olmaması durumunda*
- *Bizim gibi çalışıp kazanırlarsa*
- *Önyargılarımız değişirse*
- *Onlarla aynı duruma düşersek*
- *Gerçekten zor durumda olduklarına inanırsam cevapları toplanmıştır.*

Genel olarak bakıldığında varolan uzaklığın aslında hiçbir şekilde değişmeyeceği %47,3'lük oranla ortaya koyulmaktadır. Ancak Suriyelilerin kendi ülkelerine döndüklerinde uzaklığının değişebileceğini belirtenlerin %28,7'lik oranı da toplam orana bakıldığında yüksek sayılabilecek bir seviyededir. Düşük bir orana sahip olsa dahi misafirlikten ev sahibine dönüşmeleri konusunda uzaklık derecesine sahip olanlarında olduğu görülmektedir.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda bulguları destekler niteliktedir. Çalışmaya katılan katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir;

- *“Yaşlılar, kadınlar ve çocuklar haricinde eli ayağı tutan tüm erkeklerin ülkelerine dönmelerini istiyorum.”(K.17)*
- *“Uzaktan daha çok severim.” (K21).*

- “Onlar ülkelerinde çok rahat toplumlarmış burada da o şekilde rahat rahat takılmalarından rahatsız oluyorum.” (K259).
 - “Onlardan korkuyorum o yüzden bakışım değişmez.” (K11).
 - “Misafirlik amacını aştı.” (K67).
 - “Kendi ayaklarının üzerinde durularsa değişebilir.” (K96).
 - “Burayı kendi vatanları gibi görmedikleri zaman.” (K115).
 - “Bayramlarda gidenler geri gelmezlerse.” (K1)
- **H2:** “Katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığı mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermemektedir.” hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 39:
Ülke Ekonomisi Daha İyi Olsa Bakış Açınız Değişir mi?

Ekonomi daha iyi olsa bakış açınız değişir mi?		
	Frekans	Oran
Değişir	36	12,0
Değişmez	261	87,0
Kararsızım	3	1,0
Toplam	300	100,0

Ekonomi daha iyi olsa bakış açınız değişir mi soruna katılımcıların %87,0’lık oranla değişmez cevabını verdikleri görülmektedir. Aslında uzaklığın ekonomik olmadığı bir önceki soruda verilen cevaplarla da ortaya koyulmuştur. Hangi koşullarda toplumsal uzaklığınız değişir sorusuna ekonomik anlamda hiçbir cevap verilmediği görülmektedir. Ülke ekonomisi ne kadar iyi olursa olsun varolan toplumsal uzaklığın ekonomiyle bir ilgisinin bulunmaması nedeniyle değişmeyeceği ortaya konulan bir gerçektir.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda bulguları destekler niteliktedir. Çalışmaya katılan katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir;

- “Ekonomi ile çok bağlantı kurmuyorum.” (K32).
- “İnsani açıdan baktığım için değişmez.” (K102).
- “Ekonomiye etkileri olacaksa değişir.” (K25).
- “Asla değişmez.” (K16).
- “Değişmez herkes kendi ülkesinde mutlu olsun.” (K5)

- **H3:** “Katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığı ekonomik değişkenlere bağlı olarak değişim göstermemektedir.” kabul edilmiştir.

3.4.4. Araştırmanın Bulgularına İlişkin Değerlendirme

Sakarya İli 1. Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren bir tekstil firmasında çalışanların Suriyelilere olan toplumsal uzaklığını ölçmek amacıyla yapılan bu çalışma, farklı demografik özelliklere sahip 300 çalışanın katılımıyla gerçekleştirilmiş ve çalışma neticesinde Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığın varlığına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar literatür ile desteklenerek değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının olup olmadığını tespit etmek için H1 hipotezi, H2 hipotezi ve H3 hipotezi test edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının varlığı kabul edilmiştir. Toplumsal uzaklığın mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermediği açık uçlu sorular sonucunda ortaya koyulmuş ve kabul edilmiştir. Suriyelilere karşı olan toplumsal uzaklığın ülke ekonomisiyle ilgili olmadığı ve ekonomik değişkenlere bağlı olarak değişiklik göstermediği kabul edilmiştir.

Suriyeli bir kişinin cenaze törenlerine katılmak ister misiniz sorusunda katılımcıların keskin bir dağılımı göstermediği tespit edilmiştir. Toplumsal olarak etkileşimde hangi sıkıntılar yaşanırsa yaşansın ölüm gibi kederli olaylarda bütün sıkıntıların geride bırakılıp acının paylaşılması geleneğinin etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Türk örf ve adetlerine göre cenaze ve düğün törenlerinin ayrı bir yeri olduğu bilenen bir gerçektir. Genel uzaklık ne kadar yüksek olursa olsun cenaze veya düğün törenlerinde bir nebze olsun uzaklığın kırıldığı görülmektedir.

Suriyeli bir kişiden ihtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz sorusunda uzaklık dereceleri birbirine yakın olsa da genel itibarıyla 3.derece uzaklık oranı yüksektir. Ancak uzaklık derecelerinde kırılmanın yaşandığı Suriyeli bir kişinin ihtiyaç duyması halinde yardım ister eder misiniz sorusunda uzaklık derecesinin %61,3'lük bir oranla 1.derece cevapların verildiği görülmektedir. Her ne kadar genel uzaklık derecesi yüksek olsa da konu ihtiyacı olan birine yardım etmek olduğunda katılımcıların uzaklık derecesinde büyük farklılıklar yaşandığı ortaya koyulmaktadır. İhtiyacı olan birine yardım etmek Türk örf ve adetlerinde yeri olan bir davranıştır. Türk toplumu örf ve

adetlerine bağlı bir toplum olduğu için ihtiyaı olan birine yardım etmek her zaman ilk önceliklerden olduğu bilinmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Göç olgusu insanoğlunun varoluşundan bu yana en temel hareketlilik olarak kendini her çağda göstermektedir. Dünyadaki tüm insanları ve ülkeleri etkileyen bir hareketliliği ifade eden göç, asırlardır yaşanmakta, günümüzde de devam etmektedir. Ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı bireylerin ikamet ettikleri yerden farklı bir yere doğru gerçekleştirdiği hareketlilik göç olarak tanımlanmaktadır. Evrensel bir olay olan göç, geri dönme veya göç ile gidilen yerde daimi kalma amaçlarını taşıyan coğrafi, toplumsal ve kültürel boyutta yer değişikliği olarak da ifade edilmektedir. Genel tanımı ile göç, dünyadaki tüm toplumları etkileyen bir süreç olma özelliği taşımaktadır.

Yaşanan göçler; ekonomik olabileceği gibi doğal afetler veya siyasi savaşlar gibi nedenlere bağlı olarak da yaşanabilmektedir. Yaşanan zorunlu veya gönüllü göç hareketleri sonucunda hem ülkeler açısından hem de bireyler açısından büyük etkiler yaşanmaktadır.

Literatür de “Arap Baharı” olarak adlandırılan değişim rüzgârları; demokrasi arayışı, özgür olma isteği olan Arap haklarının insani haklara erişim isteklerinden dolayı meydana gelmiş ve kısa bir sürede büyük bir coğrafyaya yayılmıştır. Yapılan protestolar ve mitinglerle başlayan özgürlük ve demokrasi hareketi zamanla bir iç savaş haline dönüşme niteliği kazanmıştır. Arap halkının demokrasi isteği ilk olarak 2010 yılında Tunus’ta kendini göstermiş, 2011 yılında ise Mısır, Libya, Suriye’de büyük halk hareketleri olarak devam etmiştir. Sonrasında Cezayir, Bahreyn, Ürdün, Yemen ve Lübnan gibi ülkeleri de kapsar konuma gelmiştir. Yaşanan bu çatışmalar 2011 yılında Suriye’ye sıçramış ve oldukça derin yaralar açmaya başlamıştır. Suriye’de bir iç karışıklık yaşanmaya başlamış ve bu durum yakın coğrafyayı da etkisi altına almıştır.

Yaşanan iç karışıklık sonucunda milyonlarca Suriyeli ülkelerini ter etmek zorunda kalmış ve dünyanın farklı bölgelerine göç etmişlerdir. Bu göç hareketinden en fazla etkilenen ülke ise Türkiye olmuştur. Yaşanan göç hareketi Suriyeliler ve yerel halk arasında uyum ve entegrasyon olgusunu ortaya çıkarmıştır.

İç karışıklığın ve bölgedeki istikrarsızlığın devam etmesi Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin her geçen gün geçici/misafir olmaktan çıkmalarına ve daimi ikamet elde etmeye yönelmelerine neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere ilk

başta misafir olarak görülen Suriyelilere karşı toplumsal kabul düzeyi oldukça yüksektir. Ancak misafirliğin daimi ikamete dönüşmesi ve son dönemlerde vatandaşlık konularının gündeme gelmesiyle birlikte Suriyelilere olan misafirperverlik duygusu yerini olumsuz tepkilere ve söylemlere bırakmaktadır. Bu noktada varolan toplumsal kabul, entegrasyon gibi süreçlerin sürdürülebilirliği kapsayıcı bir göç yönetimi ile mümkün kılınabilmektedir.

Çağımızda televizyonun ve sosyal medyanın etkisi oldukça fazladır. Medyada Suriyelilerle ilgili yapılan haberlere bakıldığında Suriyeli göçmenler Türkiye'ye gelmeye başladıkları yıldan itibaren siyesi duruma dayalı olarak da hırsızlık kapkaç gibi haberlerde bazı dönemlerde artış yaşandığı görülmektedir. Bu tür haberlerin medyada yer alması toplumda önyargıların artması ve kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Medyada hırsızlık, kapkaç veya saldırı haberleriyle bahsedilen Suriyeli göçmenler Türk toplumunda büyük tepkilerin oluşmasına ve panik havasının oluşmasına neden olmaktadır. Suriyelilere karşı başlangıçta yüksek olan kabul düzeyi yaşanan kötü olaylar ve bu olayların medya algısıyla farklı boyutlarda algılanması, misafirliğin kalıcı hale gelmesi, Suriyelilerin medyada çoğu zaman sorunlu yönleriyle haber olması toplumsal kabul düzeyinde kırılmalar yaşanmasına neden olmuştur.

Gelişen tüm bu süreç dikkate alınarak çalışmada yapılan araştırma sonucunda Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığın varlığına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar literatür ile desteklenerek değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının olduğu tespit edilmiştir. Oluşan toplumsal uzaklığın mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermeyeceği ve uzaklığın ekonomik bir yönünün olmadığı görülmektedir. Yaşanan toplumsal uzaklığın tamamen bireylerin tercihlerine göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak toplumsal uzaklık derecesi yüksek olsa da konu ihtiyacı olan birine yardım etmek olduğunda uzaklık derecesinde büyük farklılıklar yaşandığı görülmektedir. İhtiyacı olan birine yardım etmek Türk örf ve adetlerinde yeri olan bir davranıştır. Türk toplumu örf ve adetlerine bağlı bir toplum olduğu için ihtiyacı olan birine yardım etmek her zaman ilk önceliklerden olduğu bilinmektedir. Konu ölüm gibi kederli bir olay olduğunda uzaklık derecesinde farklılıklar yaşanmaktadır. Türk örf ve adetlerine göre cenaze ve düğün törenlerinin ayrı bir yeri olduğu bilenen bir gerçektir. Genel uzaklık ne kadar yüksek

olursa olsun cenaze veya düğün törenlerinde bir nebze olsun uzaklığın kırıldığı görülmektedir.

Toplumsal kabul düzeyinde yaşanan kırılma bir yerden sonra yerini toplumsal uzaklığa bırakmaya başlamıştır. Son dönemlerde de Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu gündemde önemli yer tutmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalara bakıldığında, Suriyelilerin çoğunun vatandaşlık istediğinin ancak Türklerin vatandaşlık verilmesini istemediği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ACER, Y., İ. Kaya ve M. Gümüş, (2010), “Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye’nin İltica Stratejisi, USAK Yayınları, Ankara.
- AKIN, A., Kaymak A., Burak, D., Aygöl, E., Sutcu, G. B., Dirini, I., Çomu, T., (2010), “Yeni Medyada Nefret Söylemi, ed. T. Çomu, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- AKINCI, B., A. Nergiz ve E. Gedik, (2015), “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Temmuz-Aralık.
- AKSU, H., (2010), “Göç ve Kadın Sağlığı”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2(3).
- ALDEN, J., H. Thomas, (1998), “SocialExclusionIn Europe: ContextandPolicy”, *International Planning Studies*, Cilt:3, Sayı:1.
- ARON, R., (1973), *Toplumbilim Düşüncesinde Alan Akınlar*, Çev., F. Yalım. Ankara.
- ATALAY, İ., (2011), *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Meta Basım Matbaacılık, İzmir.
- ATILGAN, G., B. Y. Çakar, (2007), “Sunuş”, *Tes-İş Dergisi*, Haziran.
- ATKINSON, R., S. Davoudi, (2000), “Theconcept of Socialexclusion in theEu”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt:38, Sayı:3.
- BARKIN, E., (2014), “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1.
- BAŞTÜRK, Ş., (2009), “Uyum’dan Dışlanmaya: Yirmi Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı:57.
- BAŞTÜRK, Ş., (2015), *Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar*, Sosyal Politika, (Ed. Aysen Tokol, Yusuf Alper), Dora Yayıncılık, Bursa.
- BEDNOV, A., (2009), “KEİ Üyesi Devletlerde Göçmenlik – Sosyal ve Kültürel Yönler”, *Bükreş 32. Genel Kurulu 13 Haziran 2009 Tarihli Raporu*, Doküman GA33/CC32/REP/09/tr.
- BERGER, P. L., T. Luckmann, (2008), *Gerçekliğin Sosyal İnşası*, (Çev. Vefa Saygın Öğütle), Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- BHALLA, A., F. Lapeyre, (1997), “SocialExclusion: Towards an analyticalandoperational Framework”, *Development andChange*, Cilt:28, Sayı:3.
- BHUGRA, D., (2004), “Migration andmentalHealth”, *ActaPsychiatricaSacandinavica*, 109(4).

- BOGADRUS, E. S., (1959), *SocialDistance*, Ohio: Yellow Springs, AntiochPress.
- BOYLE, P., J. Halfacree, K. H. And V. Robinson, (1998), “ExploringContemporary Migration, *AddisionWesleyLongman Limited*, New York.
- BOYRAZ, Z., (2015), “Türkiye’de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler” *Journal of World of Turks*, C:7, S:2.
- BOZTEPE, V., (2017), “Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili”, *İlef Dergisi*, 4(1), Bahar.
- BUDAK, S., (2000), *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- BURAN, H., (2017), “Türkiye’de Göçmenlerin Vatandaşlığa Kabulü İle İlgili Mevzuat ve Uygulamalar, Karşılaşılan Belli Başlı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu: Ekonomik, Siyasal Boyutları ile Göç*, TESAM, Bursa.
- BUZ, S., (2008), “Türkiye’deki Sığınmacıların Sosyal Profili”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4).
- BUZKIRAN, D., (2013), “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:5, No:1.
- BÜLBÜL, Y., Ve diğerleri, (2014), “Demokrasi ve Ekonomi”, *İTO Yayınları*, İstanbul.
- COHEN, S., (2011), *Folk Devils and Moral Panics*, Contemporary Review (Vol. 282), Taylor & Francis e-Library, https://infodocks.files.wordpress.com/2015/01/stanley_cohen_folk_devils_and_moral_panics.pdf.
- ÇELENK, S., “televizyon, Temsil, Kültür: 90’lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri”, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- ÇİÇEKLİ, B., (2009), *Uluslar arası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- DE HAAN, A., (1998), “SocialExclusion: An AlternativeConceptfortheStudy of Deprivation?”, *IDSBulletin*, Sayı:29, No:1.
- DEMİR, M. (2016), “Türkiye’de Yabancıların Sosyal Güvenliği”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*.
- DOĞANAY, H., Ü. Özdemir, İ.F. Şahin, (2011), *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi, Ankara.
- DÖNER, H., (2016), “Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hayat İli Örneği”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- EFE, İ., (2015), “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar”, *SETA Raporu*, SETA Yayınları, İstanbul.

- EKŞİ, N., (2015), “Suriyelilere Toplu Olarak Türk Vatandaşlığı Verilebilir Mi?”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Sayı:89.
- ERDOĞAN, M. M., (2015), *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, HUGO Yayınları, Ankara.
- ERDOĞAN, M. M., (2018), *Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamının Çerçevesi* (1.Baskı), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- EROĞLU, E. C., R. Taşkiran, (2002), “Sığınma Hakkı ve Mültecilerin Durumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1.
- FILINDRA, A., (2012), “Immigrant Social In The Amerika States: Race Politics And The State TANF And Medicaid Eligibility Rules For Legal Permanent Residents”, *State Politics & Policy Quarterly*, 13(1).
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016/8375 sayılı 15.01.2016 tarihli Resmi Gazete.
- Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014/6883 sayılı 22.10.2014 tarihli Resmi Gazete.
- GIANI, L., (2006), “Migration and Education: Child migrants in Bangladesh”, *Child Migration Research Network*.
- GIDDENS, A., (2010), “Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi, Sosyoloji Başlangıç Okumaları, *Say Yayınları*, Ankara.
- GIDDENS, A., (2000), *Sosyoloji*, (Çev. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel), Ayranc Yayınları, Ankara.
- Göç ve uyum Raporu, (2018), Ankara, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf.
- GÖDE, B., Taşgın, C., Uysal, E., Meral, M.R., Çetinkaya, M., Çakır, R.C. ve Aydın, Ş., (2014), “Suriyeli Sığınmacılar Raporu İstanbul Örneği”, İstanbul Fikir Enstitüsü, İstanbul.
- GÖKER, M. ve G. Meşe, (2011), “Türk Göçmenlerin İtalyanlara Bakış Açısı: Bir Kültürlerarası İletişim Araştırması”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(1).
- GÖKKAYA, V., (2009), “Türkiye’de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2).
- GÖKSEL, G. ve KESKİN, S., (2015), “Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fak. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı:41. Güz.
- GÜLYAŞAR, M. (2017), “Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt:7, Sayı:13.

- GÜNEY, S., (2009), Sosyal Psikoloji, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- GÜZEL, S., (2013), “Göçmen Çocuklar ve Denizli’de Yaşam Koşulları”, *Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1.
- HALL, S., (1994), “ideolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışanlarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü”, Medya İktidar İdeoloji içinde, der. ve çev. Mehmet Küçük, Ark Yayınları, Ankara.
- HARLAK, H., (2000), Önyargılar, Sistem Yayınları, İstanbul.
- IOM, (2009), Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslar arası Göç Hukuku no:18 (Çev. Littera Çeviri ve Dil Hizmetleri Dnş, Ltd, Şti), IOM Yayınları, Cenevre.
- İŞIKLI, Ş., (2012), “Kültürlerarası İletişim Bağlamında Cumhuriyet Üniversitesindeki Gençlerin Almanlara Yönelik Kalıp Yargıları”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2).
- İÇDUYGU, A., S. Erder ve Ö. F. Gençkaya (2014), “Türkiye’nin Uluslar arası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere”, *Koç Üniversitesi Yayını*, İstanbul.
- KARSLI, B., (2013), “Toplumsal Birliktelikte Öncelikler: Kabullenme ve Dışlanmanın Sosyo-Psikolojik Temelleri (Alevilik-Sünnilik Örneği)”, *Birey ve Toplum*, Güz, Cilt:3, Sayı:6.
- KAŞTAN, Y., (2015), “Türkiye’de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problem”, *Uluslar arası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4).
- KATARI, A., (2006), “Farklılıklarla Yaşamak, Kültürlerarası İletişim”, Ürün Yayınları, 2.Baskı.
- KAYGALAK, S., (2009), Kentin Mültecileri, Dipnot Yayınları, Ankara.
- KINIK, K., (2010), “Göç, Sürgün ve İltica”, *Hayat Sağlık Dergisi*, Sayı: 2, Temmuz.
- KRECH, D., Crutchfield, R. S., (1970), Cemiyet İçinde Fert, (Çev. M. Turhan), MEB Basımevi, İstanbul.
- KURTULUŞ, B., (2000), “Batı Avrupa’da İç Göçü Engelleyici Politikalar”, Prof. Dr. Nusret Ekin’e Armağan, *Kamu İşverenleri Sendikası Yayını*, Ankara.
- LU, Y., (2008), “HealthyMigrantHypothesis: A longitudinal Analysis of healthselectivity of internal Migration in Indonesia”, *Social an Medicine*, 67(1).
- MCCANN, P., J. Pootand L. Sanderson, (2010), “Migration, RelationshipCapitaland International Travel: TheoryandEvidence”, *Journal of EconomicGeography*, 10(2).
- MILLER, J., (2009), “TeachingrefugeeLearnerswithinterreptedEducation in science: vocabulary, literacyandpedagogy”, *International Journal of ScienceEducation*, 31(4).

- MUTLUER, M., (2003), Uluslar arası Göçler ve Türkiye, Kuramsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması: Denizli Tavas, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- MÜTEVELLİOĞLU, N., (2006), “Sosyal Devletin Meşruiyeti”, *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2).
- OECD, (2009), “International Migration: The Human Pace of Globalization”, *OECD RightsandTranslationunit (PAC)*, Paris.
- ONGAN, T. N., (2013), “Sosyal Uyum-Sosyal Sermaye Eksenli Kalkınma Yaklaşımının Sınıfsal Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Çalışma ve Toplum*, 1.
- ORHAN, O., (2011), “Arap Baharı ve Türkiye”, *Müsiad Çerçeve Dergisi*, Sayı: 57, <http://www.musiad.org.tr/detayArYay.aspx?id=352>, 15.04.2019.
- ORSAM-TESEV(Ortadoğu Stratejik Araştırmalara Merkezi), (2015), “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”, *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi*, Rapor No: 195.
- ÖZBEY, İ., (2018), Suriye’yle İlgili Hiçbir Hatıraları Yok. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ipek-ozbey/suriyeyle-ilgili-hicnir-hatiralari-yok-40986818>.
- ÖZCÜRE, G., (2010), “Avrupa Birliği’nin Sosyal Politikası ve Türkiye”, *Derin Yayınları*, İstanbul.
- ÖZDEMİR, C. S. (2016), “Geçici Koruma Sağlanan Suriyeli Yabancılar Çalışma Esasları”, *Mali Çözüm Dergisi*, 136.
- ÖZTOPRAK, P., (2012), “Ortadoğu’nun Demokratikleşme Süreci ve Türkiye”, *Akademik Analiz*, Yıl: 1, Sayı: 4, <http://akademikperspektif.com/2012/02/28/akademik-analiz-dergisi-mart-2012-sayisiarap-bahari-orta-dogu-ve-turkiye/>, 15.04.2019.
- ÖZTÜRKLER, H. ve H. Keskingöz, (2012), “Ortadoğu Ekonomilerinin Genel Özellikleri, Arap Baharı, Sorunlar ve Fırsatlar”, *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu*, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- PAKSOY, H. M., (2013), “İç Savaştan Kaçarak Kilis’te Yaşamını Sürdüren Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik Sorunları Üzerine Bir Araştırma Raporu”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*, Yayın No:1.
- PAPDEMETRIOU, D., (2005), “EducationandImmigrant Integration in the United StatesandCanada”, *The Migration PolicyInstitute, Proceesings of Conference*, April 25.
- PAZARCI, H., (2005), Uluslar arası Hukuk Dersleri, 2.Kitap, Turhan Kitabevi, 8. Baskı, Ankara.

- PELTOKORPI, V., (2010), "Intercultural Communication in Foreign Subsidiaries: The Influence of Expatriates Language and Cultural Competencies", *Scandinavian Journal of Management*, 26(2).
- RITZER, G., (2011), Küresel Dünya, (Çev. Melih Pekdemir), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ROSSI, A., (2008), "The impact of Migration on children in developing countries", *Youth Migration Conference*, 24-26 April, Bellagio: İtalya.
- SANDIKLI, A., (2012), "Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye", *Bilge Adamlar Kurulu Raporu*, Rapor No:52, Kasım.
- SAPANCALI, F., (2005), Sosyal Dışlanma, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- SCHOULER-OCAK, M., (2005), "Traumazentrierten Psychotherapie bei Migranten: Bedeutung kulturspezifischer Einflussfaktoren", *Turkish German Gynecologic Association*, 6(1).
- SENCER, M., Irmak Y., (1984), Toplum Bilimlerinde Yöntem, Onur Basımevi, İstanbul.
- STALKER, P., (2003), Migration Trends And Migration Policy In Europe, The Migration-Development Nexus, (Ed. Nicholas Van Hear, Ninna Nyberg Sorensen), IOM, Switzerland.
- ŞAHİN, B., (2010), "Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırılması: Kültürleşme" *Bilig*, Güz, Sayı: 55.
- ŞEKER, B., (2015), "Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", *Göç ve Uyum*, (Eds. B. Dilara Şeker & İbrahim Sirkeci & Murat Yüceşahin), Transnational Press London.
- ŞENKAL, A., (2007), Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Kitapevi, 2.Baskı, İstanbul.
- ŞERİF, M., Şerif, C. W., (1996), Sosyal Psikolojiye Giriş I-II, Sosyal Yayınları, İstanbul.
- T. C. Kalkınma Bakanlığı, (2014), "Göç", Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), *Özel İhtisas Komisyon Raporu*, Yayın No: KB:2858 – ÖİK: 712, Ankara.
- TALAS, C., (1997), Toplumsal Ekonomi, İmge Kitapevi, Ankara.
- TEKELİ, İ., (2010), Göç ve Ötesi, İlhan Tekeli Toplu Eserler-3, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TEUN A., Van Dijk, "Medya İçerikleri, Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinlerarası Çözümlemesi," *Medya Metinlerini Çözümlemek* içinde, der. Gülseren Sendur Atabek, Ümit Atabek, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- TOKSÖZ, G., (2006), "Uluslar arası Emek Göçü", *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.

TOKSÖZ, G., S. Erdoğan, S. Kaşka, (2012), Türkiye’ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasalarındaki Durumu, IOM (International Organizasyon for Migration), İsveç.

TUNA, O. ve N. Yalçıntaş (1999), Sosyal Siyaset, Filiz Kitapevi, İstanbul.

TÜRKÖĞLU, O., (2011), “Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik”, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:30, S:2.

ULUTAŞ, Ç. Ü. ve KUMAŞ H., (2014), Uluslar arası Emek Göçü: Göç Kavramı, Türleri, Nedenleri ve Sonuçları, Uluslar arası Sosyal Politika, (Ed. Pir Ali Kaya), Siyasal Kitapevi, Ankara.

UN, (2016), “International Migration Report-2016”, *UN Publication*, New York.

UNDP, (2015), “İnsani Gelişim Raporu-2015”, *UNDP Publication*, New York.

UNHCR, (2017), “Forced Displacement in 2017”, *Global Trends*, <https://www.unhcr.org/5b27be547.pdf> (12.04.2019).

WALKER, A. and C. Walker, (1997), “Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s”, *Child Poverty Action Group*, London.

YAVUZ, S., (2019), “Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:6, Sayı:26.

YEŞİL, F., (2014), “İnsancıl Hukuk Açısından Suriye İç Savaşı”, *Yasama Dergisi*, Sayı:24.

YILDIZ, Ö., (2013), “Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1) Bahar.

5901 Türk Vatandaşlığı Kanunu, 27256 sayılı 12.06.2019 tarihli Resmi Gazete.

6458 Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu, 28615 sayılı 11.04.2013 tarihli Resmi Gazete.

6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu, 29800 sayılı 28.07.2016 tarihli Resmi Gazete.

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+7.pdf, 02.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378, 18.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/icerik/uyum_409_564, 18.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, 18.04.2019.

https://www.academia.edu/5875594/Uluslararası_Göç_ve_Uyum_Sorunları, 19.04.2019.

<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 19.04.2019.

<https://www.afad.gov.tr/tr/2373/Suriyeli-Siginmacilara-Yapilan-Yardimlar>, 20.04.2019.

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

<https://www.unhcr.org/tr/19707-zorla-yerinden-edilen-insan-sayisi-2017de-68-milyonu-asti-multeciler-icin-kuresel-bir-anlasmanin-saglanmasi-kritik-onemde.html>, 20.04.2019.

<http://www.goc.gov.tr/>, 20.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 20.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/turkiye-ve-goc_363_382_1445_icerik, 20.04.2019.

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf, 21.04.2019.

<http://www.unhcr.org/tr/11086-bmmyk-bir-multeci-ve-ekonomik-gocmeni-nasil-ayirt-etmektedir.html>, 21.04.2019.

<https://www.unhcr.org/5b27be547>, 21.04.2019.

<https://www.unhcr.org/data.html>, 21.04.2019.

<https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, 21.04.2019.

<https://www.unhcr.org/globaltrends2017/#>, 21.04.2019.

EKLER

EK 1: ANKET UYGULAMA FORMU

Bu anket, yüksek lisans araştırmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Yapılacak araştırmanın amacı “Toplumsal Uzaklık Bağlamında Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerle Toplumsal Uzaklık” ilişkisini ortaya koymaktır. Toplumsal uzaklık diğer anlamıyla sosyal mesafe, belirli bir sosyal sınıfa mensup olan herhangi bir ferdin, diğer sınıflarla ve o sınıflara mensup bulunan gruplar ve fertlerle olan hiyerarşik ilişkilerini, bir nüfus içindeki sınıfların birbirleri ile olan ilişkilerini ve belirli nüfusların aralarındaki sosyal farklılık ilişkilerini gösteren bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Yapılan anket sadece bilimsel araştırma için kullanılacak olup vereceğiniz bilgiler gizli tutulacaktır. Araştırmanın bilimsel ve güvenilir olması işaretleyeceğiniz cevapların samimiyetine bağlı olacaktır. Lütfen, anket formunu doldururken hiçbir soruyu atlamayınız ve size en uygun ifadeyi (X) işareti ile belirtiniz. Araştırmaya verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederim.

HİLAL ERDOĞAN

1	Cinsiyetiniz?		Kadın		Erkek
2	Yaşınız?				
3	Medeni durumunuz?		Evli		Bekar
4	Çocuk sayısı?				
5	Ortalama aylık hane geliriniz?				
6	Eğitim düzeyiniz?		Okuma Yazması Yok		Okur-yazar
			İlkokul/Ortaokul		Lise ve dengi okul
			Yüksekokul/Üniversite		Yüksek Lisans/Doktora

Aşağıdaki soruları Suriyelilere bakış açınıza göre işaretleyiniz.		1. Derece	2. Derece	3. Derece
Suriyeli bir kişiyle				
1	Evlenmek ister misiniz?			
2	Komşuluk etmek ister misiniz?			
3	Arkadaşlık etmek ister misiniz?			
4	Ticari ortaklık kurmak ister misiniz?			
5	Sırrınızı paylaşmak ister misiniz?			
6	Aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz?			
7	Aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz?			
8	Aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz?			
9	Suriyeli birinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ister misiniz?			
10	Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz?			
11	Çocuğunuzun aynı sınıfta olmasını ister misiniz?			

12	İhtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz?			
13	İhtiyaç duyduklarında yardım eder misiniz?			
14	Düzenli olarak devletten sosyal yardım almalarını ister misiniz?			
15	Kızınızın veya yakınınızdaki bir kızın evlenmesini ister misiniz?			
16	Oğlunuzun veya yakınınızdaki bir delikanlının evlenmesini ister misiniz?			
17	Cenaze törenlerine katılmak ister misiniz?			
18	Düğün törenlerine katılmak ister misiniz?			
19	Yemeğini yemek ister misiniz?			
20	Kestiğini yemek ister misiniz?			
21	Hangi koşullarda Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığınız değişebilir?			
22	Ülke ekonomisinin durumu daha iyi olsa Suriyelilere bakış açınız değişir mi?			

ÖZGEÇMİŞ

Hilal Erdoğan, 25.01.1993 tarihinde Sakarya’da doğdu. İlköğretimi, Sakarya İlköğretim Okulu’nda, liseyi ise Şehit Üsteğmen Selçuk Esedoğlu Anadolu Lisesi’nde okudu. 2011 yılında girdiği Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nde 2015 yılında mezun oldu. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. Halen bu bölümde yüksek lisans öğrenciliği yapmaktadır.

